

شوراء

عدد ۲۱ * سنه ۱۹۱۱

21

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناشر لری: محمد ساکر و محمد زاہد رامیفلر

مندرجہ سی :

بوغاچوف

ملا منیر ہادیف .

عین الدین افندی

احمرف .

عرب لغتی و آنک عالمری

تقلید و علم .

امام و مدرس سرور الدین .

اسلامی آراسندہ علم

نیچون لازم درجہ ده

تارالمی؟ شہاب الدین مرجانی

نک غائبانہ شاگرہی، مدرس

فیض اللین، عبدالحی دوکافی،

اوزگرگہ معلوم کشی، ذاکر

جان الغانی .

تحریرات . عطاء الاسحاقی .

نباتات . علی رفیقی .

آرگہ ننتین بایلغی .

روسچدن مترجمی ن . زادہ .

تربیہ و تعلیم : «بیروت ده

آمریقان کلیہ سی» صاقماری .

«معلم لره مکتوب»، فارت معلم .

«بزنگ قزلرمز فی اشلیلم»

محمد کمال مظفروف .

مراسلہ و ہخابره . اونا ،

اورنیورغ، وقرلجاردن .

تقویض : حیات محمد علیہ السلام،

قرلردنیاسی، العقد الثمین فی

بیان مسائل الدین و ماولقنی

صانلاو .

اشعار : «قبر ناشندہ اونودم» م

«چیرلی تانار یگتی آغوزندن»

تیمبر علی میرولیمیف . «بزکگہ

گنہ فارشماذق»، فراتی . «میٹکا

نیسم ایٹکان ماتورغہ» م .

«دورت قوش» . جمال الدین

یومافی .

حکایہ . «دعا یا کہ نلہ»

نالتوی دن مترجم : م . ہادی

سعلی .

اجمال سیاسی . ف ک .

لطائف .

۱۶ نچى مسئله گە جواب .

ئە بونسىنە نىندى حىلە كىرەك؟ (ع. بولداش).

كىچىكى ساعىت ۹ .

فرىد - يە ، ايندى «شورا» نىڭ مسئلهلر يىنى قارىق ئلى . قايدە ؟ نى دىگان ؟ نىچك آرياقغە چغارغە دىگانى ؟
بر آز سويلەشوب ، نىكشروب مسئلهى حل قىلالر .
سعيد - منە ايندى نكى ياقغە دە چقدى .

فرىد - باشقەلر يىنى دە بوگون قارىزىمى ؟
سعيد - توفتالى ؛ آلارى ايكنچى كونگە فالسون .
ايندى يوقلارغە كىرەك . بوگون بيك آردم . انكاي ! بازاردن
ايت يىبەرتكان ايدم آلدۇزىمى ؟ بو ماچىنى مينم بولمەدن
چغارغە كىرەك . كىچە دە تون بوينچە مياولاب چقدى ؛
يوقلىدە آلاماد .

ئە سىن ، فرىد ، اتكنى اورامدە كوب يورتمە . ئلله
قايدە كشىنى تىشلىر .

بولمەسىنە كروب سعيد يوقلارغە يانا .
تونكى ساعىت ۲ لار . سعيد ساتاشا :

- «ايندى صو آرقلى ... نىچك چغارغە كىرەك ؟
اتنى آلوب چقساڭ ، ماچى ايننى آشار ... كىچە دە ئلى
تون بويى يوقلارغە ايرك بىرمەدى ... ايننى آلوب چقساڭ
ات بلە ماچى صوغشورلر ... فرىد ، فرىد ... اتنى
اورامغە بىرمە ... كشىنى تىشلەمەسون ... »
چندە ، ايندى نىشلىرگە كىرەك ؟ بو حالدىن نىچك
چغارغە ممكن ؟

(قيام الدين بولداش).

اوتوز يهود ، ايكى تاتار كىمە بلە بارغان وقتدە - كىمەلرى
ايكى كشىنى كوتەرە آلدى باتا باشلاغان . يهودلر ايكى
تاتارنى ناشلامقچى بولغانلر . كوب اختلاف صوڭكە تاتارلر
حىلە قوروب : « توگارەكلەنوب - تزيلوب اوپرىق ؛ بردن
طوغزغە ندىرى ساناب ، اونونچىنى صوغە طاشلى بارىق »
دىگانلر . بوگا يهودلردە رضا بولغانلر .

توگارەكلەنوب اوپرىغاچ ، خلقنى ساناب ، اونونچىنى آنا
بىرگانلر . ايڭ صوڭندىن كىمە اچندە بارى ايكى تاتارغە فالغان .
سانى باشلاغاندە ۱ نچى بولغان كشىگە فاراغاندە بو
ايكى تاتار نىچەنچى اورنلردە بولغانلر ؟

باشدە موژيقنىڭ «س» تىن آقچەسى بولغاندى . برنچى
رەت كوپردن چقانده آقچەسى ايكى مرتبە كوبەيدە - ۲ س
بولا . ابليسكە ۲۴ تولەگاچ (۲ س - ۲۴) تىن بولا . ايكنچى
رەت كوپردن چقغاچ (۲ س - ۲۴) ۲ تىن بولا . ابليسكە ۲۴
بىرسە [(۲ س - ۲۴) - ۲] تىن بولا . موژيق اوچنچى
رەت كوپرنى اوتسە آقچە ايكى مرتبە آرتادە [(۲ س - ۲۴)
- ۲] ۲ تىن بولا . شوشى آقچە توگال ۲۴ تىن بولغان
ايكان . شول سببلى اوشبو معادلەنى يازا آلابز :

$$[(2 - 24) - 2] 24 = 2$$

اوڭ طرفدە غى جەيەلرنى آچاپز

$$[24 - 48 - 2] 24 = 2$$

$$8 - 96 - 48 = 24$$

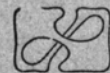
معلوملرنى بر طرفقە ، نا معلوملرنى ايكنچى طرفقە
كوچرەبز . (بر ياقدىن ايكنچى ياقغە كوچرگان عددلرنىڭ
علامتلرى آلشنا) : ۸ س = ۲۴ + ۹۶ + ۴۸

$$8 = 168$$

معادلەنى ۸ گە تقسيم قىلغاچ : س = ۲۱

شولوق مسئلهنى بيك آنسات باشقە دە چغاروممكن :
موژيق اوچنچى رەت چقغاچ ، آنڭ آقچەسى ۲۴ تىن
بولغان اوچنچى مرتبە چغار آلدىن ۱۲ تىن بولورغە
تىوش . (چونكە چقغاچ آقچەسى ۲ مرتبە آرتا) . بو ۱۲ تىن
ايكنچى مرتبە كوپردن چغوب ابليسكە ۲۴ تىن بىرگاندىن
فالغانى . ابليسكە بىرگانگە قدرى ، كوپرنى ۲ نچى مرتبە
چقغاچدە موژيقنىڭ ۱۲ + ۲۴ = ۳۶ تىن آقچەسى بولغان .
ايكنچى مرتبە چغار آلدىن ۱۸ بولورغە تىوش . بو ۱۸ تىن
برنچى مرتبە كوپرنى چغوب ، ابليسكە ۲۴ تىن تولەگاندىن
فالغان آقچە . برنچى مرتبە كوپرنى چقغاچدە ابليسكە ۲۴ تىن
بىرودن اوڭ موژيقنىڭ ۱۸ + ۲۴ = ۴۲ تىن آقچەسى بولغان .
برنچى مرتبە چغودن اوڭ موژيقنىڭ ۴۲ : ۲ = ۲۱ تىن
آقچەسى بولورغە تىوش .

اوقوپىلر اوزلرى جوابنى درستلەب فاراسونلر .

۲۳ ذوالقعدة سنه ۱۳۲۹

۱ نوپابر ۱۹۱۱ سنه

مشهور آديمر والوغ خادىملىرى

بوغاچوف (*).

۷

كم صوڭ؟» ديدى. بوغاچوف «مىن اوچونچى پىطر من بايا سىن سويله گان، سارىتسىندە قولغە آلنوب صوڭره ياخشى كىشىلر آرقاسندە قاچوب فوتولغان آدم مىنن» ديدى. بىچارە پراستوى قزاق بونڭ سوزىنە تمام اشانوب «سىنى الله نىچوك قوتقاردى قايدە يوردك و نه يرلردە اولدك؟» ديدى. بوغاچوف: «ايڭ اول ئولىدىن قوتولغاچدە پولشه گە كىتدم صوڭره استانبولدە هم مصرده بولنوب، سزنىڭ مظلومىتىڭنى ايشدوب بوندە كىدم» ديدى هم پىانوفقە، اشانچلى قزاقلرغە غنە بونڭ كم ايدكىنى ايتورگە قوشوب اگرده راضى اولسەلر بارچەسىنى تور كىيە گە آلوب كىتە چىگىنى بلدررگە قوشدى و تىزك ايله ايلنوب كىلەك اولوب ياكادان «نىكولسكى» شەرىنە كىتدى. لىكن، قزاقلرنى قوتورتوب يوروى معلوم اولوب «مالىكوفكە» دىگان ىردە قولغە آلندى.

۱۷۷۲ سنەنىڭ ۱۹ دىكابرىندە سىمىر شەرىنە كوندىرلوب ۱۷۷۳ سنەنىڭ ۴ نچى يىنوارىندە قزانغە يىبارلوب، آندە حبس ايدلدى. حبسە ۴ آى مەقدارى ياتدى، شول آرادە تورمەدە ياتوچى دروژىنىن نامندە گى بر روسنى هم بر قاراوچى صالداتنى دىمەلەب قاچارغە كوندردى. اولوقت مەبوسلرنى شەرى آرهسىنە صدقە صورارغە قاراول ايله چىقارالر ايدى. ۲۱ مارتدە بونلردە رخصت آلوب صدقەغە چقىدىلر. شول چىغو ايله آلدىن حاضرلنوب قوبولغان بر كىمەلى آراباغە اوچە اولظرۇب قاچوب كىتدىلر. شول

قزاقلرنىڭ شوندى چووالوب توردفلىرى بر وقتدە بوغاچوف «جايق» شەرىنە كلوب «پىانوف» فامىلىەلى بر قزاق روس غە توشدى. نىق شول وقتلردە «سارىتسىن» تىرەسندە بر آدمنىڭ اوچونچى پىطر اسمىلە ظاهەر اولدىغى، صوڭره حكومت طرفىدىن قولغە آلنوب سېرگە اوزاتلدىغى و بولدە كىتدىكى وقت بعضلرنىڭ روايتنە كورە دىيادن اوتدىكى بعضلرنىڭ روايتنە كورە قاچوب كىتدىكى ايشىلىگان ايدى. پىانوف شول توغرىدىن بوغاچوف غە سوز فوزغاندى. بو-غاچوف: «اول آدم حقيقى اوچونچى پىطر، پىتر بورغە قاچوب قوتولغان كىمى بوندە دە هم قاچوب قوتولمىشدر» ديدى. صوڭره بوغاچوف، قزاقلرنى بىك قزغانوب سويلەب: «اگرده قزاقلر قاچوب كىتەرگە تلهسەلر مىن آنلرنى تركىيە گە آلوب كىتەرم اگرده آقچەلرى اولماسە حاضر و ك مىن آنلرە اون ايكىشار صوم آقچە وىر برمن اگرده تركىيە چىگىنە واروب يتسەك، اولوقت ترك پاشاسى بىك خوبلاب قارشى آلور هم حاجت اولسە بيش مىليون قدر آقچەدە وىرر» ديدى.

پىانوف بونى ايشدو ايلان عىبكه قالوب: «بو قدر اشلر و بو قدر آقچەلر پادشاھلردە غىنە بولورغە مەمكىن. سن

(*) باشى ۲۰ نچى عددە

و پچانلىكلار ھبە قىلورم و سزلىردن ھېچ بىر تورلى نالوك آلماين» دىيە و عدە قىلدى. سوڭرە بوغاجوف بونلرە قايتور غە قوشدى. كلدكلرى وقت اوزىنە كيوملر، فلاكلر، قزل كازولدىن تكتروب ايتوك ھم اېر منداری و يازو سزو اوچون بىر پيسار آلوب كييلورگە قوشدى. ايكى اوچ كوندىن بارچەسى حاضر اولدى: فلاكلردە كلدى، كيوملردە اولدى، پيسارلك اوچون ايوان پوچىتالين نامندەگى بىر ياش يكتدە كلدى.

بوندىن سوڭ «اوسىخا» يلغەسى بويىنە پادشاه اوچون ياخشى بىر چاقر تىگوب كوب ايتوب ايتلر، مايلىر و پشرو اوچون قازانلر حاضرلىدىلر. بىر وقت باشقە قزاقلر اش ايلە چىتكە تارالوب، زاروبىن ايلە بوغاجوف اوزلر يگىنە قالدىلر. زاروبىن بوغاجوفقە: «بىزلىر سنى پادشاه دىيە يوريمز حقيقتدە سن نىنداي آدم توغروسىنى ايت؟!» دىدى. بوغاجوف بىك آچىغلى روشدە: «نچوك بگا ادبىزلك قىلەساڭ يوقسە، بىم قەمدە شېھەمى ايدەساڭ؟» دىدى. زاروبىن بىر دە قاقشامىغىنە «بىن سىڭ حقىكە درىستىنى ايشدوب بىلم، بارى بىر بىزلىر سنى پادشاه ديواعلان ايدەچكىز درىستىنى ايت!» دىدىكىندە بوغاجوف اوزىڭ كىم ايدىكىنى آچىق ايدوب ايتوب وىردى. زاروبىن واقەنى يولداشلىرىنە بىيان ايلدى. بارچەسى بىر آغزدن، حقىقى پادشاه اولماسە اولماس مى ازъ грязя съумѣемъ сдѣлать князя ، دىيە چىلاب اشكە كرشدىلر ھم، آلا آلساق موسقوانى آلورمز، آلا آلماساق شونڭ واسطەسىلە اوزمىزگە مستقل مملكت توزورمز، دىدىلر. شولاي ايدوب «اوسىخا» يلغە سى بويىندە بىر نچە كون ياتدىلر. ھر كون، كورو اوچون و بعضى بىعت وىرو اوچون بىك كوب قزاقلر كلەلر ايدى. (آخىرى وار) ملا منير ھادىيف.

عين الدين افندى احمروف.

«مؤرخ اولور ايجون آنادن مؤرخ اولوب طوغارغە كرك» دىيورلر. بو يردە ترجمە حالىنى يازاچق كىمەسەمز، معلوم سوزگە موافق، آنادن مؤرخ اولهرق طوغەمش آدملىردن ايدى. احتمال كە باشقە فىلر حقىندە ھم آنادن شول فىن آدمى اولوب طوغەقى لازمدر. بىزم تفتيشمىزگە كورە ۇلغا و اورال بويلىرنە طوروچى

كوننى قزاندىن ۳۵ چاقىرم قىدرندەگى «چرشى» نام مسلمان اولىنە واروب كىچ اوتكاروب شوندىن توغرى «ارغىغە» كىتىدىلر. لىكن يولە بوغاجوف بونلرنى دە آلدالاب ايكىنچى بىر آدم ايلە قاچوب كىتىدى. شول كىنو ايلان طوغرى آوغوست اورتالرنە «جايق» غە ياقنلاشدى. لىكن تفتيش بىك قوتلى اولدقندىن شەرگە كررگە قورقوب و ايدەشلىرىدىن آيرىلوب، دالادە تورغوچى آبلایف دىگان بىر قزاق روس غە كردى.

VI

شول قشەغىنە اوچونچى پىترىڭ ظھور خىرى ھم تىز وقت ايلە نوب كىلەچكى قزاق آرەسىنە يايلىگانلىكدىن بارچەسى بونڭ كلويىنى دورت كوز ايلە كوتەلر ھم شونڭ سايبەسندەگىنە اوتكان آچىغلمىزنى آلورمز، دىيە اميد ايلەلر ايدى. شول آرادە بوغاجوف كلوب، آبلایفقا اوزىنى پادشاه دىيە بىلدىرى ھم اشانسون دىب كوكرەگندەگى سزقلىرىنى، ياكى غەندەغى آفصل تىوننى پادشاهلىق علامتى، دىيە ايتوب آبلایفنى تاما اشاندىرى. آبلایف آفرون آفرون اوزىنە قول كشىلرگە ايتوب پادشاهنىڭ اوزىندە بولو خىرىنى تاراتدى. خلق آرەسىنە بو خىر تارالو ايلان قزاقلر اوز آرا جىيولشوب كىكاش ايلدىلر ھم كوروب و پادشاهلىق علامتلىرىنى قاراب قايتو اوچون صايلاپ زاروبىن، ماسنىكوف، قارابايىف، شىگايىف نام قزاقلىرى كوندردىلر. باروب كورشوب بىر آز تورغاچ قارابايىف بوغاجوفدىن پادشاهلىق علامتىنى كورسانويىنى اوتندى. بوغاجوف بونڭ ادبىزلىگىنە بىك آچىغلانغان بولوب: «اشانماساڭ مە، قارا!» دىگان بولوب پچاق ايلە ايزويىنى كىسوب يىبەروب كوكرەگندەگى سزقلىرىنى ھم چىكەسندەگى آفصل تىوننى كورسەندى. بوغاجوف سالوب كورسەتمدى چونكە اولوقندە آرقاسندەغى قامچى ازلىرى كورلوب اش بوزىلەچق ايدى. قزاقلر بوڭا تاما اشاندىلر و بونڭ پادشاھلىقندە ھېچ شېھە قىلمادىلر. لىكن زاروبىن كىنە اشانمادى. اشانماسەدە اش اويوشوب بىتكانچى ھېچ كىمگە ايتەندى. شول آرادە بوغاجوف دە قزاقلىرىنى توركىبەگە آلوب كىنو فكرىدىن دونوب روسىيە پادشاهسى اولو طەمسىنە توشدى. شونڭ اوچون بونلرە: «اگر دە بگا اخلاص ايلە خدمت ايلسەگىز تىز كوندە ھر بىرگە ۱۲ سومدىن وظيفە وىررمىن، جايق يلغەسىنى بىتون بوتاقلىرىلە اوزگىزە قالدىرىم، كوب اورمان

عين الدين افندينىڭ روس لسانىدە يازمىش اولان تارىخى
اثرلىرى بونلردىن (۱) مېشارلر و آنلرنىڭ تېللىرى. (۲) قازان
مىسلمانلارنىڭ تولى عادىلىرى. (۳) تېپتارلر و آنلرنىڭ نىسبلىرى.
توركىچە نىشر ايتدىرمىش تاليفلىرى بونلردىن: (۱) بلغار
تارىخى. (۲) قازان تارىخى و غىرلر.

اسەزگە يازمىش بىر مکتوبىدىن، توباندىگى جملەلرنى
انتخاب ايدوب يازمىشنى موافق كوردك:

۱۹۰۶ دە جاي كوندە بىر ايكي هفته مقدارى «اوپا»
دە اولدىم. سىزنىڭ ايله كورشورگە ارادەمىز بىك بار ايدى
سىز اول ارادە او فادىن كىتوب وارمىشىز ايمىش. «پىتر بورغ» دن
قايتىدىغىڭىز «قازان» غە كروڭنى اوزگىزدىن سوڭ غىزىلردە گنە
كوردك.

توكيلوفلر حقىدە صورمىش خىبرگىزنى بوندىن ۱۷ - ۱۸
يىللر ماقىم واتقىنىڭ غوبىرنىسكى ۋىدومستىنە يازمىش ايدىم.
نىسخەلىرى اوزمىدە قالمامىش اولسە كىرك تابا آلمايمىز. اول
خىبرلرنى پىرافىسور فىرسوف اثرلرنىن ھەم دە آل بوغا اويانزىگى
باشقىرلرنىڭ توكيلوفلر ايله اولان دىوالرى حقىدە غى كاغىدلردىن
آلوب يازمىش ايدىم.

توكيلوفلر حقىدە يازمىش خىبرلرنى بوڭاچە بىردە تىكشروب
قارادىغىم يوق، آنى خاطرە طوتارم.

قازان تارىخى حقىدە بىزىگە معلوم اثرلر شونلردىن:
..... بونلر آراسىدە تىففىل ايله يازلغانى كىناز فوربىسكى
كتايدىر. چونكى اول اوزى شول وقتدە ايوان غىروزنى
عسكىرنىڭ قاماندىرى اولوب كوب اجتهاد كوسترمىش.
حاضرندە سىزگە ايكي تورلى داڧلادىزدىن بىر نىسخە
يباردك. بىرى تېپتارلر حقىدە ايكنچىسى قازان ولايتىدە گى
مىسلمانلرنىڭ قىز آلوى كىفىتلىرى حقىدە.

**

عين الدين افندينىڭ تارىخ و علم انساب غە عائد
روسچە و توركىچە نە قىدر اثرى اولسە غىزىلردە يازمىش
مقالەلىرى ايله بىرلىكدە جملەسىنى بىرگە جىوب باصدىرمق
ھىمت وادب اھللىرى اوستىدە بورچىد.

عين الدين افندى، اوزون مدت خىستەلنوب اوشبو
سنە ۲۱ نچى سىنتابردە «قازان» دە وفات ايتدى. ياشى آنچىق
۴۶ دە ايدى. خاتونى، اوچ اوغل و ايكي قىزى قالدى. اللھ تعالى
مظھر غفو و غفران ايتسون!

مىسلمانلردىن بو كونگە قىدر اوچ مؤرخ كلوب كىتدى.
بونلردىن بىرى ملا حسين افندى فىضخانوف (ترجمە ھالى
«آثار» دە يازلمىشدر) ايكنچىسى فاضل مرجانى و اوچونچىسى
دە اوشبو عين الدين افندىد.

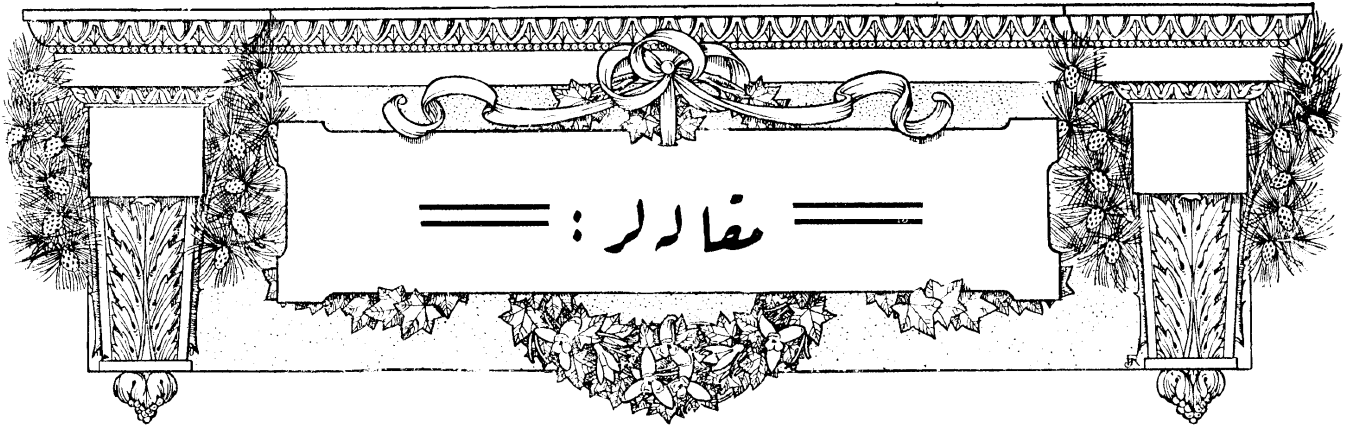
علم آلور اىچون مطلقا مکتب و مدرسەلردە تىففىل
ايدىرگە كىرك، فقط انسانلرنى انسان ايدەچك شى «زمان»
مكتىبىد. اگىردە زمان مکتىبىدە تىففىل ايتماز ايسە انسان،
دىرس مکتب و مدرسەلردىن آلماش علملرنى دە اونودوب
بىرر، قولندە يالگىز بىر شھادت نامە قالور. اوشبو مؤرخلر -
مىزنىڭ اولگىسى قازان مدرسەلرنە، ايكنچىسى بخارا
مدرسەلرنە و اوچونچىسى دە اوچىتلىسكى اشقولادە او قومىشلر
ايدى. بونلرنىڭ اوشبو تىففىل اورنلرى «مؤرخ» ايدەچك
بىرلر دىگىلدر. بونلر مؤرخ اولمىشلر ايسە بو كىمالاتنى
«زمان» مکتىبىدە كىسب ايتمىشلرد.

**

عين الدين افندى زوىە اويانزى «ناراتلى» اسملى
قىرىدە عادى بىر عائلەدن ۱۸۶۳ نچى سنەدە دىياغە كلماش
ايدى. «قازان» دە اوچىتلىسكى اشقولاننى تمام ايدوب
آلابوغا اويانزى «بىوك تاو» قىرىدە سىندە و آندىن سوڭ
«تتوش» شھرىدە واك آخردە «قازان» شھرىدە معلمك
ايتدى.

عين الدين افندى، «قازان» غە كلىدىكنە «آثار
عتىقە» جىمىتىنە اعضا اولوب تارىخ شىناسلر ايله معارفە
كىسب ايتدى و فنى روشدە تارىخ تىففىق ايتىك اصولىنى
اوغرىدى. اوشبو سىبىدىن قوم و قىبىلەلرنىڭ عرف عادىلىرى،
اصول معىشت و لىسانلرنىنە دائىر اثرلر يازمىشدر. آثار عتىقە
جىمىتى زورنالىدە باصلماش ملاحظەلىرى بونلردىن: (۱) بلغار
خانلىغىنىڭ، تىمىر ھىجومىنە قىدر اولان احوالى. (۲) بلغار شھرىنە
تىمىرنىڭ ھىجومى حقىدە اولان كىتاپلر حقىدە تىففىش. (۳) بلغار
خانلىغى حقىدە توركى كىتابلردە اولان خىبرلرنىڭ تىففىشى.
(۴) زوىە اويانزىدە ايسكى شھىر «ياپانچىنا» حقىدە تىففىش.
(۵) ۹۴ - ۱۸۹۵ نچى يىللردە تىتوش و اسپاس اويانلرنە
يوروب تابمىش معلوماتى. (۶) بلغارلرنىڭ مشھور شھىرلردىن
اولان «سوار» شھرىنى تابمىش حقىدە معلومات. عين الدين
افندى فكىرىنە كورە «سوار» شھرى حاضرگى «قوزنىچىغە»
قىرىسە اورنىدە اولمىشدر.

عرب لغتی و آنڭ عالملى

طشندە قالدیلر. بونلر آراسینه كروب مكنبلر آچوب، بالالر اوفوتوب و نيچوك اولسهده عومى صورتده علم تاراتوب يورمك عادتى اولمادی. اوشبو سببن مكنب ومعلم كورمامش، عالمر واديبلر ايله آراشمامش عائللر (بونلر اهل اسلامڭ يوزده توقسان توقزى حساب ايدلورگه لائق ایدی) كاهلرني و معاوره اسلوبلرني كوندن كون اوزگرتوب استعمال ايدر اولدیلر. لسانلرني اصلاح قيلهچق دستورلردن بي خبر طور دقارندن «عومى» اولورغه تيوشلى «لغت»، تمام بوزلوب بر فاچ شيوهلرگه آيرلدى. اوشبو كونهزده عرب مملكتلرنده «عوام لغتی» ديه آتالمقده اولان لغت، ايسته اوشبو بوزوق لغتدر. بورونقى عرب خلق لرينڭ اوز بالالاريني اوقومتق حقنده اجتهاد قيلمادقلر يڭ نتيجهسى ايسه لسانلرندين آيرلمقندن عبارت اولمشدر.

(٢٣) جاهليت عصرنده، عربى لسان ايله يازلوبده سلامت طورمش اثرلرنڭ اڭ ايسكيلرى «معلقات سبعة» در. كانبلرى آز بر وقتده عربلر بو اثرلرني يازوب، احترام يوزندن كعبه ديوارينه آصوب قويمشلر ایدی (١). اسلامدن صوڭ عرب لساننده ظاهر اولمش كتابلرنڭ اڭ مشهورى هر كيمگه معلوم اولان قرآن كريم اولوب بوندن صوڭره اسلاملر طرفندن رسالهلر وكتابلر تالیف ايدلنورگه باشلاندى. مسلمانلر هر بر فتح ايتديكلرى يرلرده حكومتڭ رسمى يازوى ايدوب يرلى يازولرني استعمال ايتديكلرى حالده (٢) آخرنده بو رسمى لغت ايتديلر. عرب لسانينڭ دنياغه تارالوينه

(٢١) اسلام كل يكدن صوڭ ظهور ايتمش خطيبلرنڭ اڭ برنچيسى رسول اكرم حضرتلرى اولوب، آندن صوڭ خلفای راشدوندر. بونلرنڭ خطبهلرينڭ كوبسى حديث، سير و تاريخ كئابلونده كوچرلمشدر. اصحاب كرام آراسنده ثابت بن قيس بن شماس، سعد بن ربيع، عبد الله بن عباس كئى خطيبلر وار ایدی. بونلردن صوڭ ميدانغه چقمش عرب خطيبلرينڭ مشهورلرى: ابوالاسود الدئلى، عمران بن حطان (هانڭ كسرى و طانڭ تشيدى ايله)، ابن القريه (فانڭ كسرى، راهم يانڭ تشيدى ايله) (١)، اياس (كتاب وزنده) بن معاويه و غيرلر. عوموما عرب قومنده ظاهر اولمش خاتونلرنڭ هم داهيلرى هم خطيبلرى هند بنت الخس، جمعه بنت حابس و غيرلردر (٢).

(٢٢) هر نه قدر بتون عرب خلقى فائده لنورلك صورتده عومى بر لسان تاسيس ايدلدى، لغت كتابلرى تدوين قيلندى ايسهده عومى اوفو، ميدانغه قولماديقندن بوندن لازم درجهده استفاده ايدلمادی. علم ايله پك آز كيمسeler، الوغ شهرلرده گنه اشتغال ايتديكلرندن عوم ايچون بونڭ تاثيرى آز اولدى. علما ايله عوام آراسنده مناسبت كيسلوب عوام خلقى عام و مدنيت دنيا سينڭ

(١) زهخمرينڭ «كشاف» ديواجهسنده: «وحافظ القصص والاخبار وان كان من ابن القرية اهفظ...» ديمش، سوزندن اوشبو خطيب مراددر. اعرابى ولمى بر آدم اولديقى حالده خطبهلرى فصيح و بليغ اولور حتى امثال اورنده يورر ايمش. ماجراسى كوب اولوب تراجم اشخاص كتاب لرنده منكوردر. هجاج حضورينه جواب ايچون كرديكنده: «لا بد لنجواد من كبة ولل سيف من نبوة وللعليم من هفوة» ديديكى مرويدر. البيان والتبين. ج ١ ص ١٣٤.

(٢) بوخاتونلرنڭ ترجمه لرى «مشهور خاتونلر» كتابنده منكوردر.

(١) شورا ج ٩ ص ٧٠٩. ج ١٠ ص ٦١ - ٦٢.

(٢) مثلاً مصرده قبط يازوى، شامده يونان يازوى و عراقده فارسى يازوى استعمال قيلنور ایدی.

«لایدن» شهرنده طبع ایندیرمش ایدی. فرنگ سیاحلرندن بری اسلام ممالکلتارنده یوردیکنده پک کوب عربی اثرلر جمع قیلدی و بونلارنی ده «لایدن» کلیه سینه هدیه ایددی. فرنگلر ایسه اوشبو اثرلارنی تفتیش قیلدیلر و عرب لساننده مهارت کسب ایتدیلر. حتی فرانسوز عالملرندن «ساسی» (۱) عرب لسانینه مخصوص صرف و نحو تالیف ایدوب ایکی جلدده ۱۲۲۵ - ۱۸۱۰ده پاریزده طبع ایتدیردیکندن سوک فرنگلر، عرب لسانینه آبروم صورتک اهمیت وبردیلر. بو لسانغه عائد اولان اگ نازوک سرلر و معقول فلسفه لرینه قدر مطلع اولدیلر. فرنگلر ایچنده عرب لسانینک متخصصی اولهق ایله شهرت چیقارمش نهمه عالی «فلایشر»، مذکور ساسی حضورنده تحصیل ایدن آدملردن ایدی. انگلیزلردن «لومزدن» عرب لسانینه مخصوص اولهرق نحو و صرف ترتیب ایدوب ۱۲۲۹ - ۱۸۱۳ده «فالقوتا» ده طبع ایتدیردیکلی کبی نهمه عالملرندن «ابوالد» هم اوشبو حقدده بر اثر تالیف ایدوب ۱۲۴۷ - ۱۸۳۱ده «لیسیخ» شهرنده نشر قیلمشدر. ایددی بو کونده آروپانک هر بر تختکاه و الوغ شهرلرنده عرب لسانی تحصیل ایدلنور ایچون درسخانهلر آچلمشدر.

(۲۷) طوغروسینی سویلرگه کرک، فرنگلر طرفندن اسلام اثرلرینه و بو جملهده ادبیات عربیه گه ایدامش خدمتلهر نعب ایدرلک درجهده الوغدر. فرنگلر، اسلام اثرلرینی کتبخانهلرگه بیغوب تربیهلب صافلادیلر، مطبعه لر احداث قیلندیغی ایله باصوب نشر قیلدیلر، طبع وقتنده طاقت بشریه طشند دبورلک درجهده کوچ صرف قیلوب تصحیح ایتدیلر، استفاده ایده چک آدملرک عمرلرینی تلف ایتیکدن صافلامق ایچون فهرستلر ایله زینتلادیلر. (۲۸) اسلام اثرلاری و اوشبو جملهده ادبیات عربیه کتابلری صافلانمقده اولان فرنگلرک مشهور کتبخانهلری اوشبو اورنلرده در: اسکوریال (اسپانیه). اوپسال (اسوج). اوفسورد (انگلتره). پاریز (فرانسه). بیرلین (گیرمانیا). پیتر بورغ (روسیه). روما (ایتالیا). فلورنسا (ایتالیا). قوپنهاغ (دانیمارقه). لوند (اسوج). لوندن (انگلتره). ژبانه (آفستریا).

(۱) فرانسوزلرک علامه نرندن اولوب ۱۷۵۸ده طوغمش و ۱۸۳۸ده وفات ایتمشدر. معلم یاردمندن باشقه عربی، فارسی، تورکی، عبرانی، سریانی لسانلرینی تحصیل ایتمشیدی. «مقامات حریرییه» گه فاضلی صورتده بر فهرست توزومشدر.

اوشبو حالکده الوغ تأثیری اولدیغی ظن قیلنور. (۲۹) چیت لغتلرینی تحصیل ایتمک، کوبرهک اجتماعی، سیاسی و مدنی سببلر ایچون اولور. بو کونده عربلرک دولتلی منقرض اولدی، اجتماعی، تجاری و اقتصادی جهتلردن اهمیتلری قالمادی. اوشبونک ایچون بو جهتلردن عرب لغتینی تحصیل قیلورغه لزوم یوقدر بزلر عرب لسانینی تحصیل ایدرگه دینی و علمی جهتلردن گنه مجبورمز. زبرا دینمز (اسلام) نک اساسی اولان قرآن کریم و حدیث شریفلر عرب لساننده اولوب، عرب لغتی بیلنمایدیکنده بونلر ایله آشنا اولهق ممکن اولماز. حالبوکه اوزی طوتمقده اولان شریعتک اساسینی طوغریدن طوغری آکلامق و شول دینده اولان اثرلری و مشهور ذاتلرینک تاریخ حیاتلری ایله آشنا اولهق، فرصتی وار آدملر ایچون مطلوب بر شیدر.

(۲۵) روس لسانی تحصیل ایتمکدن مقصود، روس لرنک لغتلرینی بیلوب حاجت توشدیگنده درست سویلاشمک و مرادنی آکلامق اولدیغی کبی عرب لغتینی تحصیل ایتمکدن ده مقصود، عرب لسانینی بیلوب خالص عربلر روشننده سویلاشرگه ملکه حاصل قیلمقدیر. اوشبو مقصودنی غایه امل ایدوب شوکا طوغری یوروچیلر، عرب لسانینی بیلیمکده کوب مشقت چیکمازلر. علوم عربیه کسب ایدرگه باشلاب ده، علوم عقلیه تحصیل ایدوچیلر قیلنندن جدال و مناظره، لفظی مناقشهلر، برهان و قیاسلر ایله شغلمنوچیلر، فلسفه و اسرار نیکشروچیلر و پاکه ایکنچی بر چیت لغتلر واسطه لری ایله کسب قیلماق قصدنده اولوچیلر، مقصوددن آداهش و یولدن چیقوش حساب اولنه چقلر در.

(۲۶) عرب لغتی بر قاچ عصرلردن بیرو فرنگلر آراسنده ده معتبر اولوب بونک ایله اشتغال ایدن عالملر کوبدر. عرب لسانی بیلوچیلر آراسینه خریستیانلق نشر ایتمک قصدی ایله پاپا طرفندن «روما» شهرنده ۱۰۳۲-۱۶۲۲ تاریخنده بر جمعیت تأسیس ایدلنمشیدی. علوم عربیه تحصیل ایدرگه مخصوص اولهرق مذکور جمعیت طرفندن بر مکتب آچلدی و شاگردلرده علوم عربیه اوفورغه باشلادیلر. مذکور شاگردلرگه درس و مطالعه کتابلری حاضرلب و برمک لازم اولدیغندن، ایسکی عرب اثرلرندن بعض شیلر طبع قیلنوب شاگردلرگه توزیع ایدلدی. بوندن مقدم «هولاندا» عالملرندن بری عرب لغتینه مخصوص اولهرق صرف و نحو کتابی ترتیب ایتمکله ۱۶۱۳ده

اسلام و انتقاد (*)

(۲) قرآن کریم انسانلرنی هر درلو باراماز عادتلرگه و توارث ایله دوام ایدن اخلاقلرغه تقلید ایتمکدن نهی قیلیمشدر زیرا هر جنس انسانلرده، جاهلر و ظالملر، عیوما اخلافسز متبوعلردن میراث اوله رق قالمش معناسز و فائدهسز عرفلر اولور.

بناء علیه ایسکی مستبد و ظالملردن فالان رسلردن: خلافت بابنده استبداد و قانون وراثت، تفریق صنوف - طبقه لئق، عصبیت، و فلانلر همده ضررلی اولان عادتلردن ایسرتکچ ایچمک اوطش اوینامق، حیات اجتماعیه نی بوزارغه سبب اولان حسد و نفاق، غیبت و شمانه، مداهنه و ریاء، افتراء و بهتان، اسراف و تبذیر، زنا و شونک کبی شیلر قرآن کریم طرفندن هدم و منع قیلنمشدر. خرافی اولان عادتلردن: طیره، تشأم و هم تبوشسز روشچه آلتون و کموش کبیلر نی استعمال ایتماکدن نهی ایدلیمشدر. چونکه بو کبی عادتلر انسانلرنک حیات روحیه و اخرویه لرینی اهمال ایتدروب بالکیز: غرور، حرص کبی بوزوق خلقلرغه سوق قیلیمقده ایدی. قرآن شریف هر وقت افراط و تفریطدن منع ایدوب اعتدال اوزرنده اولمق ایله بیورر.

یوقار وده مذکور اولان عادات قبیحه و اخلاق فاسدلردن منع توغروسنده: «واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله فالوا بل تتبع ما الفینا علیه آباءنا اولو کان آباؤهم لا یعقلون شیئا ولا یهتدون» کبی حدسز آیتلر اولوب انتقاد بابنی آچمیشدر. حالبوکه ادیان باطله و عادات فاسدهنک جملهسی جهالت و تقلید سببندن محافظه اولنمش و آنلرنی حامیلرده: «کمئل الذی ینعق بما لا یسمع الادعاء و نداء صم بکم.....» آیت کریمه لری ایله ایضاح اولنان، تدبر و تعقل، تفکر و تبصردن محروم قوملر اولورلر ایدی.

شرب خمر، نمار کبی عادات موروثهدن، اسراف و تبذیر رفاعیت و سفاهت کبی اخلاق فاسدهدن نهی قیلوب حدسز آیاتلر کلمش و آنلرنک هر قایولری احوال انسانی انتقاد قیلماق غه ارشاد قیلورلر. «کلوا و اشربوا و لاتسرفوا»

(*) باشی ۱۹ نچی عددده

(۲۹) اسلام ممالکتلرنه ادبیات عربیه گه دائر کتابلرنک کوب اورنلری اوشبو شهرلردر: استانبول، بغداد، تونس، دمشق، مصر (۱).

(۳۰) کتابلر، علم ایله طولمش بیکلی صدوقلردر. شونک ایچون آنلردن فائده آلورغه قوللرده آچقچلر اولورغه نیوشلی. آچقچ اولمادیغنه بیکلی صدوق آچمادیغی کبی کتابلرده اولان علملرده کوزگه کورلوب طورمازلر فرنگلر ایسه اوشبونیه ملاحظه گه آلوب اوزلری طبع ایتدیکلری اسلام اثرلرینه مکمل فهرستلر نوز و مشلر، بونک سببندن ده استفاده بولینی قسقارنمشلردر. مثلا: «اغانی» نک باصمه نسخهسی ۳۶۰۰ بیتدن زیادهدر. شونده کورمش نرسه لرنی خاطرده طوتوق و یا که نکوک اولسه ده برر سوزنی ایزلب تابمق مشکل ایدیکنده شبهه بوق. ایشته فرنگلر طرفندن نوزولمش فهرستلر واسطهسی ایله کرکلی سوزلرنی ینگلکک ایله تابمق ممکن اولدر. علم اهللری ایچون بونک نه قدر بختیارلق ایدیکن سوبلرگه احتیاج بوق. فرنگلر طرفندن نوزولمش فهرست حقنده اولان خدمتنی، ابوالفرج الاصبهانی بر کیمسه سندن ده امید ایتنماش اولسه کرک همده «اغانی» کتابی حقنده بویله بر خدمتنی قیلورغه مسلمانلرغه نصیب اولمادمشدر. بر کتابنی اوز ایتوب، قسقار توب، شرح و حاشیهلر یازوبده هیچ بری اش گه بارامازلق هورتده اولان بکر می عدد کتاب حاصل ایدوگه کوره بر کتابنی هر کیم و هر عصر ایچون فائده آلنه چق روش که کتورمک یاخشیراق ایدیکنده شبهه بوقدر. مسلمانلر بو طوغورده فرنگلرگه حسد ایدرگه، عمللرینی غبطه قیلورغه همده شویله خدمتلرگه اوزلری مباشرت ایدرگه نیوشلی.

(۱) روسیه اسلاملری آراسنده ادبیات عربیه و باشقه کتابلرنک ای بای کتبخانهسی محترم داملا عالمجان حضرتلری کتبخانهسی اولسه کرک. بونی ایسه ۱۳۲۹ تاریخی شعباننده زیارت ایتدم.

عبرتلی سوزلر:

بختسز آدملر شونلر درکه خلقلر آنلر حقارنده: «بوکا نیچون بویلی باصادیلر؟»، «بوکا نیچون هیکل (پامتنیک) اولورندیلر؟» دیه سوبلاشلر. بختلی آدملر شونلردر که خلقلر آنلر حقارنده: «بوکا نیچون بویلی باسامادیلر؟»، «بوکا نیچون هیکل قویمادیلر؟» دیه صوراشورلر. آدملرنی تربیه ایدوچی نرسه، زمان مشقتلر بیدر.

هم «وكان بين ذلك قواما...» آيت كريمة لرى بوجمل دندر. علما و حكمانك ده انتقادات مدنيه توغروسنده اولان خدمتلىرى مدنيتنى علم و حكمت اقتضاسنجه انتقاد قىلوب حقيقت اوزرينه تطبيق و توفيق قىلماقندن عبارتدر. قرآن كريم ارشادى ده بو طريق اوزرندهدر.

۳) قرآن كريم اوزينك سالكليرنى تقايد علميه و فكريه دن آزاد ايدوب سلسله تقليد آستنده ضايع اولمش بصيرتلىرى، معطل فالان: تدبر و تفكر، تعقل و تحسس و فلانلركى افعال رويحه و افكار عقليه نى احيأ قىلمشدر. بو سببندن تقليد آستنده يوغالمش علوم و معارف هم ده جهالت و خيالات پرده لرى آستنده مستور اولمش حقايق و دقايقنك يوزلرى آچلمشدر. برى ديگرى ايله بولغانوب التباس حالنه ياتقان: حق ايله باطل، خطا ايله صواب، حسن ايله فح، شر ايله خير آيرم آيرم آشكار اولمشدر.

قرآن كريم، تقليد طريقى ايله دوام ايتمش اولان اوچ درلوعلم متسلسله حقنده انسانلرنك فكرليرنى آزاد قىلمقدهدر: برى علوم ارثيه، ليكنچيسى علوم اساطيريه، اوچونچيسى علوم حكيميه و معارف عقليهدر.

علوم ارثيه ايسه اول حالده انبيالرنك مشكاتلرندن ظهور ايدوب ده سوكره تحريف سببندن خرافاته تبدل ايلمش علملردر. قرآن كريم: «و منهم اميون لا يعلمون الكتاب الا امانى...»، «واتبعوا ما تتلوا الشياطين على ملك سليمان...» كى آيت كريمة لرى ايله علوم ارثيه نى تنقيد قىلماق غه يول آچمش و: «واتبعوا ملت ابراهيم حنيفا...»، «ما كان ابراهيم يهوديا ولا نصرانيا وليكن كان حنيفا مسلما...» كى آيت شريف لرى ايله حضرت ابراهيمنك حقيقى طريقه سنى تفتيش و تدقيق ايله امر قىلمش و تحريف سببندن خرافاته تبدل ايتمش علملرنى برافندروب حقيقى علملرنى انتخاب قىلمق يولنى كوسترمشدر.

قرآن كريم دخى علوم اساطيريه كه تقليد قىلماقندن ده انسانلرنك فكرليرنى آزاد قىلدى. چونكه انسانلرنك ملكات عقليه و استعدادات علميه لرى آچلماغان زمانلرنه غى علملرى يالكز خيالات و اوهامدن عبارت اولوب اول طريقه ده اولان مدنيت حقايق اشيا دن يراق اولور. اوشبو سببندن علوم اساطيريه اهللرى معرفت خالق، معرفت كائنات كى بايلرده حقيقتدن يراق، علم و حكمت اوزرينه ده مخالف طريقلر ايله كيتمشلردر. بو طريقه ده ظهور ايدن مدنيتدن: معطله لى سوسفطائىلى و فلانلق كى طريقلر نشئت ايدوب انسانلر

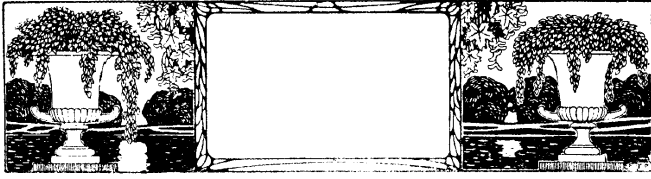
نك دنيا و آخرت اولان حيات و سعادتلرنك شرائط و وسيله لرى نهدن عبارت اولنديغى آكلاشلما مشدر. حق تعالى نك افعالى اولان مخلوقاتنده مكتوم و مودع اولان حكمت ربانيه و اسرار صمدانيه لرده انكار ايدىلوب انسانلرنك حيات و سعادتلىرى ايچون ابراز اولنمش نهايتسز منافع ماديه و معنويه لريده انكشافى اولنمايوب بتون كائنات و مخلوقاتنك عبث و معطل ايدىكى ايله اعتقاد لازم كلمشدر.

حالبوكه قرآن كريم انسانلرنك بويله جهالت و جهوددن خلاص قىلمق ايچون بو بايلرده دخى: (ان هى الا اسماء سيمتوها انتم و آباؤكم ما انزل الله بها من سلطان.) ديه بيان بيورمشدر. «الهم ارجل بمشون بهام لهم ايدىبطشون بها ام لهم اعين بيصرون بها ام لهم اذان يسمعون بها» كى آيتلر ايله انتقاد بوللر بى آچمش: «وكم من ملك فى السموات لاتغنى شفاعتهم شيئا...»، لن يستكف المسيح ان يكون عبداً لله ولا الملائكة المقربون» آيت كريمة لرى حضرت عيسى و ملائكه نك هيچ برى معبود اولمايوب بلكه بر الله تعالى كه بزه اولدقلىرىنى اظهار قىلمشدر.

اساطير اهللرنك بويله ياكلش عقیده لرى علم و حكمتدن محروم اولدقلىرىنى يالكز اوهام و خيالاتدن تولد ايتمش ايدى. بو دخى قرآن كريم نك: «وما لهم به من علم... وهم: «ومن الناس من يجادل فى الله بغير علم ولا هدى ولا كتاب منير...» كى آيت كريمة لرى ايله و بران ايدلمشدر.

حضرت ابراهيم نك نمرود ايله مناظره سىنى و حضرت موسى نك فرعون ايله ماجراسىنى قصه ايدوب قرآن كريم: «فبهت الذى كفر...» وهم: «فغلبوا هنالك وانقلبوا صاغرين...» آيت كريمة لرى ايله اساطير مدنيتنى انتقاد و ويران قىلمشدر. بوللرنك برى كلدانى و ديگرى ده ايسكى مصر مدنيتلىرى ايدى. انبيالرنك طريقلرى و عمللرى حقيقت اقتضاسنجه اولوب، نهر و دلرنك و فرعونلرنك طريقلرى و عمللرى حقيقتدن يراق اولديغندن مبهوت و مغلوب اولمشلر. حالبوكه حقيقت هر حال و هر زمانده غالب؛ باطل ايسه همان و بران اولاقدر.

سوسفطائىلر و معطله هم كاهنلرنك حقايق اشيا و كائناتنه مكتوم اولان حكمت ربانيه كه ايمان كتورمديكلر بىنى ابطال قىلوب حدسز آيات شريفه لرى وارد اولمشدر. جمله دن: «ربنا ما خلقت هذا باطلا...» «وما خلقنا السماء و الارض وما بينهما لاعبين...» و غيرلر. بو آياتلر، الله تعالى نك مخلو-

قاتى اولان بتون كائنات باطل و عبث حاله خلق اولنمايوب بلكه ده حكمت خزينه لرى ايله طولو اولنديغنى كوستر لر. حالبوكه كائناتنڭ موشتمل اولان حكمتلىرى و حقايق مکتومه لرى نوع انساننڭ اولگى دورنده كشن اولنمايوب بلكه ده بتدريج نوع انساننڭ تكملى ايله انكشاف اولمقده در. چونكه نوع انسان ايلك حالده بر طرفدن صباوت حالنده اولوب ديگر طرفندن دخى ملكات عقايه و روحانيه سى ده آپلاماش ايدى. شونڭ ايجون كائناتده مکتوم اولان حقايق ثابت و حكمت ربانيه لرك لايقنچه آكللاماز اولوب خالق تعالى نڭ افعالى اولان كائنات ده گويا حقيقتسز و عكسز كى بيلنوب عبث و معطل صورتنده اعتقاد فيلدى. بناء عليه اول دورلده سوفسطائىلىق و فلانك كى طريقتار ميدان آلوب اساطير مدنيتى و كهانت طريقتلرى ظهور ايتمش ايدى.

صوگره بنى بشر آراسند، ظهور ايدن تجربه و تحريلر، مشاهد و حادثه لر بر برى آرتندن همان تكرر تكرر و وقوع ايدوب انسانلرنڭ ملكات عقليه لرى ذكاوت و استعدادلرى ده توسع ايتمش. بناء عليه آنلرده تريبه و تعليمنڭ مياديلرى ده باشلانوب حقايق ثابتنى و كائناتده مخزون اولان حكمت ربانيه و منافع بشريه لرى ده آكللاي باشلاديلر. بو سببدن آفرولاب بنو بشر آراسنده حكمت و فلسفه فاپولرى آچاماش و خزانن حكيمه دن اولان خيلى فتوحاده ظهور ايتمش و بونڭ سببدن كائنات عبث حالده اولنمايوب بلكه ده انسانلرنڭ دنيا و آخرت حيات و سعادتارى ايجون مخلوق اولدقلى ادرلك اولنورغه باشلامشدر. بوندى صوڭ انسانلر ايجون ياككا بر دور آچاماش ايديكه بو دورايسه تاريخ فلسفه سنده «حكمت و فلسفه» دورى ديه معروف اولنور. مدنيت دنيا سى ده بونڭ سببدن بر قدر ايسكى اباطيل و اساطيرندن صافلانوب حقيقت انسانيت بر طرفدن يوز كوترمش و انسانلرنڭ: مبدأ، معاش و معاد كى احوال مکتومه لرى ده انكشاف ايدلوب بتون وجودنڭ بر اصلى اولنوب بونچه درلو موجود دانه سرسز و حكمتسز دگل ايديكى عيان اولمش ايدى. اوشنداق نوع انسان دخى موجوداتنڭ زبده و خلاصه سى، اسرار موجوداتنڭ ترجمانى، حقايق ثابتنه نڭ ده مرآتى اولديغى آكلانمش ايدى. (اخري وار).

امام و مدرس سرورالدين .

اسلاملر آراسنده علم نيچون لازم درجه ده تارالمى؟

XXX

«شورا» نڭ سؤ الينه شهاب الدين المرچانى حضرتلى بوندى فرق سنه لر مقدم اوشبو مضمونك جواب و برمشدر: بزله ده علم تارالمادىغى مناسبتسز، اورنسز و افراط اعتقادلر سببدندر. بوڭا مثال ايدوب اوشبو شيلرنى كوسترمك ممكن: (۱) اجتهاد عصرى منقرض اولدى (۱)، دليللرگه تمسك ايتمك يالگىز مجتهدلرگه گنه مخصوص، اولگى مؤلفلرده خطا و بالان سويلامك احتمالى يوق ديه اعتقاد ايتمك. (۲) علوم حكيمه و معارف دنيايىنى انكار ايدوب اربابنى تحقير حتى سوزلر ينى توجه ممكن اوله طوروب اكار فيلمق. (۳) قيامت كونى پك ياقين قالدى، ايمدى دنيا خراب اوله چق ديه اعتقاد فيلمق. درست، الله تعالى نڭ اوزينه معلوم طريق ايله دنيا خراب و قيامت قائم اوله چق لىكن علم تحصيلدن توقتاب و كوتوب طورر قدر ياقينلىغى معلوم دگلدر. سالف عالمرى ده دنيا خراب اولوب قيامت كله چككك شهبه ايتمازلر ومع ذلك هر تورلى علملرنى طلب فيلورلر ايدى (۴) نادان كيمسه لرنڭ علم ايله، صالح دگل كيمسه لرنڭ صلاح ايله شهرت چيقارمق بدر. اڭ ضرر ايسى اوشبو اولسه كرك بو كيمسه لر شريعتنى اوز اولچاولرى ايله اولچايدىكلرى سببدن اوز فكرلرى مساعد اولمادىغى شيلردن خلقلرنى منع ايدلرلر، شريعت ضررينه بهتانلر فيلورلر. (۵) چن عالم اولانلرنڭ حاللرى خلق آراسند توبان بر صورته اولمق و غيرلر. شهاب الدين المرچانى نڭ غائبانه شاگردى.

XXXI

(۱) بو كونده بزم آرازغه علم تارالمادىغينڭ سببى هيچ شكسز، ادبياتنرنڭ چوبارلغيدر. توبان صنفى خلقلر مطبوعاتنى آكللامى بناء عليه اوقومى. شونڭ ايجونك علمگه رغبت ده آرتتى. مکتب كتابارمزه قدر عرب فارسى تللر برله چوبارلانوب بتكان. ابتدائى گنه اوقوغان بالالرمزه

(۱) «اولده مجتهدلر وار ايدى ده شمدى منقرض اولدیلر» ديه سويلوچيار الله همده رسولينه آچيق مورته افترا فيلورلر.

نزاعلر ينه ويرلوب فكرلرى چوالدى . ۳) ايسكى زمانلرده مدار ترقى صانالمش فنلر حرام كوسترلوب متروك اولدى . ۴) عمومًا علمهنگ عبادت قسمنه گنه حصر ايدلوى، و تريبه لرنهنگ بوزلوى . ۵) معلملرنهنگ تضييل و اكفار ايدلولرى .
عبدالحى دو كايوف . « اوليا آنا »

XXXIII

بونك سببى مسلمانلرده حریت فكریه و عقلنى استعمال ممنوع اولمقيدر . بو كوئنگى مسلمانلرنهنگ قوللرنده اولان بتون حجتلى اوزلرى طوغمازدن مقدم وفات اولمش آدملرنهنگ سوزلرندين عبارتدر . بر نقل تابسهر شونكه آرباغنده هيچ نرسه تيكشرمازلر ، نقل ايتمش سوزلرى خطامى صوابى ايدىكى حقنده تدقيقات اجرا ايتمازلر . عقلنى استعمال بوقلغندىركه بو ككونگه بر مسلمان طرفندن شرپى باصامق اصولده كشف ايدلما مشدر . تبليغرام و تيليغونلرى ايسه كوئنگل گه ده كيتوررگه جائز دگل . حریت فكریه بوقلغندىركه مسلمانلر ايجندن ظهور ايتمش ، فيلسوفلر و متفنلر اكفار ايدلما مشلردر . حریت فكریه بوقلغندىركه كيم گنه اولسون اوزينك دينى بر شهبه سيني عرض ايدوچى آدم تضييل اولنور . فوق العاده بر آدم ظهور ايتماز ايسه اسلاملرنهنگ عقيدهلرنى تصحيح ايتمه ممكن كورلماز . بو كوئنگى عقيدهلرى اصل اسلام غه موافق اولمادىقى كبنى هر بر ترقى و كمالات غه ده ضددر . بو طوغروده سويلرگه سوز كوب اولسه ده دكلاوچى اولمبه چغن خاطرلب اوشبونك ايله اكتفا ايتدم .

« اوزننگه معلوم كشى »

**

شورا : اوشبو مسئله حقنده ۳۰ عددن زياده مکتوب خلاصهلر ينى درج ايتدك . شونلر ايله قناعتلانوب باشقه مکتوبلرنى باصمادق . صاحبلرينك عقولرى مرچودر . درج ايدلمش مکتوبلر آراسنده احتمال خطا فكرلرده واردر . ضرر يوق ، اجتهاد و اش اهللرينك صوابلرى ده خطالرى ده كوب اولور . هر حاله شول باصامش مکتوبلردن بر خلاصه چيقارمق ممكندر . بو خدمت شهدى اوفوچيلرفه ترك ايدلى . احتمالكه بر فرصت اولديغنده اوزمزم هم بو مسئله حقنده ينه دن مذاكره قيلورمزم .

جوابلرنهنگ اولسكى قسمى يازلمش عدد چيقديقى ايله بر ابكى آدم شونلرنى انتقاد ايدوب مکتوب يبارمشلر

مطبوعاتدن فايده لانه آلمى ، (علم ايسه مطبوعات تاثيرى ايله نارالادر) روسلرنقى شيكلى بزنك « дѣтскій » ادبى تميز يوق . بالارغه مخصوص آلارنقى كبنى « солнце — قوباش » ژورناللرمزده يوق . روسلر ايسه اوزلرينك باشلرينه كيله چك گناه شوملقلرن آلدن بلسگانگه كوره چاره لرنده آلدانراق حاضرلا گانلر . حتى بالالرنهنگ يلى ايله حاصلانغان ژورناللرنى و كچكنه حكايهلرنى ميدانغه كيلترگانلر وشونك واسطه سى برله آنلر باش بالالرينه معارف اورلقلرن چاچهلر ؛ اول اورلقلر بالالرنهنگ باشنده آفرنلايقنه اوسه ! بزده ايسه معلملر ، قرائت كتابلرن اوفوتقانده نفسير قىلا قىلا آبدراب بته لر . حاصل مېن قطعياً ايتدم ، كه علمهنگ روحى عوام آراسينه نارالمى توروب ، علم ، ملت آراسينه حقيله نارالمى ونلا گان قدر ميدان آلمى در . البته مطبوعات خدمتى لازم ؛ مطبوعات خلقنك صافى اوز تلىده يازلسون ساده لاشسون !

۲) بزم تورك قومنده اولان ثباتسزلى طبيعتى در . بو ، شوم طبيعت بزم ناتار ملتنده بيگروه كده قوتلى اورنلا . شقانلغندن اشلرمنى آرتده قالدردر .

۳) بزنك فقيرلك و اقتصاد جهتندين مغلوب بولومزدر .

۴) عموم شرق خلقينك اوزلرينه خاص بولغان ديه رلك ، بالقالوق طبيعتينك غايت قوتلى بولويدر .

۵) آرزغه قناعت و حب نفس « самолюбие » كبنى طبيعتلردر . بو طبيعتلر بزم آرمزغه كېك كوئنگى جماعت خادملرى چقاوغه و فقيرلىك گه خدمت ايتهلر .

۶) بزده ، سارنلر قىيلندن بيك نق اورناشقان ، خورلق و ذلت كبنى پيسلكلرگه صبر ايتو ، خورلانه بلماو طبيعتيدر . ايكنجى تورلى ايتكانده انساننك سعادت بته منافى و خلاف معناسى برله آكلاشلغان « نقوالك » در . نقوالك و دين حكملرن خلاف آكلاودر . بوندن باشقه ، اجتهادسزلىق و ما اشبه سببلر كوبدر . شونداى مضر عادتلرنى تيزرهك بتروگه جناب حق ياردم بيرسون !

مدرس فيض انلين . « زايسان » .

XXXII

اهل اسلام آراسنده لازم درجه ده علم نارالماونك سببلرى بنم فكرمه كوره شونلردر : ۱) قرآن و حدیثلر تعليم ايتمش بوللردن چيت بوللر ايله تحصيل فيلومزم . ۲) سلف عصرندن صوك ، مسلمانلر مذهب و اعتقاد

منحصر نرسه لر (نحو، منطق، كلام) دن گنه عبارت بلوب، شونلر ايچون گنه عزيز عملر نك بر باد ايتولر يدر. باشقه چه - مدني و عمراني فنلرني (زور علما لر تعبیر نهچه ايتكانده) «آنلر هنر گنه ايندى - علم توگل» اعتقادلر يدر. اوشبو كونلرده بزنك ايك مستعد شا گرده بزنك آوز صولر يني فوروتقان «علم» نك ده حاضر گي حاليده (بز روسيه مسلمانلري ايچون) تطبيقي ممكن بولماسلق در چه گه كيلگان فقه، آندنده آرتوب كيتسه تفسير، حديث وادبيات عربيه دن عبارت بلوب، شونده بولغان ركيك عبارتلى جمله وشعرلرني بر برسينه كورساتوب، امتحان قيشوب ماقئاناملر يدر. گر چه رياضيات و طبيعيات اوقوچيلر بولنسه ده هر بر اوقوغانلري نظر ياتدن عبارت بلوب عملي ايله هيچ بر فن اوقولمايدر.

مسلمان شا كردى بيگر كده ترقى پرور بولوب كيتسه، آنك باشنده ميسيونيرلر ايله تالاشو و آنلرني الزام قیلو فكرى طوادر. اما حيات ومعيشت ايچون يارارلق بر فكر و بر قورال، فولنده بولنميدر. شوني بلهلى كه - ميسيونيرلر گه جواب بيرمك و آنلرني الزام قیلوب اسلاميتنى حمايه قیلوق ايچون، عقلى و نقلی دليللر دن بيگرك آلتون ايله اويواوچى هنرلى آدم اولوق لازمدر. هنر اولماديقنده آنلرني نيقدر الزام قیلسه كده - آنلر اوز يوللارنده لوقوماتيفى سرعتى ايله كيتمه كده دوام ايدم چكار در شونك ايچونده بزنك «علم» گه بولغان اخلاصهز (نادان مريدنك ايشانينه بولغان اخلاصى كفرليگينه سبب (۱) بولغان كيبى) دين نعمتلرينه كفرلك ايتدره در.

س. عيفى افندينك ۲نچى سببى (۲) ترقيمزه بيگوك سكتنه بيره تورغان سبيلردن اولماسه كيرك. گر چه مسلمانلر نك هر بر فردى امام اعظم رحمه الله حضرتلري قدر عالم و فقيه بولسه لرده - اول تقديرده بتون ملت وظيفه آشاوچى ياخود صدقه چيو چيلردنغنه عبارت اوله چغندن ملت نك ترقى ايتووينه بيك تاثيرى اولميه چق بلكه فقه وادبياتلر يني

فكر و حریت وجدان كيبى عالي خصلتلرني - و آنلر نك يشارى اولان علوم و فنوننى كوروب قايتوب خلقنى متعصب روحانيلردن آزاد قیلديلر ايسه - شولا يوق آنلرده ترقى و مدنيت دورى باشلانمشدر.

(۱) بر نادان مريدكه ايشان حضرت خاتونى تونله لله نيندى ياشلى زنگرلى كيوملر كييتوب كيلوب «سن پيغمبر بولانك، چونكه شيشگنى بيك سويه سگ، مين جبرائيل من، الله تعالى طرفندن كيلدم» ديمش. مريدده شوگار اشانوب كفرلك گه توشمشدر.

(۲) ۱۸نچى عدد «شورا» ۵۵۳نچى بيت.

ايدى. شونلردن بر يني بو يرده عينا درج ايدم: محترم «شورا» اداره سينك سؤالنه ۱۱دانه ذوات كرام طرفندن ۱۱تورلى جواب يازلسه ده لىكن هر بر جوابده، خاطر و زمان رعايه قیلنغانلىقى، چن حقيقتلرني آچيق صورتده يازارغه جرأت ايتمه كانگى و ايسكى عادت بوينچه (تقریباً) «علوم و معارف نك تاراللا آماونده. فقط فرآن كرىم نك معناسن آكلاموز» ايديكى سبب اوله رقى كورساتيله در. و تقديرده فرآن نك معناسنى بجه آكلاتو ايچون، اسلام دينده اولان هر بر آدمنى «عالم عرب» ياصاوغه، يا ايسه فرآن كرىمنى آلا آكلارلىق روش گه كيتورر گه لازم بولميه؟ هم ده ياور و پاخلاق نك هر برسى ده فرآن معناسينى بلوب شونك سببندن گنه ترقى ايتديلر ميكاننى؟ ديگان سؤال كوكلگه كيلدر.

كلام الله بولغان فرآن نك هيچ بروقتده علوم و فنون نك ترفيسنه فارسى كيلوى متصور بولماينچه. اول حقه مناظره و تفتيش لر قباوده اورونسوزدر. اسلاميت توگل، باشقه دينلر نك ده نابوسن غنه تيكشرسه كده - معارف گه فارسى كيلگان صريح بر عبارتده كورلاماز. ناگاه كوريلورسه - اول عبارت، پيغمبر طرفندن سويله نميچى صوكعيلر طرفندنغنه آرندرلغان سوزلر بولادر. در واقع، «دين» نك خدمتى عمومآ - تصفيه اخلاق و بعضاً سياسى اسارتدن اطلاق ايچون يبارله كلكلرى معلومدر.

شول محترم ذاتلر طرفندن بيرلش جوابلرغه كوكلام قناعت ايتماديكندن مين هم اوز فكرمنى بيان ايتمكچى بولام بو فكر نك «شورا» غه درج ايتلورلك صلاحيتى بارمى - يوقى آنسن بلهيم. بنم فكرلرم اوشبودر:

۱ - «دين» ده غلو قیلوموزدر. چونكه بزنك مسلمان خلقى نهچوك كه اوطور و ندىن باشلاب ايك واق و ايك اهميتسز معامله لر گه قدر بارسنده ديندن صانواوى و ديندن ازلاويدر. اوقوچى ياش شاگردلر مز نك ۵-۶ يلقى عملرى شول مسئله لرى تيره سنده ايلانوب، دنيا و معيشت ايچون كبركلى علم و فنلردن محروم قالولر يدر.

۲ - بتون ملت اسلاميه نك - نادان و تار باشلى روحانيلر تحت تاثيرنده قالوب (۱) «علم» سوز يني غايت

(۱) تاريخ اثبات قیلوينه كوره ياور و پاخلاقى، تار باشلى روحانيلر تحت تاثيرنده بولندقلرى زمان «وحشى خلق» حساب ايدلشلردر. فاچانكه آنلر صليب احمر معاربه لرنده يوروب، اسلام، ملكتلرنده اولان حریت

اورننده كيرك بولچقلر . منه موندغى سوزلرنى اوقوغان تقوا حضرتارمز وصوفى مريدلرمنى ايتورلر! طبيعى اورلى قولى سيكرهچكلرنده شېبه يوق . شولاي ده بولنر حقيقت ، بولنرنك هر فايوسى كيركدر .

شول ذانارنك بزهده وجودكه كيلولرى ايچون ملتيزنك حر بيت عقل وحر يت وجدان دېگان خصلتلارغه مالك بولولرى لازم ولايددر . اگر شولاي اينمېچە همه مزده تقوا ، همه مزده جنت اوگزيگنه بولورغه تلاب ، علوم و فنون ايله شغللنودن قاچسەق ، باشقەلر - بزنى بيك تيزگنه «جنت گە» اوزاتورلر . ئەيدە - ئەنە آندە باركز ، سزگە جنت حاضر - لنگان ، موندغى دنيا خلقينه طغزاق ايتوب تورماكز ، يا ايسە سزده دنياده توررلق درجه گە كيلوگز» دېرلر .

فاسايلر ، طراباسايلر ، مصريلير ، جزائريلير ، جاواليلير ، هندليلردن بل صابن ئلله نه قدر مسلمانلارنى «جنت» گە اوزاتوب يانمافندە ايدكلرى وآنلر فولندە فائده سزغە ياتقان دنيا برلر بنى الله نك صلاحيتلى بنكلرى وارث بولوب بولشوب آلوب ياندىلرى هر بر غزته اوقوچيلرغە معلومدر . «ان الارض يرثها عبادى الصالحون» . بناء عليه بزنگدە علوم و معارفكە ياوروپالولر فاراغان كوز ايلان قارامق ، لازم بولوب ، يوز مكلرگە مالك بولغان تقوا حضرتلر كوزلرى ايله قارارغە تيوش توگلدر .

«ذا كرجان الخاقى» ناؤو نيكولايفسكى .

خطا قيلمق بندە اشيدر

«امام غزالى» رساله سنده (۷۹ نچى بيت) امام بخارينك عمران بن حطان ايله ابو اسحاق شيعى نام كېمەسەلردن حديث اوقودىغنى يازمەشيدم . بو سوزنى نه بردن آلوب يازديغم خامارەدە يوق ، مسوده لرم نك حاشيە - لر ينه ماددىلارنى كوستروب وارەق عادتەم ايسەدە مسوده مده شمدى قولم يتمازاك اورنە . عمران بن حطان بخارىغە طوغرىدىن طوغرى دگل بلكە استاذلرى واسطەسى ايله استاذدر ، اما ابو اسحاق شيعى نك كېم ايدىكنى نه قدر تفتيش ايتسەم دە تابا آلەدم . شونك ايچون مذکور بيتكە عمران بن حطان ايله شيعە عالملىردن اولان ابو اسحاق شيعى حضورلرنك تزلنوب حديث شريف استماع ايتدىكى «ديبوامش جملهنى : «عمران بن حطان حديثلر ينى تخرىج» دپە تصحيح قىلورغە تيوشلى . رضاء الدين بن فخرالدېن .

قوچا فلاغانلرى حالده آچقەغنه اولەچكلدر . اما چن معناسيل «علم» و «فن» نك نارالووى ايچون علوم و فنونك هېچ برسندن چيرفانماوچى بلكە هر برىنى فرض واجب اعتقاد ايدەرك شونى تحصيلغە باشلاوچى يكتلرمنك بولنماق لازمدر .

عصر سعادت و آندين سوگزه ۳-۲ نچى عصر مسلمانلرى «علم» نك معناسن بزنگچە آكلامى - بلكە ياؤروپالولرچە آكلامشلىر ايدى . شونك ايچوندە اول زمان مسلمانلرى ايك متركى ملتاردن سانالار ايدى . اگر بزلر همانده شولاي - دنيا معاملەلر ينيك هر برسەن مختصر ، جامع الرموز وابن العابدین لردن آفتاروب زمان ومعيشت كتابلرينە مراجعت ايتەسەك ؛ دنيا بتكانچە دە بزهده - علم دە ، هنردە ، فن دە تارالماس - بلكە آنلر تارالودن ئلوك اوزارمز نارالورمز (منقرض اولورمز) .

عاجزانە فكمچە : بزگە (اسلام ملتنة) ايك اول بايلق حاصل ايتەرگە كيرك ايدى . بايلق حاصل ايتو ايچون ايسە هېچ ترددسز نيسز زمان ومعيشتنك اجبار (زاستاؤيت) ايتوبنە قاراب اش كوررگە وشوندى زمانينه موافق مكنيلرگە كوررگە كيرك ايدى . شولاي ايتمگانده بزنگ حاضرگى مكنتب و مدرسە لرمزدن هر رەتلى «علم» و علمى بر نتيجه چقمايه چقدر . ديمك استەرم كە - ياوروپا ملتى نيلر اوقوسە بزلردە شونلرنى اوقورغە وشونلر آرقليغنه دنياده توررغە صلاحيت كسب ايتەرگە تيوشلى مز .

اگر «علم» نك تارالمابنە بولغان سببلر نك خلاصە - سنغنه جيسەق منه شوندىن عبارتدر : «علم» نك معناسن اكلامومز ، نادان روحانيلر تحت تاثيرندە قالومز ، افراط درجه دە دىنلى ، تقوا وصوفى كورنورگە طرشموزدر .

ياوروپا خلقى دە بزنگ شېكىللى امتلر - بزهده آنلر شېكىللى امتلرەز . ديمك آنارده كملر بولنوب و نيلر اوقولورسە ، بزهده شونلر بولنورغە و اوقولورغە تيوشلى .

آنلردە عالم روحانيلر ، طبييب حاذقلر ، هنرمندلر ، كيميا گيلر ، فقيلر ، سودا گولر ، معلم ومربيلر ، فيلور - سولر ، مقتصدلر ، سياسىيونلر ، مخترعلر ، رياضيونلر ، طبييعيونلر ، منچيلر ، مؤرخلر ، جغرافيونلر ، بحرلر ، شاعرلر ، موزيكانتلر ، سياحلر ، ، گيلر و يلر ، صوللر ، اوكلر ، ، موناخىستلر ، ، العاصل ينه ئلله كملر بولنديغى كېمى - بزلردە شونلرنك هر فايوسى بولنمقلى لازمدر . چونكە هر فايوسى اوز

كچكنه بالاوز چيتلگندن ياساق جيار ايچون يالان بويلاپ
 اوچدى « ديسهك بارى بر الكى اوك معنى آكلاشله .
 لکن بونده بر آز مجازلر كروب تحريرنى ماتورلابراق
 يباردى .

III

پرورزا اوزى بر نيچهگه بولنه . تعريف - توصيف -
 روسچه Описание ، سياحت نامه ، اخلاق كتابى - روسچه
 Характеристика ، ترجمه حاللر ، تاريخلر بارده شول
 پرورزا جملهسندن .

(1) بر نرسهنى اوزك كوروك ايله باشقه كشى گهده
 اوزك كورگان قدر (آرتدرمى كيمتى) توشندرك ايتوب
 يازوغه «تعريف» روسچهده «Описание» ديله . اگر اول
 كورگان شى بولغان اش بولوب آنك نرسهدن بولغانون
 (سبلرن) ، كورگان قدرسن هم آخر نتيجهسنده يازلسه
 آكا روسچهده «Повѣствованіе» ديلر .

(2) سياحت نامه : بر كشى اوزى سياحت قيلوب
 يورگانون يازغان كتابى . سياحت نامهده يورگان يرينك
 موقع جغرافياسى ، شونده بولغان خلقلرنك تورمش و عا-
 دتلر ينى ، او يينك كورگان عجائب نرسه لر ينى يازارغه
 تپوش بولا ، اگر شول اوچ شرط تابلماسه چن س-ياحت
 نامه ديب بولمى .

(3) اخلاق كتابى - Характеристика : بر كشينك
 ياكوب كشينك اخلاقن يعنى تمام اچ دنياسن (فكرن) ،
 اول كشينك تورمشن كورساتوب يازلغان رساله
 (4) ترجمه حال : بر كشينك باشندن اوزغان حاللرنى
 يازو .

(5) تاريخ : اوتكانده بولغان اشلرنى درستلى خبرلرنى
 گنه چوبلاب يازلغان كتاب .

IV

پوايزيمه - Поэзія پوايزيمه اوزى اوچكه بولنه .
 ايپوس - Эпос ، ليرىكا - Лиріка ، پيىصاغه .
 ايپوس : محررنك اوز فكرن كرتيمى چيت نرسهنى
 و چيت واقعهنى يازلغان بولا .

ليرىكا : بونده محررنك اوزينك فكرى هم فايغسى ده
 كره . شعر ايله يازلغان بولا . هم خلق جرلريده شوشنده
 كره .

تحريرات .

هر كم اوزينك اچنده بولغان فكرينى تل ايله ياكه
 فلم ايله باشقه لرغهده آكلاته آلد . تل ايله آكلاتوغه
 «تقرير» ، فلم ايله آكلاتوغهده «تقرير» ديب يورتلدر .
 بزم بونده يازاچق بولديغمزده شو تحرير توغرسنده .

I

ينداين گنه بر تحرير بولسون آنى يازارغه دورت
 شرطى بار .

تحريرانده بولا تورغان شرطلر : مطلب - روسچهده
 Тема ، توتقان يولى - Содержание ، ترتيب - طرز
 Планъ ، اوز تلى - اوز شيوهسى بولورغه تپوش .

مطلب : تحريرده نرسه توغرسنده يازلسه شول اوزى
 «مطلب» بولا آلا . مثلا : حيواناندىن بر رساله يازسه آنك
 مطلبى ده شول حيوانات ديب بولا .

توتقان يولى : بر فكرده آلوب بارو يعنى باشى ،
 آخرى بر اويده بولورغه تپوش . هيچ معارض بولورلق
 بولماسون .

ترتيب - طرز : يازا تورغان هر نرسهسن ترتيب اياه
 آلوب باررغه كيرك . مثلا بر حيواننى تعريف قيلغانده
 اول آنك كلنى صوكره جزه لر ينى تعريف فيلو كى .
 اوز تلى : اوز شيوهسى ايله بولورغه تپوش .

II

تحرير اوزى ايكيگه بولنه : پرورزا - نثر ، پوايزيمه گه .
 پرورزا : پرورزا اوقوجيغه تاثيرى مجاز ، كناية كى
 كه كرايتوب كيمتى ، توغريدن توغرى حقيقى معناسى ايلان
 تاثير ايتنه . مثلا : « اومارتا قورتى ، اومارتاسندن يالانغه
 اوچدى چه كاردن بال جيار ايچون » ديگانده معناسى
 آب آچق .

پوايزيمه : پوايزيمهده كه كره يتوب ، اوقوچينك كوكلينه
 هم كوز آلدينه بر صورت كيتروب قويارلق قدر تصويرى
 يازلغان بولا . مثلا شولوق مثالده : « اومارتا قورتى اوزينك

ایچون پوشکیندن ترجمه ایدلگان «دوبروؤسکی» نی کوسترمک ممکن .

حکایه: اگر پوؤیست، قهرمانینک بیک آزغنه عمری ایله تانشرسه آکا حکایه دیله . حکایه فسقه هم اوزون بولورغه ممکن .

ئه کیهت: بورونغیلردن قالغان حکایه کبی سوزلر . آندده اوزینه کوره قهرمانلری بولا . آنک قهرمانلری هیچ بولماسدای اشلرنی ده اشله گان بولا . مثلا: بر تون اچنده ئلله نیندی یورتلر سالا ، باقچهلر اوسدره دخی ئلله نرسه لر . . .

مقال: مثلا: «اوباده نی کورسهک اوچقاندی شونی کوررسک» کبی .

تابشماقلر: مثلا: «اورمانغه بارغانده بوکگان، اور-ماندن قایتقاندی نکگان، چیت چیتی ترت ترتلی، اورتاسی ایها هایلی.» (اوزکز تابکز!) .

VI

لیریکا: شعر: دخی دورتکه بولنه . اودا ، ساتیرا ، ایلگییه ، صنعی جرلر .

اودا: زور اشلر حقنده شاعر اوزینک شادلغن کور-سه توب یازغان شعری .

ساتیرا: کولکی بولا . شاعر بر اشدن کولوب یاکه شول اشکه آچولانوب یازغان شعری .

ایلگییه: شاعر اوزینک اچی پوشوون بیان قیلوب یاکه شونی تصویر ایدوب یازغان شعری .

صنعی جرلر: شاعر ، خلق جرلرینه اوخشانوب یازغان شعری .

VII

پییصا: بو دخی اوچکه بولنه . ترا گیدییه ، قومیدییه ، درام .

بولارنک بارنده ده قیلانو ، سویلشو ، تارتشو - کوراش بولوچیلق برنجی شرطلرندن .

(۱) ترا گیدییه: اصلده یونان سوزی بولوب «کجه جری» دیگان معنی گه توغری کیله (۱) . ترا گیدییه ننگده بر نیچه

(۱) روسلرده - Козлиная пѣсня معناسنده پورته لر . تیازرو قیلانشارینه اسم ایتوب آنونینک باش سمبی ، یونانلرده اؤل وقتده الاهلرینه کجه نی قریان ایتوب «او بولغان . طبیعی چالغانده کجه

پییصا: تیازروغه قویلدای رساله عموما «پییصا» دیب یورتله .

V

ایپوس اوزی تاغی بر نیچه گه بولنه . تاریخی ایپوس ، لیرو ایپوس ، باللادا ، ایدیلییه ، رومان ، پو-ؤیست ، حکایه ، ئه کیهت ، مقال ، تابوشماق .

تاریخی ایپوس: تاریخی ایپوسده ، بار خلق (ملکت) ایچون کیرکی تاریخی واقعه توغرسنده یازلغان بولا . مثال ایچون یاپون صوغشی وقتنده غی واقعه نی تورکلر طرفندن یازلغان ایکی جلد کتابنی کورسکانده یاری .

لیرو ایپوس: بوده شولایوق خلق ایچون کیرک بولغان واقعه نی یازغان بولا ، لکن بونده واقعه بولغان قومنک فکری جهتلری ده بیان قیلنغان بولا .

باللادا - آفسانه - یوق سوز: «ایمش میمش» لرگه خلقنک اشانغانینی کورسه توب یازو . مثلا: «سفرگه چققانده انک اؤل ات اوچراسه اول سفری خیرسز بولا» دیب کیری قایتولرینی کورستوب یازو کبی .

ایدیلییه: دنیاده تورونی هیچ اویلامی ، فایرتمی ، اوقمی گل بالالر کبی اویناب ، گل آشاب اچوبگنه (دخی توغریراق ایتکانده صوری قورت کبی) یانا تورغان کشینک حالن تصویر قیلوب کولوب یازلغان بولا .

رومان: بر تورمشنک توسن توشروب یعنی کشیلرنک تورمشندن کورسه توب یازلغان بولا . البته بونده بر با بر نیچه قهرمانلر بولا . نیندای گنه رومان بولسون آنک شرطندن اوقوچینی شونده غی قهرماننک تربیه سی ایله نق تانشرور هم نیندی خلقده و نیندی معامله ده ، کشی آراسنده آنک شهرتی نچک یخشیمی ، یمانمی ، هم آنک آخر تربیه سی نچک ، آخر کوننده توغریمی ، یالغانچیمی معامله ده بولغان ایله اوقوچینی نق تانشرورغه تیوش .

قهرماننک یاش وقتندن آلوب اولگانچی یاکه قارتا - یوب اشکه یاراماسلق بولغانچی عمری کورسه تلور . رومان کتابی بر نیچه جرلر یاکه بیک زور فالنلق بولورغه تیوش . مثال ایچون محمد عیاض افندی الاسحاقی جنابلرینک «تلنچی قزی» نی کوسترمک ممکن . اول چن رومان بولوب چقاچق .

پوؤیست: اگر روماننک بار شرطی تابلوبده فقط برگنه جز بولسه آکا روسلرده «پوؤیست» دیلر . مثال

۱) درام: بونگ شرطلری: کشیگه بیک نق تأثیر ایتوب کشینگ طبیعتن (نیر ژاسن) اوزگارتیه، کشینی فایغرتیه تورغان جرلرده بولا، برر کشله ب اوزون اوزون سوزلرده بولا، واق واق سوز کوب بولا، باشدن آخرینه قدر تارتش دوام ایتیه، اولم بولا (معنوی گنه بولسه ده)، بر آز تورمشقه مطابق بولا. شوندی تارتش اولم بولوی ایله تیرا گیدیهغه، تورمشقه مطابق کیلوی ایله قومیدیهغه اوخشی. علی اصغر کمالنگ «بختسز یکت» ی بوکا مثال اولورغه یاری.

۲) اوپیرانگ شرطلری: سویله شو برده بولمای، گل جر ایله سویله نه، موزیقه، بیبو (نانسه) بولا، اویبی (فکری) گل درام بولا، اولم بولورغه هم بولماسقه ممکن. «بزنگ زمان» بوکا کرمی: موزیقه، بیبو یوق هم اویبی درام توگل.

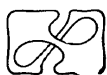
۳) اوپیریتتا: بونگ شرطلرندن قومیدیه اویینه قوشلا یعنی کشینی کوئلله ندره تورغان کولکی بولا، یا که نه کیهت کبی بولماسدای اشلر بولوغه ممکن، کوبراگی جر ایله بولا آزغنه سوزده بولا، بیبوده بولا، قایسنده بولمای؛ بر ایکی پرده گنه بولا.

۴) ژودیویل: بونده سویله شو کوب، جر آز حتی برده بولماسقه ممکن. فزقلی کولکی بولا، بو شولایوق فو-میدیه گه اوخشی. بونده واقعده بولا تورغان درسترک اشلر کورسه تله. کوبسنجه بر پرده ده بولا هم ایکی پرده بولوغه ده ممکن. اولیده بولغالی. عطاء الاسحاقی. بوری اویازی.

شعر

قبر تاشنده اوقودم.

ای زیارتچم! سین اویلا: مین ده بر بولغان ایدم؛
دنیاده طورغان ایدم، یورگان ایدم، بر جان ایدم.
آشادم، اچدم، سویلشدم، اوینادم، کولم شولای:
قایغی چیکدم، آه اوروب یهشلرده توکم مین بوغای...
بولدی: طودم، یهشدم، اولدم - منه اونکان حاضر،
بارمنی «مین» - بر «مین» منی کور، آلوب اورتکان قبر!
«م»

شرطلری بار. آنده قهرمانلر چن قهرمانلر بولورغه تیوش. فاتی خلقلی، هر اشنده هم فکرنده ثباتلی، حر، چن توبلی عقللی، نینداین گنه اش بولسون قولندن کیلمی فالمی، هر اشنی بولدره آلا. اوزی بر بیک زور نرسه نی بولدروغه یا بولدرماسقه بیک نق تلهو ایله تلی. تله گان نرسه سن بولدروغه شول قدر نق طرشه که هیچ آگا مثل بولماسلق درجده بولا. حتی شو اشنی بولدرو ایچون فداده بولا. قهرمانلر بر نیچه بولا. بارده اولوب بته لر یا که معنوی اولر. خلاصه: ترا گیدیهنگ قهرمانلری دنیاده نیچه عصرلرده برگنه توغری کیله تورغان برنچی کشیلر بولورغه کیرک. شونگ ایچونده روسلرده ده چن ترا گیدیه یوق. ناتارده ایسه بتونلای یوق. ترا گیدیه نی اوقغانده هم اویناغانده اوقوچینی، یخشی چغوی ایله عجبیلندره، بیک نق فورقو ایله فورقته، قرغاندره حتی یغلانده ده. نیر ژونی کشی چدیه آلمای. روحی گل تارتشه، قان توگو بولا. (شونگ ایچونده آننگ سوکنده تیاترلرده بر قومیدیه قویلا).

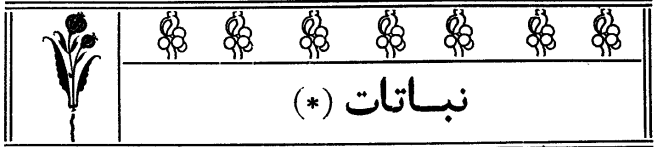
۲) قومیدیه: یونانچه کولکی دیگان سوز. قومیدیهنگه مخصوص شرطلری بار. بونگ قهرمانلر ننده تارتشو بولا لکن بولارنگ تارتشوی کچک اشده بولا هم عقللریده کچک بولا. کوبسی نادان اخلافسز بولالر. هم فوللرندن ئلله نیندی زور اش کیلورلکده بولمیلر بونده کولکی بولورغه تیوش. کولکی اوزی اوچ تورلی: کورسپیده کیلمی آچو کیلوب کولو، کیم درجده بولوندن فزغانوب کولو، فزق ایتوب کولو بار. قومیدیه ده شول اوچ کولوده بولا لکن اوچسی اوچ کشیدن بولا دخی ده تورمشقه تمام مطابق بولورغه کیرک. شونگ ایچونده چن قومیدیه بولوی قیین حتی یوق دیرلک. قومیدیهنگ فائده سی ایسه عبرت.

۳) درام: درام ترا گیدیه ایله قومیدیه دن قوشلوب یاصالغان بر نرسه: شونگ ایچونده اگ کیرگی هم فزغیده، کوبیده شول.

VIII

درام: اوزی دخی دورت گه بولنه. درام، اوپیرا، اوپیریتتا یا که اوپیریتکا، ژودیویل.

آفروب چابالانه، آنه شوچابالانوب کجهنگ قچقروون سوکننده اوز آره قیلانوب کورستکانلر. باره باره اول اشلر زورایغان، اولوغاری ده بیک یاراتقانلر. سوکجه تابا نیانورده اوینی باشلاغانلر. تیانورده ده باری برکشی قیلانن کورستکانلر تیانورده ده کجه جری معناسنه بولغان «ترا گیدیه نی فوللانلر. نه حاضرده شول ایسکی اسمی دوام ایتیه.

فنی اونور

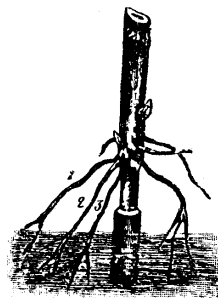
عالملرنڭ سؤالینه آغاچلرنڭ جواب بیروی . نسغ یعنی توسلوگاننڭ طروبالردن ئورلهوی، یوقاریغه حرکتی .

بز بلدك كه اوسوب اوطورغان آغاچه اوچ طبقه بار ایکن : اورطه سنده - اوزهك - مخ ؛ صوكره یللق حلقه لر . بو- آغاچنڭ اوزی . آندن صوڭ قابوق ، قابوقنڭ اچکی یاغی - یوکه ، بوکا طبقه لیفییه دیلر .

آغاچلرنڭ طاملرلرنده گی صو ، یافراقلرغه بو طبقه لر نڭ فایوسى بلهن منه ؟ ئلل اوزهك دن ئورمه له ب منه می ؟ بو سؤالغه فارت آغاچلر اوزلری جواب بیرو لر : کورگاننڭز باردر ، اوزهگی هم آغاچنڭ یارطی یاغی تمام قوروب اچینه کروب اوطورلر قووش حاصل ایکنان بوان اویانکه هم قاراملر بولا .

بو فارت اویانکیبلر نڭ فقط یاش آغاچلری هم قابوغی غنه سلامت قالغان بولسه ده اویانکه همان ترك- قوروماغان ، ئوسه ، یافراقلاری شیکمه گان ؛ دیمککه طاملرلرده گی صو ، یافراقلرغه منه آلا ایکنان . اویانکه نڭ اوزهگی ایسه هم فارت آغاچلری چروگان ، بولاردن صو نیچک منسون . ایندی فقط قابوق هم یاش حلقه لر یگنه فاللا . ئلل شوشی قابوق بویلاب منه میکان ؟ مونی بلور اوچون ، آغاچنڭ توبندن - یر قرندن قابوغن صویوب آلورغه کیرهك . قابوقندن منه تورغان بولسه ایندی بولی اوزولگیچ آغاچ قورر . یاش طبقه لرگه برده تیماینچه گنه بو تجربه نی فیلوب قاراسا کز ، قابوغن صویسا کزده آغاچ همان ترك فالور- قوروماس [شکل ۱۶] ایندی بو تجربه لر سزگه جواب

بیرودر ، که نسغ صاعد یعنی یوقاری منه تورغان صو ، قابوقلر بویلاب منه ایکنان . یاش آغاچلرنڭ قابو- فلارین قویانلر هر وقت آشاب طور- لر اگر یاش طبقه لرینه تیمه سه لر آغاچلر همان ترك فاللا . دیمککه نسغ صاعد یاش طبقه لر بویلاب منه

شکل ۱۶

(*) باشی ۲۰ نچی عددده .

ایکنان . قابوق بویلاب توگل . چنلابوق ، اگرده سز قابوق بلهن برگه یاش طبقه لرینی ده کیسوب آغاچه بر حلقه - بیلباو یاصاسه کز آغاچ- شکلسز قورر ؛ چونکه نسغ صاعدنڭ بولی اوزولدی .

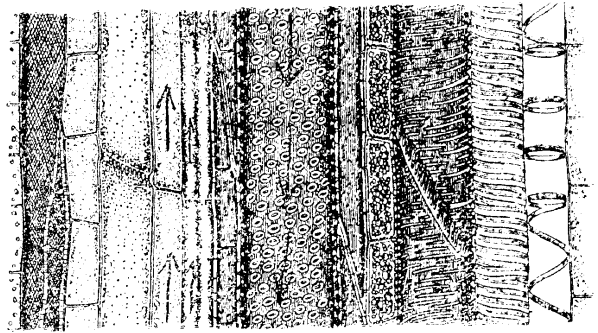
بر یاش آغاچ طبقه لرینه میکروسکوب آرقلی قاراسه کز ، آگازده (اوعیه) نیچکه طروبالر صوزولغانینی کورر سز [شکل ۱۷] طاملرلرده گی رزقلی صو ، آنا شول طروبالر بویلاب منه ایندی . سز آغاچنڭ یاش طبقه لرین کیسکان وقتده بو طروبالرنی ده برگه کیسه سز . بو اش ایسه - آدمنڭ (اوعیه) فان طاملرلرن کیسوکبک ، فان طاملرلری کیسولسه - آدم ئوله شو نڭ کبک نباتات نڭ ده (اوعیه سن) رزق بیروچی صوی آغا تورغان طروبالرن کیسکچ ، اولده ئوله - قورر . آدمنڭ بر طامچی فانی اوزینه قدرلی بولغان کبک ، آغاچلرنڭ ده نسغ - توسلوگان - صولری اوزلرینه غایت قدرلی در ، بر طامچیسی ده آرتق توگل .

نسغ نڭ یافراقلردن طاملرلرغه توشووی

بز یوقاریغه- یعنی طاملرلردن یافراقلرغه بولغان یولنی طابوق ایندی توبانگی یولنی ازلیک ، یعنی یافراقلرده گی رزقلی صو ، طاملرلرغه نینداین یول بلهن توشه ایکنان ؟ شونی قاریق ! مونڭ اوچون [شکل ۱۶] ده رسم ایکنان نجر به مزگه فایتیق ؛ هر کم بله : بر طال بوطاغی صالوق یرگه - یا که صوغه باطروب قویسا ک طاملر چه یه باشلی . مین بر طال بوطاغن صوغه اوطرتمده یاش طبقه لر ی قرندن غنه قابوغن ئه یله ندر ب کیسوب صویوب آلدیم [شکل ۱۶] بلسم کیلدی قابوق بولماسه یافراقلردن توشه تورغان صو (نسغ نازل) یول طابا آلور میکان . اگر طابا آلسه - قابوق بویلاب آغان بولسی ؛ طابا آلماسه قابوق بویلاب آغان بولا . مینم اوطرتقان طال بوطاغم ، مین اویلاغانچه - قابوغی صویلان توشوندن توبانگی قسمی طاملر بیرمه دی ؛ بلکه [شکل ۱۶] ده کورساتلنگانچه بوغاری قسمی طاملر جیباردی ، نیگه توبانگی قسمندن طاملر جیبارمادی ؟ سببی شول : رزقلی صو توبانگی قسمنه باروب جیته آلمادی . نیگه ، نرسه مانع بولدی ؟ بیک آچی : قابوق نڭ کیسولوب آلونوی مانع بولدی ، یولی اوزولدی . دیمککه نسغ نازل ، یافراقلردن طاملرلرغه قابوق بویلاب توشه ایکنان . باش ، آغاچ طبقه لر ی بویلاب توشه آلسه ، توشاز ایدی - یولی آچی ، آغاچ طبقه لر ی برسیده کیسوله گان . آغاچ طبقه لر ی بلهن توشسه ، طال بوطاغی

ايك توبانگى اوچىدىن تامر جيبارر ايدى بوزنك بوطاق ايسه - كيمسوك نك يوغارىغى ياغىدىن تامر جيباردى. ديمككە صو، نسغ قابوق ايسان بولغان بىرگە قىرلى گنە كبله آلا ايبكان. بىز بله مزكە، قابوقنك Пыба - بوكە قسىمى ده بار. مونە بو بوكە - طبقة ليفيه ده يوقارىدىن توبانگە (اوعيه) نچكە طروبالر بار. [شكل ۱۷]

آناشول، بوكە نك طروبالردىن آغاچنك بتون اعضاسينه توبانگى رزقلى صو - «نسغ نازل» توشه در. مونە طامغى ايكىنچى تىجر به: بىر آلما بوطاغى نك يوغارىغى يافراغى بلن آلماسى آراسندهغى قسىمى نك، آغاچ طبقة لرىنه جيتماينچە گنە قابوغىنى ئه يله ندر ب كيمسوب آلد م مونە نى؟ آلمالر ئوسودن ئوقتاوغنە توگل، بلكە تامر شيكوب قوروب اوزولوب توشدىلر.

[شكل ۱۷]

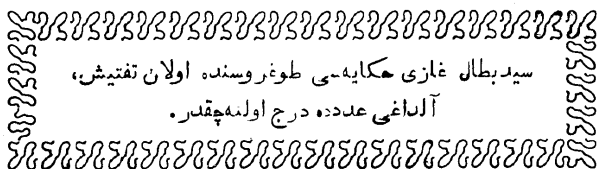
بىر آغاچنك بويغە كيمسوشى نك ميكروسكوب آرقلى كورنشى. اوڭ ياقده قابوق؛ صولده آغاچنك اوزى. اوقلر توداواگان نك هركتن كورسەتەلر: بوكە نك طروبالرىلە توبانگە توشه، ياش طبقة لار ايله بوغارىغە، تامرلردن يافراقلرغە منە.

ديمككە قابوغن كيمسكاج يافراقلردن كبل تورغان ساثل مغدى - نسغ، آلمالرغە كبلوب جيتە آلماي ايبكان، بولى اوزوله ايبكان. هم «نسغ نازل» نك بولى قابوقنك بوكە سنده ايبكان. باقچە چيلر، آغاچلر بىرە جيمش بىرمى باشلاسه آغاچلر نى، ياز كونى تيمر چبق بلن قسوب بووب قوبه لىر. آلا شولاي ايتوب رزقلى صونى يوقارىده طوتەلر، توبان تامرلرغە توشارگە ايرك بىرميلر. صولر آغاچ باشنده بولوب قالالرده چكە و جيمش بارانلور اوچون صرف ايتولەلر. بس آغاچ جيمش بىره باشلى. البته بونى بلوب اشلەرگە كبرەك. قابوقنى بىك قاطى قصارغە يارامى؛ كيمسولوب كيماسون. بوگو بىر يلغە دەغى بوا كبك: بىر يلغە دە صوجبولوب طورونى تلەسەلر، اول جلغە نى كشىلر بوالر. شونك كبك بىر آغاچ دە نسغ نك

جبولوب طورونى تلەسەلر بووب باغلاب قوبه لىر. اما تما كى اوسدروچيلر بتونلاى باشقە چە قبلەلر. تما كينك ايك مەم قسىمى - يافراقلرى. يافراقلر بىخشى بولسون اوچون نسغ نى كوبرەك بىررگە كبرەك؛ نسغ ايسە چكە لرىنە، ايرالغان صاباق، هم بوتافلر ينە كيمە. مونە شونلقدن تما كى اوسدروچيلر، تما كى ئولە نينك صاباقلر نى هم چكە لرن بورونلاى باشلاغاچ دە اوزوب طاشلايلار. بو وقتدە نسغ نك بارسى دە يافراقلرغە غنە كبلە دە يافراقلر صولى، طازا هم ارى بولوب ئوسەلر. شولايوق بعض باقچە چيلر آلما آغاچنك چكەسى بىك كوب كورنسه، بعض چكە لرىنى اوزوب طاشلايلار. كوب چكە لرنك هر فايوسندن آلما يتوشدررگە نسغ جيتماز ايدى؛ جيتسە دە آلمالر كچكە هم ناچار بولوب ئوسەر ايدى. چكە لرنى اوزوب آغاچ آلماز بولسە دە تەملى هم ارى بولوب يتوشه. چونكە نسغ نى تپوشنچە اچكان بولا. مونە ايدى بىز بلككە، ساق - بورنە و ئوسملىك لرنك قاملى، نباتاتقە غايت كبرەك نرسەلر. ساق دن، اوزون قوللر كى طارماقلر، بوطاقلر - بوطاقلر دە يافراقلر، چكە لرى هم جيمشار اوطوروب طورار. شونلقدن ئوسملىكنى آدم اسكە لتينە قىياس ايدرگە يارى. بوغنە توگل ساق - Стебель يافراقلر هم طاملرلر آراسنده مەم بىر واسطە در. بوگار دە ايكى يول بار: بىرى يوقارىغە - بو يول ياش طبقة لردە؛ ايكىنچىسى - توبانگە - مونسى، بوكە (طبقة ليفيه) دە. هم شوشى يوللى قسىملرى ساقنك مەم قسىملر يدر. ئوزەك، چروسون قروسون، قارت طبقة لردە فاتوب قوروب بتسونلر ئه يده، آغاچقە نى ضرر بار؟ هېچ؛ لىكن ياش طبقة لرى بلەن قابوغىنك بوكەسى گنە قوروماسن، جراحتلەنمە سون، بولار سلامت بولغاندە همان ئوسە، زورايه بتون ساق بوينە ياش طبقة لرى بويلا بىر نسغ يوقارى - يافراقلرغە منە. بونسغ هوا و ضيانك تاثيرى بلەن يافراقلر دە تصفيه ايدىلوب آغاچنك تغدى سینه لازم بولغان مادە لرنى بىرمك اوچون قابوقنك بوكە طبقة سندنكى نچكە طروبالردن توبان توشه. عالملر، بونسغ نى، نە مقدار قوت سرعت بلەن منگان بلىگانلر، نسغ نك ايك شەب حركىتى، بىر ساعت دە بىر صاژين منە، ايبكان.

[آخرى بار]

على رفيقى .

« آرگه ننتین » بايلغى

(روسچەدن ترجمە)

جنوبى آمريقادە « آرگه ننتین » (آرژەنتین) قطعە سەندەغى كېك بركەت ھەم اقتصادى كوتارىپلو كۈرە ارىزىنىڭ ھېچ بىر قطعە سەندە يوقىتىپ .

ايڭ باشىدە بوقطەھ اسپانيا ادارە سەندە ايدى ۱۸۱۰ نچى يىلدە اوزىنىڭ استقلالن قايتاروب آلسە دە بايتاقى وقت بوندىن فائىدە لانا آلماي توردى . فقط ۱۸۷۹ يىلىدە ھىندىلر (يىرلى خلق) بىلەن صوغشوب غلبە ايتىكچ طىنچلىقى تامين ايدىلوب ، اشلرى يولغە قويدى . تىرىچا بولسە دە ، آرتوب طورمقە اولان مھاجرلرغە ، بويگى قطعە نىڭ ھىزور آدم قولى تېمگان يىرلارنىدە اشلر طاشوب طورا ، ھەم ھېچ فايده كورولمەگان روشدە فائىدە كېترە باشلادى . باشقە يىرلەردە گى كېك تورلېچە بولماي ، موندە ايگىلەر عوموما اوڭا ايدىلر . لىكن خلق بونىڭ ايله فناعتلىنى باشلادى . اشل بىر ابرىنە حقلى اولەرەق آلتىغان فائىدە لردن باشقە دغى بايو بولىنى سۇ استعمال ايتوچىلر كورلمگە باشلادىلر .

بېكرىكە ، بىر اشلرندە ، ھەم باشقە لردە ، از خدمت ايله كوب فائىز ، كېترو ياغىن قاراوچىلر ، صنعى صورىتدە بالغان خىرلر طاراتوب بىرزا كاغىدلرن بىر توشروب بىر كوتاروب ، بىرزا ايله اويناب ، طابىش ايتوگە عادت ايتدىلر . چىت مىلىكت بايلارندىن حكومت ، حتى ۱۰ فائىز ايله آنچه آلا ، خصوصى قوللر ايسە بوندىدە كوبرەك فائىز وىررگە مېجور اولر ايدى (Предприятія) آنچه آلولر اوسكاندىن اوسە ، آقسىلر بوندىدە تىز اوسە ل ايدى . بىر وقت ، ۱۸۸۹ نچى يىلدە اقتصادى فرىزىس (توشكونىڭ) بولوب ۱۰ بىل قدر دوام ايتدى . شول آرادە ، اقتصادى ياغى سۇ استعمالدندە صافلاندى .

بو وقت ، ھەر نى قدر ، بىر نېچە آدملر زور زىانلر كوروب طارالوب بىتسە لردە بىر نىڭ طىبعى بايلغى بو بركتى بورونچىچە قالىدى بوللر ، پورتلر ، شىكر ز اوودلر ، تىگرماملر ، تورلى آشلقلر نى آيوراطورغان ماشىنالى آمبارلر ، بوغورادىلقلر ، تورلى عمارتلر حاصل ، بارچە طىبعى و صنعى بايلغى بورونچىچە قالغانغە ، اقتصاد توشكونىڭى فقط كسە گە گنە بولوب بىردە ھەم تىمىر

بولدە توگل ايدى . (چونكە ، طىبعى ھەم صنعىدە فرىزىس بولمى) بىلكە وقتلى بولغان بو فرىزىس آرگىنتىن لىلر اېچون عبرتلى بىر تىجرىبە بولوب چىقتى . آلا ، بىرلر نىڭ طىبعى و صنعى بايلغى بىلگىگە روچارى نوشەدى ، بىلكە بورونچىدىن آرتق سرعت ايله بىنە بايورغە باشلادىلر .

گرچە خىل ايله طابىش ايتوچىلر بورونچىچە حاضرە دە كوچاي بولسە دە ، فقط احتىاطلى مەاملە ايدوب ، حىقى يول ايله بايوغانلردە كوبرى . بىر حقى ايسە عادتندىن طاش كوتارنىكى . مىلا ، آرگه ننتىن ايله عرضى بىر درجە دە بولغان آوستراليا وىڭى زىلاندىيە كېك ، بىرلر ھېچ نىگە صلاحىتىز قطعە لردە ، باراقلى بىرلر ، نى قدر قىمەت ايسە ، بوندى آندىدە بوغار بىراقىر .

بىز آرگه ننتىن نى خرىبە دە كوروب گنە بىلەمز . حال بو كە آندەغى بىر ، بىزم روسىيە نىڭ قارا بىرلر نىڭ مېجوعىسىدىن آرتق ھەم بارچە سى بىردە ھەر نىگە باراقلدىر .

آرگىنتىن لىلر نىڭ دىبونچە ، باوروپا خلقى اوزلر نىڭ ، لازارىت طاشلارى طابولا تورغان دىنگىز بوپلر ايلەن ماقئانسە لر ، آرگىنتىن شول لازارىتلر نىڭ اوباسىدىر .

بوندىغى ھوانىڭ ، بىشار اېچون ملايىلگى بىر نىڭ گوزلىمى كېك اورن كۈرە ارىزىنىڭ ھېچ بىر بىرنە يوقىر . بوندى ، طوارلر اېچوندى ، باشقە قطعە لردەغى كېك آيرىم سىراپلر كېرە كىمى . قش اېچون آزق حاضرلەب قوبونىڭ نى اېكاندە بىلمىلر .

بىر ياقىدىن بو قطعە روسىيە گە اوخشى توشە . خصوصاً طورا بارە ، مەنىت ئىمەسى صنائع و ماشىنە لرنىڭ نىتىجەسى اولەرەق ، بوندىغى بىرلر نىڭ كوچلر صوورلسە ، بىزم روسىيە نىڭ صحرا (دالا) لرىنە اوخشار . طىبعىدىن كېلىگان فلاكتلر ايلەدە بو اقلېم روسىيە دەغى كېك . آندە دە بعضا قورلىق ، بايسە بوز صوغو صارانچە فلاكتلر بولا .

فقط حاضرە ، بىر كوب ھەم بىر كىلى بولغانغە از خدمت ايله كوب فائىدە ايتولە ، قول اشىنە ھېچ كىم آرتشىمى . شوڭا كورە ھەر تورلى ماشىنلر بىزدە كېدىن كوبرەك .

ھوا كورنىش ايلەدە بو قطعە بىزم روسىيە غە بېگىرەك اوخشى . قاينچان بولاكە ، آدم اوزن روسىيە دە ظن ايتنە . فقط تىبلىغرام باغانلارندە اوطورغان ، بو بىرگە مېجوعى صاوا فوشلرن كورو ايلە گنە فايده ايدىگن خاطرلانە . بىزنىڭ روسىيە لىلردە بو قطعە ايله طانوشسە لر فائىدە دىن

تربيه و تعليم

بيروت ده آمريقان كليہ سى .

VI

رياضيت بدنيه واويونلر؛ جمعيتلر؛ مطبوعات؛ خانہ،

« صاغلام فکرم صاغلام وجود ايله بولنور ». ايشته بو حاضره بتون مدنيت دنيا سينگ اقرار ايتديكى بر حقيقتدر . بو كونده مدنى ملتلمر طلبه لرننگ فکرا و روحا ترقى ايتوينه نى درجه اجتهاد ايتسه ، آنلرننگ جسمنا تازا و سلامت بولوينده شول نسبتده اجتهاد ايتهلر . رياضت بدنيه گه ، مکتبلرده مخصوص وقت تعيين ايتوب هر شا کرد باشقه درس كى آندهده مجبور طوتولر . انگليز و آمريقاليلر ايسه بو جهتكه هر ملتنن آرتق اهميت بيرهلر و جمناستيك برلنگنه كفايه لنمى مکتبلرگه تورلى اويونلرده كرتهلر . هر شاگردننگ هر كون بر آز وقتن اويونده صرف ايتدررگه طرشهلر . اويونلرننگ اهميتى تاغنده زور راقدر . اويون ، جمناستيك شيكلى بدننگ سلامت بولوينه خدمت اوستينه ، شاگردلرنى حيات ميداننده آللرينه قارشى چقاچق آغرقلرغده بر قدر حاضرليدر . چونكه ، اويونلر كوبرهك قارا قارشى اويونلا تورغان بولغاناقلرنندن نتيجه لرى بر طرفننگ چيكوندن ايكنچى ننگ چيكلوندن عبارت بولا . بر مرتبهده چيكلگان بر طرف ايكنچى مرتبهده چيكله . شونلرغه اوگره ننگان ، بر چيكلوب بر چيكلوگه آلشقان بر كشيننگ ، حيات ميداننده غى موفقه . يتسرلكرنى ده صغوق قانليلق برلن قارشى آلاچغنده و بر مرتبهده موفق بولا آلماغان بر نرسه آلندنه مايوس بولوب قالمى بلاككه آننگ ايكنچى اشله وده موفقيت برلن بتوى ممكنلگن ايسينه نوشروب ، آكاكمال اخلاص برلن تکرار كرشه چگنده شبهه يوق . آمريقاليلر اوچون اويونننگ مادى فائده سى كويدر . آمريقاده هار بهرت اونيؤيرستيتيننگ تورلى اويونلردن كيلگان وارداتى گنه اون مكلر چه دوللار حسابلانه .

«بيروت» ده غى آمريقان كليہ سنده ده رياضت بدنيه واويونغه زور اهميت بيرله . ايگ توبهن صنفدن باشلاب ايگ يوقارى صنفقه قدرلى هفته ده بر نيچه ساعت رياضت بدنيه درسلرينه تخصيص ايتولگان . استه گان كشيگرگه

خالى اولماز ايدى بونده غى حيات ، روحلى هم ياشاوننگ نهره سى شوندوق كور بيله بارغانغه ، آدم ايچون طورمش ، طبيعى هم ياغملى كيله . بو قطعه نى اوگره نو ايچون بز ، ايگ صوگفى حسابلر ايله ن فائده لانو تيوش .

۱۹۰۶ نچى يلدہ آرگينتين ده اشله ننگان ير ۱۲ ميليون كيغتار (بر كيغتار ۲۳۱۵۰ مثقال) ايدى حاضر ۲۰ دن آرتق . ۱۸۹۵ يلدہ ، موگزلى حيوانلر ۱۱۱۴ ميليون فرانقلق جيولہ ايدى . ۱۹۰۸ يلدن صوگك ، ۲۰۶۵ ميليون فرانقلق قدردر .

وحشى طوار اوريننه هم ، انگلتره دن كيلگان نسلدن اورچوگان طوارلر آرتا باشلادى . يارم وحشى آطلر اوريننه ، عرب هم انگليز بورغالرى كوبريدى . انگلتره دن [دورغام] نوعندن اوگزلرننگ برسينه ، آرگينتين لر ، ۱۵ مك صوم تولب آلوب كيلديلر . ۱۹۰۶ يلدن بر زاوود خوچه سى انگلتره فارولى ايدوآرددن ۲۹۰ مك صومغه آط صانون آلدى . بونگ اوستينه استراخاوانيا ، آرگينتين غه كيترولرى آبرم ، بر نيچه اون مك صوملرغه توشدى .

بزم روسيه ننگ آرلوسقوى بورغالرن هم ، آرگينتين ده ۷ - ۶ شار مك صومغه آلالر .

بو كونده ، بو قطعه ، ۲۹۰۰۰ كيلوميتره اوزنلغنده تيره يولغه مالك اولوب ، اوچ يلدن صوگك ۴۳۰۰۰ غه بينه چك . يوللرننگ كوبره گى انگليزلر قولنده در . فقط ايدلرنده گى پراخودلر بارى ده ، ميخانوويچ نامنده بر آدم قولنده اولوب ، كيلگانده فقير حالنده ايسه ده حاضر ، يوز ميليونلرغه مال كدر . هكوز آدم ، بونده غى بر روس چيركاوينه ۲۵ مك روبله اعانه ايتدى ، هم فائضسز بورچغه ۶۰ مك روبله بيردى . حاصل ، بونده آدم گه بايلق بيك تيز طابله . لکن بو طابلقان بايلقغه اشانوب تيك ده باطميلر . اوسكاندن اوسدرهلر .

ن . زاده

شعر

غيرده اهل فلمدن باشقه بيگ ، بيگ ميسبونير قومينگ ايقاظنه هب نشر افكار ايلبور ميسبونير چه غيرتى يوقدر بزم عارفلرنگ بسبتون يازدفلر يله خلقى بى زار ايلبور .
شهاب ثواب .

مکتبه گي اويونلرغه خاتمه چيگله . چونکه آپريلدن باشلاب كونلر اسسرگانلنكدن اوياناو اوڭايسزلانا . آندن سوڭره شاگردلر ديڭزگه بارا باشليلر . آندهده يوزو، چومو، سيكرو، صوغه باتوب بارغان كشيئي فوتقارو كبي نرسه لرده ملكه لنه لر . مكتب يابلور آلدندن آنكده يارشى بولا . آنده برنچيلاك فازانغان شعبه ده فلاك ، كومش صاوت كبي مكافتلرگه نائل بولا .

جمعيتلر، غزته و ژورناللر .

شاگردلرني سويلرگه اوگره تو، آنلرنگ قوه نطقه لرن ترقى ايتدرو اوچون برنچى وسيله، تورلى جمعيتلر تاسيس ايتوب، شاگردلرني شونده تورلى مسئله لرحقنده سويلاتو وبر عرض ايتولگان مسئله نى مذاكره ايتدرودر . شوننگ اوچون مكتبنگ اچنده كوب جمعيتلر تاسيس ايتلوب بعضيلرنده انگليزچه، بعضيلرنده عربچه نطقلر سويلانه . استعداديه ده گي عربچه وانگليزچه جمعيتلر معلملرنگ برسنيك رياست ونظارتى آستنده چينالا وشاگردلر طرفندن تورلى موضوعده نطقلر سويلانه . بعضا ايكي طرفلى مسئله لرده بر قدر شاگرد ايجابى طرفندن، بر قدر ليسى ده سلبى طرفندن سويله ب بر قدر مناظره و مناقشه لرده بولونه لر . معلم ، شاگردلرنگ خطالرن و خطابت قاعده لرينه مغاير حركتلرن تنبيه ايته . سنه آخرنده جمعيت « بر خطبه يا - رشلرى » ياصى . آنده، جمعيت اعضاسى بولمغانلرده وبعضا خارجدنده كشيلىر حاضر بولالر . ياخشى سويله گانلرگه مكافتلر بپهرلر . علميه ده گي عربچه جمعيت نك سنه آخرنده ياصاغان جيولشنده خارجدنده كوب كشى كيله . بو جيولشه تورلى مسئله لرحقنده مناظره و مناقشه لر بولا . بعضا شعرلر اوقولا وموزيقيده بولا . بو سنه بو جيولشده مناظره غه قو - يولغان نرسه « هل تزول سيادة الغرب ؟ » ايدى . ايكي شاگرد ايجابى طرفندن و ايكي شاگرد سلبى طرفندن سويله ديلر .

علميه ده گي انگليزچه جمعيت ، استعداديه دن باشقه ، بتون شعبه طلبه لرينه عام بولوب جيولشلىرى هر آننه بولا . بو جمعيتدن مقصد، شاگردلرني پارلامينت اصولينه آشنا ايتوب چقارو بولغانلقدن اشلىرى بارسيدنه شول اصولده يورتوله . مخصوص قانون اساسيسى بار، پارلامينتلرده بولا تورغان معروف كاميسييه لردن بعضيلرى بار . رئيس و معاونلرى قانون اساسيدن امتحان بيرگان كشيلىر دنگنه

تورلى جيمناستيك اويونلرى (سيركارده كورسه تيله تورغان شيكللى) اوگره تيله . مونگ اوچون مخصوص « جيمناستيك فلوبى » بار . نله گان كشيلىر شونده اعضا بولوب يازلالرده اوگره نه لر . مكتبنگ باشليچه اويونلرى آياق طوب اويونى (فوتبول) ، قول طوب اويونى (باسكيت بول) ونه نئيس در . هر كون درسدن چقاچده شاگردلر اويون ميدانينه چينا - لالار ، وكيچكى ييمك وقتينه (ساعت آلتى غه) قدر تورلى اويونلر برلن مشغول بولالر . طوب اويوناوچيلر بر قدر غروپبالرغه بولنوب شونلر بر برسينه قارشى اوينيلر . غروپبالر ، منسوب بولغان شعبه اسملرى برلن يوروتله لر . وآراده برسى معلم وپرافيسورلردن عبارتدر . كمنگ كهگه قارشى وقايسى كونى اويونايه چقى بر آي وبعضاده ايكي آي آلدن يازلوب قويولغان بولا . سنه آخرنده كوبرهك نوميره آلمان (كوبرهك چيگگان) غروپبا بر فلاق فازانا . فوتبول اويونده تماشا ايتوب تورغانده بعضا بيك فزق منظره لرغه تصادف ايتولا . مثلا استعداديه نك توبه ن صنفلرزه بولغان برشاگرد، علميه ياطبيه ده غي بر پرافيسورنى تورتوب ييباروب طوبنى آلوب كته . بو هيچ عيب صانالمى ، بلكه آندى وقتده معلم وپرافيسورلرغه رعايه ايتوب طوبنى آلوب كيتوگه يول قويو عيب سانالا .

بو كونلگ اويونلردن باشقه هر دائره نك آيده بر مرتبه « اويون كونى » (فيلاداي) بولا . اول كونى درسلر اويله گه قدرگنه بولوب اويله ييمگندن صوگ شاگردلر اخشام ييمگينه قدر اويون ميداننده تورلى اويونلر ، يارشلر ايله مشغول بولالر . (بو تمام برنك صبان طوبى شيكللى . نهايت مكافتلرگنه بولمى) . بو كونلرده صنفلر بر برسينه قارشى اوينيلر جيگو - چيلرگه نوميره قويه بارالر . سنه آخرنده قايسى صنفنگ نوميره سى كوب چقسه شول صنفقه بر فلاك بپهرلر . يازكونى آپريل باشلرنده بتون مكتب اوچون عام بر اويون كونى بولا . بو كونده بر صنف ايكنچى صنف برلن توگل ، بر شعبه ايكنچى شعبه برلن يارشلر . كوب نوميره آلمان شعبه گه فلاك ، كومش صاوت كبي پريزلر بپهرلر . بو نرسه لر ، اوستلرينه ، قايسى شعبه فازانغان يازلوب موزه خانه ، قرائخانه شيكللى ، كشى كوز آلدى بولغان ييرلرگه قويولالر . مهارت كورسه نكان شاگردلرگه خصوصى مكافتلر (ميدال) ده بپهرلر . بو كونده اويون ميدانينه كرو بيليت برلنگنه بولوب خارجدن كوب كشى كيله و كوب وقتده قونصولر ، واليلر كبي رسمى كشيلىرده حاضر بولا . شوشى صوگفى « فيلاداي » برلن

كوبه يىدى. اگرده شوندى اهل رغبت اچنده انگليز چهنى صايلاغان كشيلىر بولسه آنلر اوچون ايڭ مناسب يېر بونده غى آمرىقان كليسيدير. بو كليده بر سنه فالغان كشيلىر مقصودلرن افاده ايدر و خيلى سربستچه قونشور قدر انگليزچه گه مالك بولا و بو لساننڭ اسلوبينه تمام آشنا بولوب كتاب و نوزته مطالعه سنده فقط لغت گه احتياجلرى فالادر. قولنده گوزل بر لغت بولغانى حالده استهگان كتابن مطالعه ايتوده زحمت چيكمى. لىكن بونته كيلهچك افنديلر نڭ اجتيادلر نده ارزلىر برلن بر ابر كيترولرى لازم ايدكن سويله رگه حاجت يوق.

«مانماری» بيروت.

معلملره مکتوب

بو كونگى جماعتنر اوفومق و يازمق بيلهز، قواعد دينيه سيني لازمنجه بيلهز، چالشق (ماريشق) نهدر بيلهز، دنيا و زمان حاللرينى بيلهز و دورت طرفنى قاپلامش بو جهل و بيلگوسزلك حتى بر شى بيلمديكنى دغى بيلهز.

بو حاله فالمش و بو حاله نوشمش او گوزل و صاف، پاك جماعتلره خدمت ايدوب بونلرى عمومى چوقوردن، مزاردن چيكوب چيقاروب خلاص و نجات هم ترقى بوللرينه سوق ايتمك، دنيا و آخري تىنى مسعود قيلهق هم آغر هم ده اڭ شرفنى و اڭ ثوابلى بيوك اشلردنر.

بو اشنڭ اڭ برنجى، اڭ چالشقر خادملىرى، چوله فارشو نرض اولان مجادلله دائمه نڭ اڭ ايلرو صفنده بولنان مجاهدلر، مکتب ابتدائيه معلملىرى ايله معلملردر.

جهل و نمه لازم ديارسنه كيتدكجه دالمقه «ها بوغلىلى ها فورتلدى» حالنده بولنان مسلمنانلرى كنار سلامنه چيقارمق ايجون شو دريايه اتمش بهادرلر و قهرمانلر، معلملر ايله معلملردر.

مكتبنى اكمال ايدن جوان، كنار سلامتى بولمش اولور. چونكه مکتبه كسب ايتديكى فكر، درست عقائد و كوكلنك تولد ايتمش ارزوى تكامل سايله سنده مجرد ترقى ايدمچك، ايلرويه كيدمچك؛ كيرويه و انقراضه كورك چكويه چكدر، كيدمچكى بوللرينى كوره چكدر.

بو حقيقتلر جمله معلم فارداشلمه و اوغللر مه كورن كى آشكاردر؛ مقصد بونلر نى بيان ايتمك اولمبوب «شبهدى

تعين ايتولا؛ مجلسده نى حقنده مذاكره بولاچقى و كمنڭ نى توغر وسنده سويله به چكى آلدن اعلان ايتولا. واول حقده سويله رگه قصد ايتكان كشيلىر كتابلر فاراب ماتيريال طوپلاب آلوب بارالر. برهو طرفندن عرض ايتولگان بر مسئله نى مجلس، بر آز مذاكره ايله يا قبول يارد ايتنه. قبول يا رد ايتو، آچيق تاوش بيرو اصولى برلن يورتوله. بو مجلسه بعضا بيك جدى سياسى و اجتماعى مسئلهلر ميدانغه قويولا و سويله و چيلر آراسنه ساتسيالوغى، ايقونومى، فونستيتوتسيه تاريخى كى عمرانى شيلرگه آشنا، يوقارى صنف طلبه لرى ده بولغانلقدن بعضا بيك گوزل فكرلر بيان ايتولا. قسقه غنه ايتكانده، بو جمعيت حقنده بر فكر حاصل ايتو اوچون پارلامينت نى كوز آلدينه كيترو ييتهدر.

مکتب داخنده انگليزچه و عربچه بر قدر ژورناللر چغا آنلر نڭ بعضيلرى قول برلن بعضيلرى ماشينه برلن يازلوب مکتبنڭ قراتخانه سينه قويولالر. علميه ده چغا تورغان انگليزچه ايڭ زور ژورنال، مذكور پارلامينت نڭ اور - غانيدر. آنده كوبرهك، پارلامينت حقنده معلومات بيرله و بعضا مذاكره گه قويورغه تيوشلى مسئلهلر حقنده سوز آچله. كليهنڭ هيئت تعليميه سى طرفندنده «الكليه» اسمنده آيلق بر ژورنال نشر ايدله. بو ژورنال مطبعده باصلوب طارالا.

شول ايكى اوچ مکتوب برلن «كليه» حقنده بر قدر معلومات بيردم. لىكن آنلر نى اوفوغان كشى «كليه» حقنده تام بر فكر حاصل ايتدم ظن ايتسه خطا ايدمچك. چونكه «كليه» نى اطرافلى تانو اوچون موندى مختصر مکتوبلرگه هيچ بر وجهله كفايت ايتنه چك توگل. مين اوزم روسيه ده ايكن قولمه كليهنڭ ايكى اوچ سنده چققان پروگراملرى بولغانى حالده، اچنده اوفومقه بولغان بر ذات برلن دورت سنه قدر مخابره ده بولندم ومع ذلك، كليهنده معلوماتم بيك جزئى ايكانون اوزم اچينه كيلوب كرگاچ بلدم. بهمه حال، شول يازغانلرم دن كليهنڭ نيندى يولده بر مکتب ايكانون تعين ايتو و آنڭ بيره چك تريبه سينڭ نى درجه ده بولوون بر قدر تخمين ايتوده اهل بصيرت زحمت چيكماسه كبرهك.

بو مکتوبنڭ خانمه سنده بر مهم نقطه غه محترم وطنداشلمنڭ دقتن جلب ايتونى لازم طابدم؛ صوڭفى سنه لرده بزده روسچهدن باشقه آروپا لسانلر نڭ برسینه رغبت ايتوچيلر و آنى تحصيل غه چالشوچيلر خيلى

بىزنىڭ قىزلىرىمىز، نى اشلىپلار؟

شەھەرلەردە اولان قىزلىرىمىزنىڭ ھالىرىنى كۆز سالساق ھېچ گىمان يوق قىزغانچ ھالدا كۆرىمىز. بومعصومەلرنىڭ غەربلىرى ضائع ئوتۇپتەن ئىچىمىز پۇشما دىيىنىڭ شوملىغىنى بىر قىت كۆرۈپ آھ قىلورمىز، لىكىن ھىيات اول وقتدە ئاش ئوتۇشى اولور. كىلە چىك وقتلاردا كىراك خاتونلاردا اولسون ھىرىسز آدم دىيادە راحت ياشى آلماز، قوللارنى بىر تورلى ھىرلىرى اولماش آدملىرىنىڭ قىسمىلىرى خوارلىق وردالتىن عبارت قالور. بىزنىڭ قىزلىرىمىزنىڭ ايدەشلىرى، ياشەشلىرى اولان روس قىزلىرى آوغۇست يارومىدىن ماى يارومىنى قىر تىخىلىدە اولورلار، نچە تورلى ھىرلىرى و صناعتلار اوگىرىدىكىلىرى كىبى دىنلارنى دە گوزل روشدە اوگىرە نورلار و استىقباللارنى تامين قىلىق ھىقندە تونلارنى كونلارگە قاتوب طرىشورلار، فرىستلىرى وارلارنى ايتدائى مکتىلەرگە گنە قناعت ايتماى ھىتى غىمنازىيە لرنى تمام قىلورلار. اڭ آزدىگانده سنوى ۳۶۰ سوم وظىفە بونلارنى كوتوب طورادر. دىمك او قو و ھىر اوگىرە نوسىبىدىن بونلارنىڭ استىقباللارنى تامين ايدلنەدر. بونلار، بويە ھىرلىرى سايبەسندە كىياوگە چىقار اچون ايسىرك بىكىتلەرگە، كىيوم قالوبلارنى مھتاج اولەقق دىگىلدر. اما بىزنىڭ قىزلىرىمىز نە ھالدا در؟ بواشنى فكىر قىلوچىلار و چارەسىنى كوروچىلار وارمىدر؟

ھەر كىمگە معلوم اولورغە تىوشىلدىر، كە بىز قىزلىرىمىز دە عوموما قاراغاندە دىن علملىرى يوق، دىنيا علملىرى كوپىدىن يوق. بونلارنى اوقۇتور اچون اورنلارمىزدا يوق. ايمىدى بو قىزلىرى كىلە چىكە نە اولوب قالاچقىلار؟ ھىيات مھاربەسندە نە ھىر كوسترە چىكلدر؟

قىزلىرىمىزنىڭ اوشبو ھاللىرى ھىقندە قايفروچىلار اولدىسە، موينلارنى سۇ ظن قاپچىقلىرى آصمىش آدملىرى آندىن دە بوندىن دە سىكروب چىقالردە، فلان مەلئە ھىجابسىز ايمىش و فلان مەلئە آياغىنە باتىنكە كىيە، كولىماگى دە ايتاكسىز ايمىش كىبى نرسەلر ايلە وسوسەلر سالورغە باشلىلار. شول مەلئەلرنىڭ شويە ھاللىرى ياراماز اولسە نىچون اولزلىرى بو كونگە قىر چابانالى ياكە چىتوك كاوشلى مەلئەلر تىشىر مادىلر؟

بىكىتلرمنى ھەر تورلى يوق سوزلر ايلە علوم دىنىيە اورنلارنى بىزدىكىلىرى كىبى قىزلىرىمىز دە بىزدىسەلر و علوم دىنىيەدن مھروم قالدورغە سبب اولسەلر زمان اولزاشىنى اولزى اشلر، شول قىزلىرىمىزنىڭ و بالى كىملىرگە اولور؟!

نە و نصل ايشلەپە چىكر؟ سۇالنه بىر جواب عرض ايتىمكىدر.

(۱) مەلئە، آز مكافانە فارشو چوق خدمت كورمىيە حاضر بولنەلدىر.

(۲) خدمتى، ھىتى تىقىدىر و تىقىس ايدلمدىكى ھالدا قىر يامىوب دەماز يادە خدمت و ھىمت ايتىيە بل باغلامەلدىر.

(۳) نظام و نظامانك دائىرەسندىن جىقەمىوب دائىم آچىق كوكس كىروب ايش كورمىلدىر.

(۴) درس كىتابلارنىڭ چىشىدىلرلى آزدىر؛ مەلئە بو نقصانى شفاھا اكمالە چالشەلدىر.

(۵) مەلئە، دائىم مطالعە ايلە اوز معلوماتنى آرتىدىمق اوز فىكر و نظرىنى آچىق ايلە تىرىجى كىسب ايتىدىكى تىرىجى تىقىم و انتشارە مأموردىر.

(۶) مەلئە، اوزى درجەسندە بىر ايكى مەلئە تىشىدىمىيە و مەلئەسز قالمىش جىماتلارە كوندىمىيە بور چىلدىر.

(۷) مەكتەب ايتدائىيەنىڭ ايكى مەسلىكى واردر: بىرى

پىروغرامنى بىلدىرمك، دىكىرى مەكتەبى اكمال ايدىن چوق، ملتەنە دولتەنە مەحبەت باغلىوب كىتاب او قۇمەيە، مطالعەيە ھىتى معلومات آرتىدىمىيە ھوس و آرزو صاحىبى ايدلمكىدر، چونكە دەماز يادە كىسب علمىيە و فنىيە مەكتەب ايتدائىيەدن سوگىرە كلور.

(۸) بىزلردىن ايرتە باشلىوب، بىزلردىن ايلروپە كىتىمىش

ملتارنىڭ مەكتەب ايتدائىيەلرلى دارالمەلئەلرلى، مەكتەب سىرمایەلرلى، ادارەلرلى مەلئەلرلىڭ مەاشلرلى، قارىلقدە راختلرلى و سائىر خصوصاتى بىزلرچە صوفلانچىدر و غابەدر؛ لىكىن بىزلر بو كون ھالىمە زمانمە و جىماتمىزنىڭ درجەسندە كورە ايش كورمىلوز.

(۹) مەكتەب خانە، كىتاب و رسالە، قلم، كاغذ و سائىرە

«تىرىس آلتلر بىدر». بونلارنىڭ نقصانى تىرىسە نقصان وىرىر؛ لىكىن اونوتىمەلم كە اڭ بىرنچى «آلت تىرىسە» مەلئەنىڭ ھىتىدر. اشبو آلت روحانى، اشبو آلت نورانى اللوار ايسە سائىرلىرى بواش بواش وجود بولەچقىدر. اكر ھىتدە نقصان اولورسە كىتاب سويلوز، قلم يازماز.

(۱۰) ھىمد و ثنا اولسون كە جىماتلار آرسىنكە علم و كمالات

قىدىرى بىلنلر وار، كىتىدكچە بولەلر آرتىور؛ بو قىددانلارنىڭ ھىتىدىن و نىفوزىدىن استفادە ايتىمك ايلەدە برابر مەلئە قارىداشم اڭ بىوك مەاونتى اوز وجدانندە، اوز مەسلىكىدە آرەمىلدىر، ھىم بولمايدىر. تىرىسات مليە ميدانندە مچاھد و باطر اولان روحانىتدە، نورانىتدە مەنوباتدە ائىتلور، قوت آلور.

(قارت مەلئە).

«ترجمان» علاوسى «عالم صىيان» دىن آلندى. عدد ۱۴.

ويرلمش . الحاصل شاگردلر ايچون كر كلى حاللر هر برى بونده بيان فيلنوب شاگردلر شونده اولان نظاملرنى يرلرينه كيتورمك ايله مكافلر در .

قلم صاحبلر يئڭ : « بيز آرتنه فاللق ، آرتنه فالامز » ديه يازمقلرى عمومى دنيا نڭ اوزگشلرينه و كيله چك كونلر گه كوره در . يوقسه بو آرتنه فاللمقدن مقصود ، يوكرش و آت چاپشدرش و قتلرنلغى آرتنه فالو كى بر نرسه دگلدر . دنيا يوزنده اولان بتون بوز و فالقنى ، ترتيب ايله يعنى ايچك اورنده اصول صوتيه ايله اوقوچى و اوقوتوچيلر اوستلرينه سالوب ، اوزلرينى سوت اوستنده گى قايمق كى صافى ، حساب ايدوچيلر طوغر وسى فكرسز آدملر در . بو حاللر شويله فارانقولقه باشلوب فالمازلر ، وقت كيلور هر بر اش كون كى آچلور ، كيملر حقلى اولوب كيملر حقسن اولديغنى تاريخ كوسترر .

بتون قباختنى اصول جديده اوستنه سالوب هر بر فائدهلى ايشلر گه آرقلى توشوب طور وچى بو افنديلر و بو محترم ذاتلر تعليم اشنده متخصص اولان حجابلى معلملر حاضرلر و يرسونلر ، ملتيز بوكونده معلملر گه محتاجدر . بوكون بالالرمز حجابسز معلملر حضورينه وارلر ايسه بو اش مجبورى اولوب ، حجابلى معلملر تابلمايدىغنددر . اكرده حجابلى معلملر ظاهر اوله باشلاسه بالالرمز آنلر حضورلرينه يورلر حتى بووقت اوزلرينه اش قالميه چغنى سيزوب حجابسز معلملر ده حجاب استعمال ايدر گه مجبور اولورلر . ايمدى بزگه ايكى يولنڭ برى گنه : يا بالالرمز گه دين و ديانت اوگره تيك حقنده اوزمز اجتهاد قيلمق و ياكه زمان اختيارينه تاشلامق . اوچونچى بر احتمال يوق . زمان ايسه بونلرنى حيوان مثالنده فالدر اچق دگل بلكه اوقوتوب معلوماتلى و هنرلى قيله چقدر . اكرده شول وقتده بالالرمز ، بزنڭ مرادلرمز گه موافق اولوب چيقماسلر بونڭ و بالى اوشبو كونگى اوقو و اوقوتوغه فارشو طور وچيلر اوستلرينه بوكلا نه چكى اوز اوزندن معلومدر .

قرينه ده اولان قزلرمز نڭ حاللرى بيگراك قزغانچدر . بونلر نڭ هنرلىرى ايسه قش بوينچه يب اولاددر . بر قز ، كون بوينچه اوچ باسه يب اولاسه باسه سى ۲ تيندن ۶ تين آچه حاصل قيله در . اكرده آشلق صوغارغه بارسه كون بويى ايرلر آراسنده قباحت سوزلر ايشدوب يوروب ۸ تين آچه آلوب قايتادر . ايرگه واردقلرندن صوڭ هم بوقزلر نڭ بختلى اولمقلرى نچه يوزلر گه برگنه اولور . عمرلرى خوارلقه

بزن بوكون گه قدر بالالرمز نڭ تربيه لرنى تمام ملالر و حضرتلرمز گه تابشردق . آبتالرمز نى حضرت مريم اورنده كوروب طور دق . قول كوتاروب قيلمش دعالي رينى دنيا بهاسى ساناب اوشكروب ويرمش صولر ينى آب حيات اورنده طوندق . لىكن صوڭندن معلوم اولدى اوشبو آبتالرمز نڭ كوبسى نماز درست اوقور قدر قرائندن محروملر ، عقائد اسلاميه دن بى خبرلر حتى اڭ مهم اولان تربيه علمبندڭ اسمنى ده ايشتمگانلر ايمش . ايمدى آبتايلر ، ملالر و حضر- تلمز نڭ كوبلرى اوز قصورلقلر ينى سيزديلر حتى اوز بالالرينى اوقوتور ايچون ياخشى اورنار تابودن عاجز ايد- بگلر ينى بيك كوبلرى ياشرمكسز ين سويليلر .

آچيغلر نى ، اوپكه و دشمنلقلر نى ، اصول قديم و اصول جديد نزاغلر ينى وقتلى غنه بولسه ده قويوب طور وچ اوزمز نڭ حيات و دين مسئله مزنى برگه لب قايقور شورغه تيوشلى ايدى . اولگى ايركن وقتلرغه فاراماڭر ، اول وقتده بار قوملر ده بزنڭ كى نادان و معلوماتسز بلكه بزن آنلرغه نسبت ايله بر قدر يوقار يراق ايدك . ايمدى عمومى اوقو نظامى دنياغه چيقادر ، بوندى صوڭ بتون خلق عهوما علملى ، هنر و معرفتلى اولاقچ . حال بويله اولديغنده بزن هميشه اوقونى قايعرتمى طور ساق ، بالالرمز خصوصا قزلرمز نڭ استقباللرى حقنده بى خبر طور ساق بونڭ نتيجه سى نه اوله چغنى فكر قيلمه سز مى ؟

دين ، ادب و حيا روسلر ايچون ده قدرلى بر نعتيدر . لىكن دنياوى علملرنى اوقومق سببندن بونلر دينلرندن ، و حيا لرنى محروم اولماديلر بلكه دينلرينه دغى ده آرتق محبت باغلاديلر روس اشقوللرى بزنڭ ايچون كوچر گچ اولورغه و عبرت آلورغه يارارلقددر . هر بر مکتبلر نده كرك اير و كرك قزلر اولسون اوقوچى بالالرنڭ قوللرينه بر نظام دفترى ويرلدر . اوقوچى بالالر شونده يازلمش نظاملرغه موافق يوررگه و حرکت قيلمورغه تيوشلى ، شاگرد اولوب يوردىكلر نده شول نظاملر نڭ طشلرينه چيقارغه اصلا مساعه يوق .

اوشبو دفترده اڭ باشده دين ادبلىرى و دين قاعده لرى يازلوب شونلرنى رعایت قيلمورغه بيورلمش . اوقو اورنار نده ، عبادت خانهلر ده ، اوى و اوراملر ده نه كى حاللر ده طور رغه و يوررگه ايدى كى بيان قيلمش . معلملر گه و باشقه لرغه نيچوك احترام قيلمورغه و شاگردلر بر برى ايله نه روشده معامله ده اولنورغه تيوشلى حقنده تعليمات

کوره وارمشلر. بو طبیعی بر اشد. ایرلرمزنی مجبور ایتمش حیات ومعیشت کیله چکنه قزلرمزنی مجبور ایتماز دیه دعوی قیلورغه هیچ کیمهنگ کوچی یتماسه کرک. شونگ ایچون اگرده قزلرمز هم دینلی هم هنرلی اولسونلر دیسهک بو کوندن باشلاب اسلام قزلرینه مخصوص «دارالعملات» آچوق حقنده اوزینگ بولی ایله طریشوزغه اوشنداق هم دینز ایله یازو وادبیاتزنی همده روسچه و هنر اوگرتور ایچون قزلرغه مخصوص رخصتی مکتبلر آچارغه تیوشلی.

محمد کمال مظفروف.

مرسد و مخاره

اوقا. صحابه لر و مشهور تابعینلر اسماری آراسنده «دین» کلمه سینه اضافه قیلنمش اسملر کورلی. مسلمانلر فانفی وقتلردن اعتبارا «دین» کلمه سینه اضافه ایدوب: مصباح الدین، سراج الدین، خیر الدین، فخر الدین، تاج الدین کمال الدین، صدر الدین کبی اسملر ویررگه باشلامشدر؟ هیچ بر کتابغه یا کزورنال وغزته گه حواله ایتمچی گنه «شورا» ده طوغری جواب یازوگزنی اوتنه مز.

ابوحفص.

شورا: فرنکلرنک مشهور ذاتلری ساده فامیلیه ونسبتلر ایله سویلانفیک کی اصحاب و تابعین اسملری ده تکلفسز استعمال ایدلنور ایدی. شکسپیر، ده قارت، موللر، فلاپشر، ساسی، پوشکین، تولستوی، مورمنسوف وغیرلر اوز محیطلرنک بیوک آدملر اولدیقی کبی مسروق، سعید بن المسیب، علقمه، قتاده، شعبی، طحاوی، کرخی وغیرلرده اسلام عالمده الوغ استاذلردر. صوکره اختلاط نائیری ایله اسلاملار آراسینه ابران مبالغه لری و آنلرده اولان مدح عادت کروب شایع اولدی اورنبورغ دوخانونوی صوبرانیه سینه امتعانغه واروچی شاگردلرنک برندن کورمکچی ایکنچیمسی «استاذم عمده المدرسین و فخر المدققین» کبی عبارتلر یازدقلری قیلنندن ابران افراتلری شبعوندن صوکره مسلمانلارده اوزلرینک اعتقاد ایتمش کیمسه لرینه معنی الدین، شرف الدین، ضیاء الدین، شمس الدین کبی لقبلر ویررگه باشلادیلر و دنیانی ده الوغ لقبلر ایله طوللردیلر. «دین» کلمه سینه

ذلت و فقیرلکده اوتار، بعضیلری فیدون و تیکولر آستنده جان ویرلر، صاتلوب یورمکده اولان ماللر قیلنندن ایردن ایرگه آیلوب کوچوب یورلر، بالالری تارالوب فالور. قایا بونلرده عائله حسیانی، قایا بونلرده حیات لنتی؟ قایا بونلرغه مرحمت ایدوب عائله احوالنی اصلاح ایدرگه طریشوچیلر؟

یاگی اوفولرنی هر یرده یامانلاب یوروچیلر و هر بر بوز و فلق شونلردن چیقدی دیوچیلرنک اوشبو طوغروده اجتهاد ایتدیکلری هیچ ایشتملی، حالبوکه بو بوز و فلق آرامزده یوزلر ایله سنه لردن بیرلی دوام ایدوب طورمقده. بو مظلومه خاتونلر بتون جفالرینی و کورمش محنتلرینی تقدیرگه حواله قیلوب یوریلر. بعض برلری اوز حاللرینی آکلاتور آکلاتماز روشده اورنبورغ دوخانونوی صوبرانیه سینه عرض ایتسه لرده بونلر یوزدن برگنه اولسه اولور. اول عرضه لرنکده بیک کوبلری یا مارقاسی یوق یا امضاسی یوق یا که فلان حرف تیوشلی اورنغه فلان حرف قویلمش دیه قایتارلدر. فالانلری ایسه اوز نوبتلرینی کوتوب کوز کونینگ تونلری قدر اوزون وقتلر طوردیغندن صوکره قارالسه ده ایمدی اول وقتده، خاتون چاخوتقه ایله وفات ایتمش اولدر. سلامت اولدیغی تقدیرده ده معنالی بر نتیجه بیک آز وقتده غنه چیغادر. چونکه تقمیش که بیورلش ملا، فرماننی آکلامادیغندن خدمت ایدوب قایتمش صالداتلر و اول پیسارلرینه یوروب صوراشورغه مجبور اولادر. آنلرده: «بونده ناز کیمه، آشخاده، غیتات، خلوق، سوزلرینی آکلامیمز» دیلر.

بو اشلرنک هر بری ایچون علم کرک، بوندن بیگراک اسلام عائله لرینی مکن قدر اصلاح قیلورغه طرشورغه کرک ایدی. دنیاده اولان هر بر مشکالکنک سببی نادانلقدر. هنرسرک سببندن بولغان خوارلق و ذلتلرنی: «الله تعالی شویله یاراتقان و شویله تقدیر ایتکان» دیه طورمق و خصوصا: «موزیق دوگزنی اوقوتورغه یارامی، موزیق اوقوسه ملاغه دشمن بولادر» دیهک، بوزوق خیال اولدیغندن اوستون شریعت قلمنده مهنوع اولسه کرک. بو یل قازان اوچیتلسکی اشقولا سنده ۲۵ بالا آلنه چق یرده ۷۵ شاگرد حاضر اولوب آنلرنک آراسنده مدرسه لرمزده ختم درس قیلمش شاگردلرنک اولنقی فکرلرگه تیوشلی اشلردندر. اول شاگردلرنی آنده کوچلاب کیتروچی یوق، هر بری اوزلری تلاب حیات و معیشت اجبار ایتدی کینه

ہر کیم گہ معلوم اولدیغینه کورہ ایکی قسم گہ آیرلور . بری اصل فدیہ مشروع اولمق وایکنچی قسم ده آنی دور طریق ایله ویرمکن عبارتدر . روزه حقندہ فدیہ ویرمک قرآن شریفده مذکور اولدیغندن بونک ایله عمل درست لنگده اهل علم آراسنده معتدبه نزاع یوق نزاع ایسه نماز فدیہ سی حقندہ در . بعضیلر بو طوغروده صاحب شریعتدن نقل ایلامادیکی ایچون بونی رأی ایله دین توزومکن صاناب منع ایتمیشلر وبعضیلر عمومی صدقه حقندہ اولان فرمانلر تجننه (تکلیف ایله اولسهده) کرتوب فائده سی فقیرلر گہ راجع اولدیغیندن «شاید درست اولور یعنی اصل بورچ خواه ساقط اولسون وخواه اولماسون، نماز ایچون فدیہ ویروچیلر قیامتده مؤاخذه قیلنمازلر» دیمیشلر . اما فدیہ نی دور طریق ایله ویرمک حقندہ حفاظ اسلام و متقدمین اثرلرنده بر شی کورمادک ، بویله حال سلف عصرنده اوامامشدر . اولورغده ممکن دگل، زیرا بویله اشنی عمل گہ قویهتی، واجب صدقلر خصوصاً قطعی دلیللر ایله فرض اولان زکاتلردن شویله حیللر ایله فورنولمق یوللرینی آچارغہ سبب اولور . بو کونوزدن بر آرسنه لر مقدم و فات ایتمیش بر مدرس حقندہ «دولتلی بر آدم اولدیغی حالده تورلی حیللر توزوب زکات و باشقه واجب صدقلرنک هر تورلیسنی قبول فیلور ایلی، بیگلر ایله صوم زکات ویرمک وعشر ادا قیلماق لازم اولدیغنده بر شاگردی ایله دور ایلوب بر ایکی صوم ایله بتون فرضندن قورتولور ایلی، اوشبو یول ایله زور بابلق حاصل ایلی وفات اولدیغنده بوز بیگ صوم ترکه سی قالدی « دیپورلر . اوشبونک ایچون بیوک ذاتلردن بری : « حیلله هیچ وقت شریعت اولماز و شریعت هم هیچ وقت حیلله ایله جیولماز » دیپور . بو سوزلر مز شرعی فتوی دگل بلکه خصوصی فکر دن گنه عبارتدر .

..... حاضرندہ ژواصنای پراؤا بنیبه ده واق بورچ خزینهلری یدی تین فائض ویرلر . آقچه نی مدت ایله ده مدتسردہ سالورغہ ممکن . اگرده «بونک فائضی فلان اورنغہ طوتلسون» دیه شرط فیلوب یازلسه ، خزینہ شول شرطنی برینه کیتوروب طورادر . ایلی بوز مسلمانلر ایچون اوشبو ریجنی آزرغہ جائز می؟ جائز اولدیغنده شونی مسجید و مدرسهلر فائض سینہ علوم شرعیہ تحصیل ایلوچیلر گہ صرف قیلنمقنی شرط ایدر گہ برر مانع یوق می؟ آقچه سالوچی وفات

اضافه قیلنمش اسملر ، حقیقت حالده سوکره دن ویرلش لقبلر اولور ایلی . روایتلر گہ کورہ، الک ایلیک «دین» سوزی قوشلوب لقب ویرلش آدم محمد بن الحسین اسمنده بر ذات اولوب ۳۷۶ تاریخک وزیرلیک درجه سینہ کونارلدیکی مناسبت ایله کند سینہ «ظہیر الدین» دیه لقب ویرلدی . شوندن کورمکچی باشقلر اوشبو فیلمدن تورلی تورلی لقبار ویرر گہ کرشدیلر . اما روسیه مسلمانلری لقبلرنی ، عنوانلرنی و رسمی مرتبه لرنی اصل اسماردن فرق ایله آلامادقلرندن شونارنک هر بر بن اسم، دیه ظن ایدرلر ویرنن بری کورمکچی بالالارینه قوشمقلردر «ضیاء الدین» اسملی اولوب آشاب یوروگہ کورہ «تبر» ، «تاش» کبی اسم آلوب آشلاب یورمک باخشبراقدر .

اورن بورغ - «آثار» مجوعه سنده (جلد ۱ ص ۲۸۸) دولتشاه بن عادلشاه حضرتارینک ترجهء حالنده مشار الیه نک اوز فدیہ سی حقندہ اولان وصیتینی کوروب بعض اورنلرینه توشنه آلاماد . برنچی وصیتنده یتیم صوم فدیہ سیننی دور ایله ویرر گہ آیتمش . فدیہ نی دور ایل ویرمک شریعتنیزده، دلیل قطعی ایله مثبت بر امر مشروعه یدر؟ بلدیکه چه دور بر حیلله اولوب بونک نه طریقه استعمالی هر کمنک معلومی اولسه کرک . ایشته شول حیلله نی استعمال جائز اولور می؟ ایکنچی: مرحوم دولتشاه حضرتلری فدیہ سبیلی «بزم گناهمز آنلر اوستینہ قویامز بلکه آنلر بالکیز سبب اولورلر» دیمیشدر فدیہ مالی دورسز توغریغنه ویرلکده بو سوز توغری اولور کبک ایسه ده دور ایله ویرلکده نچک توغری اولور ایکان؟ بنم بو روشچه دیمک کوبدن غائب بر کهمه نک سوزلرینی بالعشقه - خطاغه چغارو اولمای بلکه حقیقت گہ یتیمکر . ینه شول بر دوک «اهل بیت ، اوغل و قزلر حقندہ اولان تقصیراتم ایچون دور ایتره سز» دیمش سوز گہ برده ده توشونه آلاماد ایشته اشته اهلرم شول برلر ده اولوب ممکن اولدیغجه آقچ بر جواب ویرلمکن امید قیلنمقده ییم

کتبخانه ناظری شا کر جان السعدی .

شورا :- شرعی حکمارده دولتشاه حضرت دگل بلکه شیخ نور کمانی حتی نقشبند، احمد یسوی و بدوی کبیلرینک عمللری ده دلیل دگلدر . مذکور وصیت نامه «آثار» ده نقل ایلامش ایسه خلقلر عمل قیلسونلر ایچون دگل بلکه ریجی بر معلومات اولدیغندن یازامشدر . فدیہ مسئله سی

اولان اسلام شہرندن برنچی دفعہ اولہرق پوچتہ واسطہ سبیل آلدیفمز بو اثری شول ساعتی ایله اوقورغہ کرشوب مندرجہ سی ایله آشنا اولدق کتاب «بغداد» پوچتہ سینہ ویرلمش ایسہ، مصرده «المہنہ» ده باصلہش ایش. مؤلفی، «ابن تیمیہ» رسالہ سینک ۹۴نچی بیتندہ ذکر ایندی بکمز «سویدی» اولوب، قواعد دینہ دن بحث ایدلمش گوزل بر اثر در. لسانی ینگل، عبارت آچیق، مسئلہ لر مضبوط اولدیغندن هر کیم ایچون استفادہ ایدرگہ لایقدر. مذکور «ابن تیمیہ» رسالہ سندہ یازمش اولدیغمز توحید، زیارت قبور، شد رحل، استمداد واستغاثہ بعثلری غایت گوزل صورتده واعتماد اوزرنده بیان ایدلمش اگرده «ابن تیمیہ» نی ترتیب اینتازدن مقدم بونی کورمش اوله ایدک، ابن تیمیہ ننگ مختلف اثرلرینی ویربر اثرینک توری توری اورنلرینی آفتاروب سوزلر چوپلاب او طورمق مشقتندن خلاص اولمش اولور ایدک. زیرا بزنگ انتخاب ایتمش اولدیغمز مسئلہ لر بو اثرده دخی مکمل صورتده یازلمشدر. شونلری ترجمہ ایتک البتہ ینگل اولور ایدی. مملکتہ ننگ کتابچیلری اوشبو اثرنی مصر دن آلدروب اعلان ایتسه لر اشأ الله ضرر کورمازلر، ساتارلر. زیرا علم اهللرینک کتبخانہ لری نه قدر بای اولسہ ده اولسون بو کتابدن مستغنی اولمازلر. یوز آدم بر آدم اورنینه طورمادیغی ویر آدم یوز آدمدن آرتق اولدیغی معلوم کتابلر ده شویله در.

«العقد الثمین» بر اوزی، عادت کتابلرنک یوز عددندن فائده لی اولسه کرک، بونی ایسه شاید مطالعه قیلوچیلر تصدیق ایدرلر.

حساب مسئلہ لری ابتدائی مکتبلر ده درس کتابی اولور ایچون دیه محیی الدین افندی قر بانعلیف طرفندن تألیف ایدلمشدر.

صاولقنی صاقلالو. فزان دار الفنون شاگردلرندن عبدالرحمن افندی مصطافین طرفندن تألیف ایدلوب «معارف» مصارفی ایله نشر اولنمشدر. مندرجہ سی نهدن عبارت ایدیکی اسمندن معلوم، تعریف ایدرگہ حاجت یوق سلامتکنک الوغ بایلیق ایدیکی حقتندہ الک باشده «شوپنهوئر» سوزی یازلمش. بواش گوزل بر تصادف اولسه کرک. زیرا شوپنهوئر، شویله فیلسوفلر دندرکہ آنک سوزی ایله آنچق سلامتکنک الوغ خزینہ ایدیکی یا که کوکده قوباش وارلفی تأیید قیلنور.

اولدیغی صورتہ وارثلر مالکینہ کوچارمی یا که وقف اولوب الله تعالی ملکندہ فالورمی؟ اوزی سلامت وقتندہ تصرفندن چیقما یا که آرزو قیلدیغی وقتدہ کیر و فایتوب آورغہ حق فالورمی؟ اوزمدن صوگ فلان اورن غه صرف ایدلسون، دیبولسه شرعی وصیت اولورمی؟ اوشبو مسئلہ ننگ جوابنی ویرسه کز ایدی.

«شورا»: بر فرصت ایله جواب یازلور، اگرده جوابنی باصدمق موافق کورلماسه اول وقت خصوصی مکتوب یبارلور.

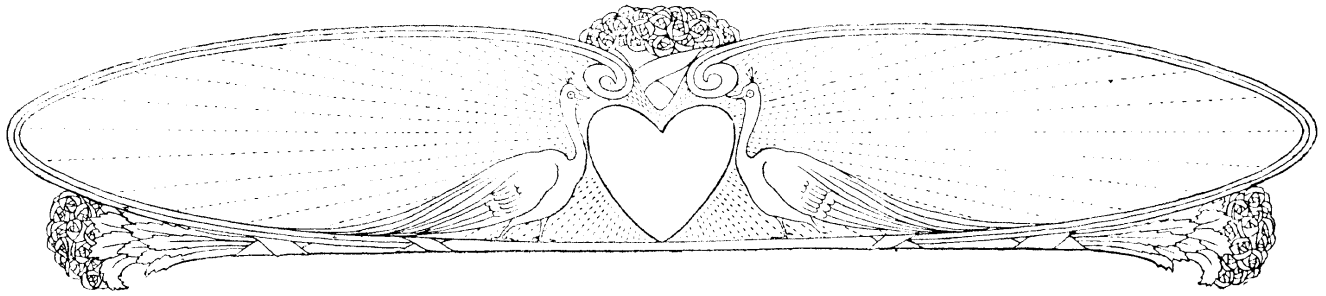
قولچار - دوقنور لوکین ننگ школа здоровья для новобрачныхъ نام رسالہ سنہ (۵۰- بیتندہ) قاتنلرنک دینی، اخلاقی، علمی هم مدنی اہمیتلرن ساناغانده حضرت محمد (علیہ السلام) ننگ حضرت خدیجہ آنامز حقتندہ اولان بر حدیثی نقل قلنادر. مضمونی ایسه اوشبودر: «همہ خلق نور اللانوب مینم ضررمہ قیام ایتکندہ ده اول اینانندن فایتما دی. اول وقتدہ بوتون جهانده میگہ دوست کشی برگہ بولوب، اوده خدیجہ ایدی». شو حدیثدن لوکین، قاتنلر ننگ - دین ترہ گی - بولوچیلقلرن چغارادر. شو مضموندہ غی حدیث سنن کتابلرنده بارمی؟ بولسه فایسنده در؟ «ترك اوغلو»

حیات محمد علیہ السلام. رسول اکرم حضرتلرنک ترجمہ حالی وسیری حقتندہ یازلمش بر رسالہ اولوب مؤلفی بو کونگہ قدر بر چوق اثرلر نشر ایتدیرمش اولان ذا کر القادری افندی در.

قزار دنیا سی. بو هم مذکور ذا کر افندی اثری اولوب خاتون قزلرنک حیات اجتماعیه گہ اولان واولاچق نأثیرلرینه متعلق مهم بعثلر یازلمشدر. هر ایکسی مؤلفندہ ومشهور کتاب مقارنہ لرنده اولنور.

العقد الثمین فی بیان مسائل الدین. اوشبو کونلر ده اسمہ زگہ «بغداد» شہرندن بویله عنوانده بر کتاب کادی، زمانہ سینک پاریزی، اسلام خلیفہ لرنک فرار گاهلری، بوندن بیگ سنہ مقدم بابالرمز بلغار تورکاری ایله مناسبتندہ

اخبار

چېرلى تاتار يگىتى آغزىدىن .

ای مینم قیمتلی عمرم ! بولغانا آهلىر بلهن ،
 سزلام ، حسرتلنهم ، قالدیم تاغن یانلر بلهن .
 بار ایدی صحت زمانم ، صاغانام شونی کویهم
 آه فلک می ایلادی بونچه ظلم ؟ بلمم نهدر ؟
 ایلنهم ، اطرافمه فاریم - کورهم مندیك كشی :
 ناز ونعمتلىرگه چومغان ، صوفلانورلىق هر اشى .
 اچ بانا ، اش کیلمی قولدن ، بوشقه اوتنه یاز ، قشى
 آه ، فلک می ایلادی ، بونچه ظلم ؟ بلمم نهدر ؟
 گاه ، پوشونغاندن توتام قولغه ، شول ایسكى غارمونم
 اولده ایسكى شول ، موکى تاوشى کوکلسزله ، دیمین
 باشقلىر ، گل یاکیدن یاکیغه ارغیفانده مین
 آبدراب حیران بولودن باشقهنی بلمم نهدر ؟
 بار ایش دنیده بیک کوب حفظ صحت یوللری
 بن ایسه یاشدن توشونمادم کیله چک کونلری
 غارمونم تونده یوردم اویناب ایسكى کویلری
 آبدراب حیران بولودن باشقهنی بلمم نهدر ؟
 سزلام اوستینه بو یل کیلی آورلىق تاغن
 کویدی ایگونلر ، اوله نلر ، اویلیمن آزق یاغن
 اش بلوچی دنیاسی بو ، میکاگل آور یاغن -
 کیتره ! نیشلیم ؟ توغانلر ! بلمیمن حالم نهدر ؟
 مین گنه نیک ؟ بو ضعیفلىکده دیوبده افتانام
 اوپکار نرسه تابالمیمده ، تاغن شپ توقتلام
 باشقلىرنى كشفیدن ، نازلاماسام دارو تابام -
 دیب ، امیدلنهم توغانلر ! بلمیمن حالم نهدر ؟
 نیر علی میر ولیف . قالدای .

بى كىمگه گنه قارشىمادى .

بى قارشىق بوبىرگه دیدىك اول بیت قارت كشى ،
 مملكت كوتىك توگل بیت آندى قارتلرنىك اشى .
 قالدی عمر . دیدىك اول قاتى كوگلىلى ، آچولى ؛
 تىكلاماسقه اویلانوب قويدىق باربىز بر یولى .
 مونه عثمان ! - بو ، توغانلرینى قويدى باش ایتوب ،
 اول حلیمدن قول یودىق چیلوب باروب شهید ایتوب .
 قالغان ایدی اش علیگه - دور کیلوب قويدىق آکا
 نى قدر وحشت قباحت وار ایسه قیلدىق آکا .
 صویشونى دین وپیغمبر آتندن باشلادىق
 چىلغنده دین وپیغمبرنى آرتقا تاشلادىق .
 کوز آچوب یومغونچه اشلىر کیتدی بارده یوز نوبه ن
 آکلیراق یاشلرده اشکه باقدیلر شول بىك سورن .
 آه دریغا یل یل آرتندن مونه اوتدی شولای
 عاقبتده همه مسلمان مونه قالدی بولای .

II

ایبى ، بار ایدی قویاشلى کونهدره بر زمان
 آرتق ایدىك باشقلىردن توگل ایدىك بىك یمان :
 اشلىدر ایدىك معارفنى جیوب آلا ایدىك ،
 برده آقچه ژهلله می دارالعلوم صالا ایدىك .
 شونى ده بى اوز بى یوقغه چىقاردىق تالاشوب
 اشلیسى اورنده اوتوردىق چیلوب فال آچوب .
 فکرى آچقلارغه هیچ یولسز خیانت باشلادىق
 قایسیسن آصدىق قایوسن ئەلله فایدىن تاشلادىق .
 دین دیگان بولوب عمومغه کوب خرافاتلر یازوب
 بىردىك ، اول بیچاره لىر بتدی شونىك برله آزوب .

میگا تبسم ایٹکان ماتورغه:

کولمالای طلسملی، قورقامن، میگا کولمه ماتور!
 قورقامن: بو ئلله نی یاتقان خیالنی اویغاتور.
 شاد بولورمن هم کولهرمن بلکه مسعودلر چه مین،
 لیکن اول یاکلش، بله سگ « نیک؟ » لگن بیگره کده سین.
 تیگ نوگل بز برمز بزگه، آراده قویمه بار،
 بولمی طورلاقسز «یه شهو» لر چون یاراطلغانغه یار.
 سین صوق، شاو - شولی دنیانی سویه سگ، مین سوییم؛
 سین بختلیسگ، ئه مین، مین.. ایگ بختسز «مسکین» م.
 یازغی ایرتهنگی آياز کون کوك گوزهل غمزهلک سینگ،
 آنده هر کمگه یاقن حس آنقی، فیاض دینگزک.
 مین بتون - بارسینه یات، بارسینه آرتق، بارسینه؛
 مین اوگی خلقت، کیره کسز؛ بارسی میندن تارسینه.
 قورقه جان طاغن تخطرغه مقدس اونکانن،
 بر ساتاشو بولدی اویلارم، امیدلر ایٹکانم.
 یازمشم لعنت بلهن تعیینله گان بر یول میگا،
 مین شونگ برلهن بارامن ایندی دیم: « صاوبول! » سیکا.

«م»

بولدیلر دشمان معارفکه آلار بارچهلری
 فالدیلار اورامده علمسز یورهک پارچهلری.
 آه دریغا! یل، یل آرتندن مونه اوتدی شولای
 شونگ اوچون بو مسلمانار مونه فالدی بولای.

III

ئهلده کوز آچقانهز یوق، ئهلده یوقنی سویلیهز
 کوزلرمز ئهلده طونغان، ئهلده حقنی بلمیمز.
 بولوب اونکاج همه اشکه، نیشلیسگ؟ تقدیر! دیهز
 «موسی» برله سوگشونی بیک کیرهک تدبیر دیهز.
 حالهز مشکله شه دنیا - ده دین - ده اچقنه
 آبدراپ فالدی بیت ایندی بار بز بر اوچقنه!
 قای وقت اویلاب تورام حاللرنی ماضیغه فایتوب،
 قالتیریم اصلا تورالمین آیق اوزره باصوب
 شونده کوکلمه کیله موندی جوابسز بر صوراؤ:
 نیگه یالغز بر مسلمانده ایکان بو آبدراؤ؟

بلکه جواب ویروچی بولور؟

فراقی.

دورت قوش

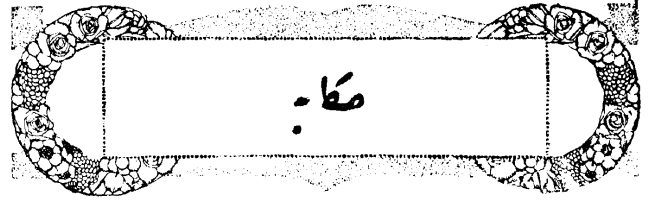
منه بر کون: «ئومبهق»، «فارغا»، «تارتای» همده «بدبلیق»،
 صانوب آلمان بولار بر آت، یاشی هم اون توفز یللق.
 اونهرگه توغری کیلگان، یولده، بر بیک بلچراق صایدن
 تاییوب باتقاق اچنده، یاخشی آت، یغلوب، ئولب فالغان.
 یوری «تارتای» ئلی اول ئولمگاندر دیب اری آدلای
 صوغا فامچی بلهن آتنی ده ئهیته: «نارت!» دیوب قات، قات.
 ئه «بدبلیق» موکار بیک فایغرا، نیشله رگده بلمی
 صوغا بوطنی ده: «خور بولدی. تازا یول بلمگانبز» دی.
 یوری فارغاده «صوم فررق!» دی، آتنی صاتماغه دیملب
 اوشی یرده قاراب طورغان «ئومبهق» ئهیته: «بیک قیمهت!»

**

بیرلگان - دیب - بولارغه اوشبو آدلر شول وقتندن اوق
 صبی چاغنده بر کیچ سویله گان شونده صوفر فارچق.

جمال الدین یومایق

دعا ياكه تلهك .

(تولستويدن مقتبس)

يوق ، يوق ! بو بولورغه ممكن توگل ! .. دوقتور !
بر نورلى ده چاره يوقهنى ؟ نيك برگزده انده شهبسز ؟ ! ..
بالالار بولمه سندن نق ، نق باصوب چغوب كيله
طورغان آنا ، بوغار يده غى سوزلارنى سويلى ايدى . اول
بولمه ده ، اول خاتوننك بردن بر اوچ ياشلك اوغلى دنيادن
كىتكان ايدى .

مذكوره نك ايرى بلهن دوقتور اوز آرا آفرنغه
سويلهشكان صوكنده ، طوقتالديلر . اير ، خاتونى يانينه باروب ،
ملايلىق بلنگنه آنك باشون سيباغان صوكنده نغغه كورسندى .
دوقتور اوزينك باشن ايوى و تيك طوروى هم ده
حركتلنموى بلهن اميد يوقلغنى سيزدرگان شيكلى طور
ايدى .

اير : نيشليك صوكنك ! نيشليك عزيزم .

— آه ، سويلمه ، سويلمه ! ديديك خاتونى آچولانغان

شيكلى بولوب بالالار بولمه سينه كبرى كيتدى .

ايرى : آي آنده بيارماسكه ايدى !

— فاطمه ! بارما آنده

خاتونى جواب بېرمه دى ، اول ايرينه زور ، طالعون
كوزلرى بلهن طوب ملوغرى قارادى ده ، بالالار بولمه سينه
كردى . ئلگى بالا نه نكه فولنده غى آق مندرگه يانتقان
ايدى . آنك كوزلرى آچق بولسه ده ، اول بر نرسه گه ده
قارامى ايدى . بېچاره نك كچكته آغزندن آق كوبكار كيله
ايدى .

نه نكه بالانك يوزينه قاراب قاتقان بولغانلقدن بالا ،
آناسينك كروون سېزه دى . بالا آناسى ، نه نكه يانينه
كيلوب ، فوللرن مندر آستينه قويوب بالانى اوزينه آلورغه
ايتكاج ، نه نكه « كيتچى ئلى ! » ديديدى اوزى چيتكهرهك
فاغولدى آنا ، نه نكه سوزينه انفات ايتمچه ، ئلككى
عادتنچه بالانى فولينه آلدى . بالانك اوزون چه چلرى
طولغان ايدى . آناسى آنى قولى بلهن توزه دى ، هم

بالانك يوزينه قارادى . — يوق ، صبر اينه آلهميم ، — ديب
اول تيزلك بلهن ، لىكن صافلانوبقنه بالانى كبرى نه نكه گه
بېردى ، اوزى بولمه دن چغوب كيتدى . بالا ايتكچى آتته
آورى ايدى . آنك آناسى اول اورغان چاغنده هر كوننى
ئله نېچه كره اميد اوزگان صوكنده طاغن اميدلنه ايدى .
بو وقتلرده اول (آنا) تهولككه ساعت يارمىدىن آرى
يوقلامى ايدى . اول هر كوننى اوز بولمه سينه چغوب ،
عبادتلر قىلوب الله دن بالانك سلامتله نون تلى ايدى .
اول : « ميكا دعا قياوگز ! قبول ايتيرم » نى دائما خاطرندە
طوتا و بتون وجودى بلهن شوگا ايمن كيترگانى حالده
دعا قىلا ايدى . شولاي بولسه ده آنك جانينك ايك تيرهن
بر يرينده « الله اول اوزينكچه اشلى » دېگان چمله يازلغان
شيكلى طويولا ايدى ، لىكن اول آكا قارامى هر نورلى
دعالرن اوقى ، الله تعالى گه زار يلىق قىلا ايدى .

اول ، بالاسينك اولگانلىگن سيزگاج ، اوزينك باشنده
بر نرسه اوزگارگان كېك ، آندن بر نرسه اوزلوب توشكان
كېك حس قىلدى بالاسينك دنيادن كيتكانلىكن بليگاج
اول اوز بولمه سينه كروب ، هر نرسه گه حيران بولوب
قاراب طوردى ده ، كېنه تىكنه كراواتقه هوشسز بولوب
بغولدى .

منه حاضر اول توشنده كوره : آنك عبداللهسى سلامت
هم شاد ايمش ، ماتورغنه بودره چه چلى ، آيپاق مويىلى
اوز اورندغنده يوقاغنه ايرنلرن بر آچوب ، بر يابوب
اير بالارغه مخصوص اوينچاقلر بلهن اويناب اوطورا
ايمش . اول اويلى : « بالام ترك ايكان ، نيندى راحت ،
نيندى كوكللى ، اولگان بولسه نيندى ناچار بولور ايدى .
نېگه اول اولسون ! مين آنك ايچون شول حدى دعا قىلا
طوروب ده الله آنى اولدره مى صوكنك ! مينم بالانك اولوى
الله غه نى ايچون كيرك صوكنك ؟ اول برر كشيگه طغزلنى
ايتدىمى ؟ مينم بارغنه شادلغم شول بالام بلهن ايكان ، مينم
آندن باشقه طور آلماغانلغمنى الله باميمنى ؟ شول عزيز ،
عبسز ، گناھسز بر وجودنى الله عذابلاسون ايمش ، شولاي
ايتوب مينم طور مشنى برباد فيلسون ايمش ، مينم آكا
فلغانم شول حدى دعالرغه ، مناچتلر گه مينم بالانك تنون
صوتو بلهن ، آنى توفراق آستنده چرتو بلهن جواب بېرسون
ايمش ، بو بولا تورغان اشى صوكنك ! » اول دخى كوره :
ئنه آنك بالاسى كيله ، اول شوندى بليكا يگنه كويينه ، الوغ
كشيلر كېك ، فوللرن بولغاب يورى . اوزى آناسينه

قارى، اوزى بىلمايا . . .

«جانم! خدای شونى اولدروب عذابلرغه تله دىمى
ئلى. اول شوندى قورقنچ اشنى اشلى تورغان بولسه نى
ايچون دعا قىلورغه؟»

منه كىنه تىكنه ئلله قايدىن نه نكه كىلوب چقا هم ئلله
نىندى يات سوزلر سويلى باشلى. بالانك اناسى كوره: بو
فز، نه نكه ده، فرشته ده. «اول فرشته بولغاچ نى ايچون
آنك فانانلرى يوق!» دىب اوبلى. شوندىن سوڭ آنك
ايسنه توشه: ئلله نىندىگنه بر كشى (بر اشانچلى كشى)
آڭا «فرشته لرنك بو زمانده فانانلرى بولمى» دىگان ايدى.
ئىلگى فرشته آڭا سويلى باشلى: «يوقفه سز خانم، الله دن
شكايت ايتنه سز. آڭا هر كىمك دعا سن قبول قىلورغه، هر
كىمك تله گن بىررگه لازم توگل. بنده لر كوب وقتده بر
بر سىنه خلاف بولغان نرسه لرنى صوريلر. منه مثلا: روس
بله نى ياپون صوغشى وقتنده. روسلرنك همه سى ياپونلرنك
بىكلون سورى. نه ياپونلر روسلرنك بىكلون تلى. منه
شوندى طوغرولرده نىشلرگه كىرهك؟ شول ايكى تورلى
خلقنك ايكسىنكده تله گن بىرو مېكنمو؟»

— «آنسى شولاي ايدى، آنى هر كم بله. اول مسئله
كوبدن بىرلى سويله نوب كبله. مېن اول طوغروده صورامېم.
نى ايچون خدای مېنم تله گنى بىرمى، مېن بيت ايكىنچى
كشىلرگه ضررلى نرسه صورامېم مېن فقط عزيز بالاقايمىنى
اولدرمه سه ايدى، دىب صوريم. مېن بيت آندن باشقه
دنياده طورا آلېم» دى بالانك اناسى، هم شول وقتنك آنك
اوغلى آنى سىمىزگنه فوللرى بله نى فوجا فلاغان كىك بولا، اول
آنك تىنك جليسون سىرگان شىكللى طويولا «بارى، ئلده
بالام اولمه گان ئلى» دىب اوبلاب قويا.

فرشته طاغىن سوزگه باشلى: «خانم افندى! بر اولغنه
توگل بيت. بولا شوندى اشلىر: بر بنده بر نرسه نى تلى
لكن اول بنده تله گانچه اشلىرگه موافق بولمى. مثلا بر
ياخشىغنه كشى— اول ايدى كوبرك باشلردن بولا— ناچار
اشنى اشله مه سكه، خىر اچه مه سكه، بوزوقلى قلماسقه خدایدن
ياردم سورى. الله غه مونى قبول ايتەرگه ده لازم توگل،
چونكه هر كم اوزى طرشورغه تىوش. آدم بالاسىنه فقط
طرشودنغنه فايده كبله. آدم بالالرندىن بوزوقلىنى آلوب
تاشلاو خداینك حكمتينه موافق توگل، آلار بلكه آندن
قوتولورغه، ياخشىلىق قىلورغه اوزلرى طرشورغه تىوش.»
آنا: «بوسوزلرنى بوفايدىن اوبرونگان؟» دىب اوبلى هم:

«شولايه زىنب، سېن، مېنم صوراغانغه جواب بىرمېسك» دى.
زىنب: «آزراق مهلت بىرگىز، بارنده سويلهرم. دخى
منه شوندى اشلرده بولا: مثلا بر عائل بىك آغر كونسكه
توشه لكىن آنده اوزلرنىك فانتاشى بولمى، آلار بر ناچارغنه
اويده طورالر، اوزلرنىك اچه رگه چاپلرى ده بولمى بولارده
خدایدن ياردم صوريلر. بو طوغروده ده آلارنقچه اشلىرگه
موافق بولمى. چونكه خدای علمنده اول عائلگه نهق شول
حاللى خېرلى بولغان بولا. آلار اوزلرى بلىمى، خدای
بله كه اكرده آلار حاللى بولسه لر ئلله نىندى بوزوقلر
اشله گان بولورلر ايدى.»

آنا: — «يوق، مېن اول، طوغروده صورامېم، بلكه
مېن شونى صوريم: الله نى ايچون مېنم بالامنى مېندىن آلورغه
تلى؟» آنا كوره كه عبدالله سى مونك آلدنك، آناسىنك سويله گان
دكلاب طورا، هم فكغراو طاوشى كىك بالالىق طاوشى بله نى
كوله. «نىگه اول انى مېندىن آلا؟»

نرسه بو؟ زىنب دىسه ك بىتونله زىنب توگل، نىندى
بولسه ده بىتونله باشقه، ياڭا، آڭلاشلىمى تورغان عجب
بر وجود، سويله شويده آغز بله نى توگل، اوزينه باشقه بر
تورلى سويلى!

آنك سوزلرى بالا آناسىنك يورا گىنه اوتوب كىته .
فرشته طاغىن سويلى: «قزغانچ سېن، صوفور، نادانسك،
كوره مسك عبدالله گنى، بوندىن بر آنته ئلك اول نىندى
ايدى. اول وقتده آنك اعضالىرى نى، تازا، چه چلرى
بوده، سوزى ملائم ايدى اول دائما شولاي ايدىمى؟
شوندى چاقلر بار ايدى: سېن آنك «اننه» «اتنه» دى
باشلاوبنه قوانادر ايدك. آندن ئلك سېن آنك نه پى
بورى باشلاوبنه، اورندقه په بشوب طورا آلوينه شادلانا
ايدك، آندن ئلك اوزينك چه چسز باشن طورى طونا
آلوينه شادلانا ايدك، آندن ئلك آغزينه ايدچاك قابوب
شونى صورا آلوينه قوانا ايدك. آندنده ئلك آنك دنياغه
كىلويينه شادلانا ايدك. آندن بر يل ئلك اول فايده
ايدى؟ اول بىتونلاي يوق توگل ايدىمى؟ سز هر وقتده
بر ىرده طورامز دىب اوبلىسز، هیده اوزك سويگان
كشىنى حاضر اول نىچك، شول حالنده طوتارغه تلىسز.
حالبوكه، سز بر مېنوتده طوقتاب طورمىسز، سز يلغه
شىكللى دائما آغاسز، سز تاشلانغان تاش كىك توبه نى
تابا اولومگه تابا باراسز. اول اولوم شوندى نرسه كه — كىرهك
سز آڭا ابرتەرەك بىتگىز، كىرهك صوكراق، اول سزنى

باشندن چغارا، اوزبىڭ چلى ايرنلرى بلەن صالحون هم بالاوز كىك صارى ماڭلاين اوبە، آندىن صوڭ آڭڭ قوللرن اوبە، شول ارادە مېتىدىن بىر تورلى ايس بەرلە، بو ايس عبد الله نىڭ ايندى يوق ايكانلىگىن، هم موندىن صوڭ بولاچقە توڭل ايكانچىلىگىن سويلەگان شىكىللى طويولا. اول بالاسىڭ ماڭلاين اوبە دە يغلى باشلى. آڭا بىك قىيون، لىكن اول حاضر ئلىكىگى كىك شكايت ايتى، اول ايندى: بولاچق اش البتە بولمى قالاچق توڭل دىب اشانا، شول سىبىلى آڭا حاضر بىر تورلى راحت توسىلبدە بولا. نەنكە بالانڭ ماڭلاينە تامغان باشنى سورتەدە: «يغلاغە تيوش توڭل، آلاى يغلاغچ عبد الله غە آغر بولور. آڭا حاضر ياخشى، اول گناھسز فرشته كىك. ئە ترك بولسە، كم بلە، ئلله نېندى كىشى بولور ايدى» دى.

— «آنسى شولاين شولاي، لىكن بىك قىيون شول قىيون.» دى آناسى.

م. مادى سەدى. «آناو».

ايمان سى

ايتالپانڭ طرابلس غرب گە ھجوم ايله تركىبە گە فارشو صوغش باشلاوينە آى يارم اوتى. اما حاضرگە قولغە آلورلى ھىچ بىر نتيجه حاصل بولغانى يوق. صوغشنىڭ دخيدە كوبەوگە صوزيلەچقى و آخرندە نى بولوب قالاچقى حقدە البتە حاضر بىر سوزدە ايتوب بولمى.

شول قدرسى باركە، صوغش باشلانغان وقت ايله حاضرگىسى آره سىندە بىك كوب فرق بار. صوغش بىكى باشلانغاندە توركلرنڭ فارشى طورا آلورلى ھىچ احتمال طوتولمى، ايتالپانلرنڭ طرابلسنى ضبط ايتولرى آلار اچورن بىر اويونچاق غنە سانالا، ايتالپانڭ موفىقتىنە اصلا شېبە ايتلمى، صوغشنىڭ بىك تېز بتە چكى ظن ايتلە و افكار عمومىدە ايتالپا طرفندە ايدى چونكە توركل طرابلسنى مدنيت دن محروم طوتقانغە كورە، آڭڭ توركل ادارەسندن چقوب ايتالپا قولپنە كوچورى عدالت گە موافق طابل ايدى حاضر ايندى، طرابلس دەغى تورك عسكرى ايله

كوتە. سىين نىچك شول قدرسن اويلامپسك: سىينڭ عبد الله ك بولغاندىن بارلققە چققان هم بارلققە چققاندىن اولگان وقتىنە قدرى طوقتاب طورماغان، اوزگارگان، اول يوقدىن بىر ايت كىساگى بولغان، ايت كىساگىدىن بالا بولغان، بالادىن اوتوب يورى تورغان بىر بىكت بولور ايدى. آندىن اوسوب يتكان بىر كىشى بولور ايدى، آندىن اورتا ياشاگان، آندىن قارتايغان بىر بندە بولور ايدى. سىين بىت اول ترك بولوب ياشاگان تقديردە آڭڭ نى روشلى كىشى بولاچاغىن بلمپسك. ئە مېن بلەم. «منە بىر وقتنى بالا آناسى كورە: ئىلبىقتىرىقلر بلەن ياقىرتلغان بىر رىستورانندە، زور قورصاقلى، پلەش باشلى، شىنشگان كوزلى، ايسروك بىر بندە اوطورا. آڭڭ آلدنداغى اوسئالده آش هم تورلى خمر بوتىلكالرى طورا. بو قباحت قارتقە قاراب طورغان صوڭندە بالا آناسى «يوق، درست توڭل؛ بو مېنىم عبد الله م توڭل!» دىب چقروب بيارە.

اول بندە بالا آناسىنە شونڭ بلەن بىگرەك فورقو صالا: آڭڭ ايرنلرنە، كوز قاراورندە عبد الله غە اوخشاغا. نلق علامتى بار. بالا آناسى: «بارى ئلى بو توش، چىن عبد الله بو توڭل، ئەنە تىكى» دىب اويلى. هم اول بالاسن كورە: اول آپپاقنە يالانچاق تنى بلەن وانئادە اوطورا، اول كوله كوله شول وانئادەغى كوينچە آناسىڭ يالانچاق بلەگن قابا، اوبە شىكىللى سىزلە. اول بلەكەڭ موڭا كورساتكان شفقتى بىر ابرىنە اول نېشلەرگە بلمپنچە آنى نشلى كىك طويولا. «اى، منە عبد الله، تىكى فورقچ قارت عبد الله توڭل.» دى آناسى. شول سوزلرن سويلەگەندە بالا آناسى اويانوب كىتە. ايندى اول اشنىڭ نىچكىلىگىنە توشىنە، بو حالدىن اويانوب كىتەرگە مېكىن توڭل ايكاننە بلە. اول طاغىن بالالار بولمەسىنە كره نەنكەسى عبد الله نى بوغان هم كىنگە تورگان. بالانڭ بورونلرى اچكە باتقان، يوزى صارغايغان، كوكرەگى قالقوب كىتكەن. نەنكە اوزبىڭ سادە يوزى، يغلاب قزارغان كوزلرى بلە بالا آناسىنە فارشو بارا. بالا آناسى: «اول صوڭ ئلى نىچك مېڭا ئلىگى سوزلرنى سويلەدى، مېنى فايغرماسقە فوشدى ئە، اوزى يغلاغان» دىب اويلى ايدى. شوندىن صوڭ اول مرحوم اوغلىن باروب قارى. قاراغان مېنوندوق اول بو مرحومنىڭ نوسى، تىكى توشە كورگان قارتقە اوخشاغا. نلقىن سىزە. اول نىچك بولسە آلاى ايتوب بو فكرن

فوزغالغانلار. ايتاليانلارغە دشمنلىق فوق العاده اوسە. توركيەدن طرابلسغە آفیتسەرلەر، آزىق، قورال كرتيله. ملت مجلسى اعضالارندن بونىچە كشيلىر آندە باروب كرتيلر. دشمنغە مقابلە ايجون لازم تدبيرلرنى كورەلر. مصر مسلمانلرى توركلارگە بيك زور ياردم اينەلر. كوبلەب اعانە چيالر. كوكللى فرقهلر تشكيل ايتوب طرابلسغە بيارەلر هندستانكە و عموم عالم اسلامده ايتاليانلارغە قارشى نفرت بيك نىق آرتا. مصرده وتونسده ايتاليانلارغە قارشى نمايشلار باصالوب يخشوق زور ترنيسزلىكلر چقىدى. اولوچيلردە بولدى.

ايتاليا فلوطى نىك صوڭ كونلردە زور حركىتى كورنى، لىكن اطەلر دىكزىنە كيلوب، صوغشنى توركيە نىك باور و پاقسەنە باشلاغە تلەولرى ايشتل، توركيە نىك اطەلر دىكزىنە كى جزيرەلرنى ضبط ايتارگە و ساحلە كى شەرلرن طوبقە طوتارغە تلپلر ديگان خبرلر بار. ايتاليانك طرابلسدهغى عمومى عسكر باشلىغى گنيرال فانىوا اورنىنە باشقە كشى قويولدى. اول قش بويونچە طرابلسده حاضرلەنب بازغە طابا طرابلس نىك اچىنە سفر ايتارگە حاضرلەنە ديگان خبرلر بار.

توركيە حاضر صلح صورامى. صوغشنى دوام ايتدرو طرفتە توركيە نىك اوز اچنە زور طنچسزلىق يوق. اوز بىك باور و پا دولتلر ندىن برفرقە گە قوشيلو مسئلەسى فوزغالىدى. احوالنىك كىدپيشينە فاراعانە آنىك روسيە، انگلتەرە، فرانسىبە طرفينە ميل ايتووى و بالقان حكومتلرى ايلە باقنلاشووى احتمال طوتيله. روس مطبوعاتى نىك توركيە حقندەغى لسانى صوڭ وقتلردە خېلى اوزگاروب، توركيە گە فائىدەلى روشكە ايلەندى. بىز روسيە مسلمانلرى البتە توركيە نىك روسيە ايلە باقنلاشوون تلى مز.

تركىە - ايتاليا صوغشى باور و پا نىك زور واقعهلر ندىن بولغانلىغى شىكلى قطايدە فوزغالغان اختلال دە آزيانك، بلىكە بتون دنيا نىك، بيك مەم واقعهلر ندىن. قطايدە حكومت گە و حاضرگى سلالە گە قارشى فوزغالغان بو حركت بيك كوچە بىدى. اختلالچيلرغە بيك كىب خلق قوشولدى. آنلر قطايدە كىب شەرلرن ضبط ايتدیلر. حكومت عسكرى ايلە اوچراشوب آنى جىكديلر. نهايت: اختلالچيلرنىك طلبلر ندىن كىبسن حكومت قبول ايتوب فرمانلر چقاردى. بو فرمانلر بويونچە قطايدە مشروطيت اعلان ايتلدى. اختلالچيلرغە عفو بېرلدى. لىكن اختلالچيلر بونلارغە اشانب يتەيلر. اوز مقصودلرون آلوب بترگانچە گە قىر

عربلرنىك ايتاليانلارغە فوق العاده نىق بر صورتدە قارشى طورولرى كورلسىكچ و آى يارم اچنە ايتاليانك شول قدر قوتلى فلوطى و ابللى آلتىش مك عسكرى طرابلس نىك دىكز فرىندەغى بر نيچە شەرلرن آلودن باشقە نرسە اشلى آلماقلىرى، اچكە كورگە جسارت ايتو توكل، بلىكە آلغان برلرنەدە كوچكە گنە توزيب طورولرى و بعضيلرن توركلارگە كىرى قابتاروب بىررگە مجبور بولولرى آكلاشلاچ افكار عمومىبە بيك اوزگاروب كىتدى. خصوصاً، ايتاليانلرنىك طرابلسده كى وحشتلرى، هيچ گناھسىز يوزلرچە و مكملرچە عربلرنى، خاتون قز و بالا چاغالرنى اوتورولرى باور و پا افكار عمومىبە سېنە بيك ناچار تاثير ايتدى نظام دائرە سنده صوغشوب قوراللى كشيلىرنى جىكە آماغاچ قورالسز عاجز لرنى قودروب آنلردن آچو آلولرى هر طرفدە زور بر نفرت ايلە قارشى آلتدى.

بو طوغرودە بعض پارلامېنتلردە سؤللردە بولدى. باور و پا نىك تورلى شەرلرنە سوسىاليست ميتىنخ لرى بولوب، ايتاليانك بو وحشتلر بىنە قارشى شدىلى پروتېستلر ايتلدى هم ايتامكەدر.

طرابلسدهغى تورك عسكرى ايل عربلرنىك دشمنغە قارشى كورسە نىكان غيرت و متانتلرى بتون افكار عمومىبە نىك حسن توجهن فازاندى بىنغازى و طرابلس شەرلرنە ايتاليانلر بيك كىب تلفات بىروب كىرو چىككورگە مجبور بولدىلر. ايتاليا حكومتى طرابلس ايلە كىرانايقە نىك ايتالياغە قوشيلوون رسما اعلان ايتدى لىكن باور و پا دە بوڭا كىب اهميت بېرلەدى ضبط ايتلامە گان و ضبط ايتلوب ايتلاماوى، يا كە قاچان و نىندى حاللر صوڭندە ايتلەچكى معلوم بولماغان بر مملكتنى الحاق ايتوگە استهزائى روشدە كولوب و ايتاليا اوز بىك مغلوبىت لرن باشروب، اوز خلقى نىك روحن توشورماس ايجون گنە بولاي ايتارگە موافق طابدى دىب قارادىلر.

طرابلسده كى حاضرگى احوال بوندىن عبارتدر: ساحلە كى طرابلس، بىنغازى، تبروك، درنە شەرلرى ايتاليانلر طرفندىن ضبط ايتلىگان ايدى. طرابلسغە توركلر هجرم ايتوب، ايتاليانلرنى تمام شەر اچىنە، دىكز بويىنە عقسشدر دىلر. شەر نىك بر نيچە استىكاملرن توركلر ضبط ايتدىلر. ايتاليانلر دىكزده كى براخودلر بىك طوبلرى بىنارلك برده گنە طورا آلالر. بو شەرلرنىك هيچ برسندەدە اوزلرى اچكە طابا كورگە حاضرگە هيچ امكان كورمىلر. اچدە عربلر بار سېدە

کوز صالحی لازم کیلسه بونده زور اوزگاریش کورنمی .
غ . دوما وغ . صاویت لر آپیلوب اشگه باشلادیار باش
مینیسئر یاکی کشی بولسه ده داغلی سیاست اولگیچه دوام
ایتار توسلی کورینه . شرقی گوبرنارده و خصوصا بزنگ
اورنبروغ گوبرناسنده بو یل بولغان آچنق بیک کوکلسز بر
حال بولوب ، یاردم گه زور احتیاج کوربله . مادی ومعنوی
بایناق قوتنگ بو مسئله گه طاریله چغی آکلاشبله در .
ف . ک .

لطائف

۱۳۱

ابو کعب اسملی واعظ ، معراب ایچنده امام باننده
اوطوروب خلقرغه وعظ سویلر ایدی ایچی کووبوب
کیندی بکنندن بر آز بوشاتمقچی اولوب بیل یباررگه فرار
ویردی . لکن اولچاوسز لک ایدوب تاوش چیقوندن فور -
قدیغی ایچون سوزینی بولوب : «یه جماعت ! بره مرتبه
تسبیح ایدوب آلیق !» دیه تکلیفی ایتدی ده مسجد ایچنک
تاوش کوتارلدیکی آراده اوز اشینی تمام ایتدی . فقط
امام ایس گه بولوب فالدی . اون دقیقه سوکنده ابو کعب
باياغی اشینی دخی بر مرتبه اجرا ایتدی ، بو دفعه سنده
امام دخی کوچ حال توزدی اوچونچی مرتبه فچقروب :
«یه جماعت دخی بر مرتبه تسبیح آیتیک !» ددی بکننده .
امام اوزینی اوزی ضبط ایده آلمقسزین : «جماعت زنهار
تسبیح آینه کورماگز ! بن اولم» دیه مشدر .
«الحیوان»

محرری : رضا الدین بن فخرالدین .

ناشری : محمدرضا و محمدزاگر راسیفند

فورالرن طاشلامایه چقلرن بلدره لر . حاضرنده ده بونلر
حر کنده اولوب ، حکومتنگ وخصوصا مانچور سلاله سندن
بولغان حاضرگی حکمدار عائله - بینگ حاللری مشکل لکده
بولغانی بلنه در . حاضرگی قطای اختلالنده یاوروپا یلرغه
قارشى هیچ بر حرکت بولماینچه ، آنلرنگ محض حاضرگی
ادارینی اوزگارترگه و یاوروپا مدنیته ننگ ثمره سی بولغان
مشروطیت ، حریت ، فیدراتسیه کبی اصوللرنی قبول
ایتارگه طریشواری شایان دقت احوالندر .

طاغنون کوزمزی آفریقاغه صلاحتی بولسه ق مونده
فاس اسملی بر حکومت اسلامیه ننگ استقلالینه خاتمه چیکلد -
یگی کورلیمکده در . فاس مسئله سنده فرانسیه ایله گیر مانیاننگ
مذاکره لری تمام بولوب معاهده امضا ایتلیدی . بو معاهده گه
بناء ، فاس سیاستا و اقتصادا فرانسیه نصر فینه کیچدی . بوندن
صوگ فاس ننگ استقلاللی یالکیز تالده ولفظه غنه فالاققدر .
فاسنی فرانسیه گه طاپشروغه مقابل گیر مانییا فرانسیه دن
بایناق مقدارده اقتصادی فائده لر تأمین ایتدی و آننگ فونفر
مستملکاتندن ۲۷۵ مک مربع کیلومتر بر ایله میلیون
یارم خلق آلدی . دیهک ، که «اوچپوز میلیون» مساماننگ
«دوستی» بولغان گیر مانییا ایمپراطوری حضرتلری فاس حکومت
اسلامیه سیننگ استقلالینی و آنده غی ۷-۸ میلیون مسلماننگ
استقبالینی یخشوق قیمت بر بهاغه بیرمشدر !

ایراندی محمد علی فتنه لری بر قدر باصیلوب طورا .
محمد علی ننگ حرکت و سفرلری حاضرگه تمامیله موقبیتسز لک
ایله بتدی . لکن نیچوندن ، ایراندنگ حکومت ماشیناسی
بیک آقرون ابله نه . اداره گگی فطر شیلقلر برده کیهومی .
بر طاقم خانلر ، نظام السلطنه لر ، مدبر الممالک لر گل
طنچسزلانن و طنچسزلری چقاروب طورالر قبیلر اوز آره
نزاعلاشارلر . محمد علی ننگ یا کیندن فتنه لر فوزغاتورغه
حاضرلنوی سویله نه . شویله که : ایراندنگ استقبال و استقلاللی
حقنده سوز آچلغانده بر نیچه سؤال علامتلری قویوب
بازارغه طوغری کیله در .

گل چیتلر حقنده یازدق . اگر اوز حالز گده بر

«شورا» اورنبروغده اون بیش کونده بر چققان ادبی ، فنی و سیاسی مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г Оренбургъ, Редакція журн. „ШУРО“.

آبونه بنلی : سنه لک ۵ ، آلتی آباق ۲ روبله ۶۰ کاپک .

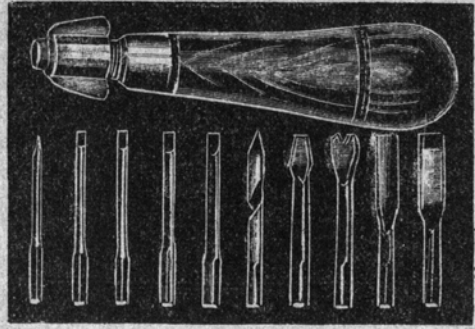
«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه :

سنه لک ۹ ، آلتی آباق ۴ روبله ۶۰ کاپک در .

بوهر بر ایوگه وهر بر کشی گه کیرا کلی امیرکانسکی

اونیورسالتی روچکه یعنی صاپلی ♦ ۱ توری ایگ نق انگلیسکی فرچدن اشلنگان اسبابلر: اونرگی، قاداق صوررغه کلیشچی، بر او، وینت چشاررغه آنویزنگه و باشقه ضرور اسبابلری همهمسی صابنده غی صابنده یورنله. کیراک اسباب صاوتندن چغارلب وینتی ایله صابنده تیرنگه اوپرتلهدر. بهاسی ۲ صوم تمام آلتغاچنه بیاریلهدر. یارنی هفتدن کیم زاداتکهمز بیاریلدیدر. آقچه اورننه بوچته مارهمسیده مقبوله. آدرس:

г. Самаркандъ, М.-Ф. Ю. Заманову, отд. ш. 1.

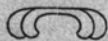

III

اداره گه مکتوبلر:

«شورا» ده باصلوب کیله طورغان «عرب لغتی و آنک عالملری» اسملی مقاله اکرده اوزون غه کیمته چک اولسه رساله قیلوب باصدمق یاخشی اولور ایدی. آخرینی کوتوب طورغانچه بز شاگردلر آنی بر طوناشدن اوقوب مضمونی ایله آشنا اولوب طورر ایديک. عبد بصیر الجیرمشانی • قازان «

اداره: بوندی نرسه لر رساله ایديوب باصدرلونغه کوره مجموعه ده باصلوق هم اوقوچیلر ایچون هم یازوچی ایچون مصلحتدر. اوقوچیلر ایچون مصلحت، چونکه آنلر بونی آز آز اوقوب واررلر، بویله اوقولمش نرسه لر کوکللرده محکم اورنلاشوب قالور. یازوچی ایچون مصلحت، چونکه بعض برخطالر کیتمش اولسه اوزی سیزوب شونی تصحیح قیلوب وارر یا که چیتلر تنبیه قیلورلر. بوندن باشقه بو مقاله ایلکدن حاضرلنمش بر نرسه دگل، شونلقدن آنی مقاله ایديوب آز آز یازوب وارمق آغر اولماسه ده اوزون رساله قیلوب یازار ایچون کوب وقت صرف ایدرگه حاجتلیدر. بناء علیه حاضرگه مقاله ایديوب باصلوقده در. اکرده لزوم کورلسه سوکرهدن بر قدر اوزایتوب رساله روشننده هم باصلور. «کل آت قریب».

فتح الباری. تفسیر ابن جریر.

صحیح البخاری شرحی «فتح الباری» اوشبو کونلرده مصرده بولاق مطبعه سنده باصاوب تمام اولدی. ۱۳ جلدده، حقی ۲۵ صوم. تفسیر ابن جریر اوشبو کونلرده تمام اولهدر. ۳۰ جلد حقی ۳۰ صوم.

I

«شورا» ده «علی رفیقی» امضاسی ایله «نباتات، فنی اوقو» اسمنده مقاله لر باصلوب کیلهدر. شول مقاله لر برر وقت ایله رساله روئنده باصلاچقلمیدر؟ مذکور مقاله لر دن بیک خوشلانقد. شونلرنی اوقو غایت لتلیدر. بونی درس قیلوب اوقوتورغده یاراسه کرک. ۳۰ تینک مارقه قزغانمه گز، اوشبو مکتوبمه فارشو آچیق خط ایله گنه اولسه ده جواب یازگز!

همزه بن کمال الدین الاسحاقی.
«یارکای» (بوری)

II

(عینا)

شورا چیقاروچی کورسن ماشهور حاتنلار ایسملی کیتابدا بولغان یانعلشلارنی و اچید عاسر فارید داهیر عالی خالفا ایديولفی سیواد آغرام حازارتلار جازغان ژورنالدا برم برم آچوب کورستدی رایبعانک ساحبا توکل دیددا بل مکچ کیتاب جازب مطاشو یاری مو صونک عبدقای یومبصر

اداره: بو مکتوبنک املاسی خوشلرغه کیتدی. اوستنه قارابغنه طوررلق. استانبولده یاکی املا توزوب شغللنوچی ادیبلر ایشته اوشبو «عبدقای یومبصر» افندیگ یازوینی غنه دستور ایديوب آلورغه تیوشلی. مکتوب سامار-زلاناوست یولنده بوچته و اغویننه صالمنش همده سوزلرینه قاراغانده یازوچیسى «المتصرف فی القدرین» اولان برر ایشان یا که اوزینی «ورثة الانبیا» دبه یوروچی برر مدرس اولور غه تیوشلی.

ابن نجيب

هر بر مشهور
کتابچیلرده ساتلنور.
حقى پوچته ايله
برابر ۵۸ تين.

«وقت» مطبعه سنده
هر توري کتابلر، خط واسچوط
بلانقه لری، کانؤیرتئر، طوی
و ضیافت ایچون زاپسکه لر،
تبریک هم ویزیت کارتوچکه لری
نفس و گوزل روشده اشلنه در.
چیندن صورتوچیلرغه تیز مدته
اشله نوب یبارله در.
«Вакт» газ. редакция Оренбургъ

مشهور عالملردن تقی الدین ابن تیمیه نڭ ترجمهء
حالی حقنده یازلمش بو اثرده ابن تیمیه نڭ: توحید، قبرلر
اوستلرینه مسجدر و بنالر صالحق، میتلردن یاردم صورمق
و قبرلرنی زیارت ایتمک، قبرلرنی زیارت قیلور ایچون یراق
یرلرگه سفر قیلمق، اجماع و اجتهاد هم تقلید، علم کلام
و تصوف، ذوالقرنین، معاویه و یزید، عقل ايله نقل، بعض
حدیث کتابلری، خوارق و کرامات خضر و الیاس، قطب
وغوث هم ابدال، طلاق و تحلیل، جمعه نمازی، الملل و النحل
کتابی حقنده اولان فکرلری بیان ایدلمشدر.

اواره دن

۵ روسلر معیشتلرینه دائر اولان حکایتلرده اسملر نڭ،
مسلمانچه اسملر ايله اوزگارتلمایى مطلوبدر. «شورا» ده
درج ایدر ایچون روسچه دن ترجمه ایدوچیلر اوشبو نقطه
غه دقت ایتسه لر ایدی.

۵ «آثار عتیقه گه دائر» مقاله طبع اولنه چقدر.
۵ «خوالینلی میشار» امضالی مقاله درج ایدلنور.
۵ عالمجان افندی گه: اصلاح حروف حقن اولان مقاله گز
نڭ مضمونی اولگی مقاله گزده یازدیقکز شیلر اولدیغی ایچون
باصیاق.

۵ بقا خان بن هادی خواجه افندی گه: مقاله گز آلداغی
عددده درج ایدلنور.

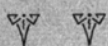
۵ بلام . . . اشچی آنا، مکتب آلدنده یتیم بالا، کشی
نیشر؟ اسملی شعرلر درج اولنه چقدر.

تصحیح

اوشبو عدده ۶۴۴ نچی بیت ۲ نچی باغانا ۲۶ نچی سطر
ده ۹ رقمی ۲ ديه ۱۰۰ رقمی ۳ ديه اوقورغه؛ ۶۴۹ بیت
۲ نچی باغانا ۱۳ نچی یولده «بوکون گه» دیگان سوزنی
«بوکون گه قدر» ديه اوقورغه؛ ۱۷ نچی یولده «متفنلر»
سوزینی «متفنلر» ديه اوقورغه تیوشلی.

۲۰ نچی عدد ۶۱۱ نچی بیت ۱ نچی باغانا ۸ نچی سطرده
اولان «نیکولسکی» سوزی «نیکولایفسکی» ديه اوقولورغه
تیوشلی. بواورن اولده «میچینتی اصلابادا» ديه یورتکانلر،
سوگره شهر اولوب «نیکولایفسکی» ديه آنالغان.

عربی لسان ايله نشر ایدلمکده اولان دینی و علمی
معتبر «تنویر الافکار» مجله سی رساله حقنده اوشبو سوزلرنی
یازمشدر. (عینا):

و هذا المجلد اشتمل على مناقب العالم الرباني المجتهد
الشيخ شيخ الاسلام تقى الدين بن عبد السلام الشهير بابن
تيميه المتوفى ۷۲۷ سنة من الهجرة. وقد ذكر المصنف مناقب
هذا الامام باتم وجه وترجم رجال هذه العائلة الجليلة وذكر
خصوم الشيخ وما روه به وتفنيد كلامهم فيه. و ذكر جماعة
من المثنيين عليه وذكر فصلا بين منزلة هذا الرجل لدى
علماء مسلمي الروسية وفصلا آخر ذكر فيه مطاعن ابن حجر
ورد عليها باتم وجه وذكر جميع اختياراته وما اسند اليه فيها
ثم افرد فصلا في بيان محنته وما اصاب به مما يصيب اكابر
رجال الدين والاصلاح ثم بين وفاته وما كان من الاحتفال
بجنازته مما لم يسبق في غيره من اكابر رجال العالم وبالجملة
فيو كتاب جليل في باب فاق على كثير من الكتب المؤلفة
في هذا الشأن وهو مطبوع في بلد «اورنبورغ» من بلاد
الروسية الجنوبية الشرقية بوزق جيد جزى الله مصنفه
وطابعه خير الجزاء وما نحن نحث القارئین على اقتناء هذا
الكتاب الجليل فان فيه فوائد كثيرة لا سيما ما تكلم فيه على
ما في العراق من البدع والامواء القائم بها متصوفة هذا العصر.
وهو باللغة التركية لان غالب مسلمي الروس ممن يتكلم
بتلك اللغة.